

Serie nouă
noiembrie 2016

11
(CLXXXIV)

48 pagini
ISSN
1220-742X

ACTUALITATEA MUZICALĂ

REVISTĂ LUNARĂ A UNIUNII COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA

Din s u m a r:

- ✓ Interviu cu Adrian Pop
- ✓ Toamna Muzicală Clujeană
- ✓ Festivalul "Intrada", Timișoara
- ✓ Festivalul Muzicii Românești, Iași
- ✓ Adio, Nicolae Coman!
- ✓ Festivalul "Dan Spătaru", Medgidia

În imagine:
compozitorul **Adrian Pop**

Traduttore, traditore

Lucian Blaga aprecia, în *Din duhul eresului*, că „a traduce înseamnă «a anexa». Un popor poate să anexeze alt popor, traducând și literatura acestuia în limba sa. Iată o formă înaltă și sublimă a operației de anexare. Poporul anexat nu pierde nimic, iar cel care anexează crește și se înalță”. Or, interpretarea unei partituri muzicale reprezintă, în definitiv, o traducere. Un dos de catifea pe care se văd, în toată plenitudinea lor, striățiile, moliciunea materialului, dar și gingășia culorii și a desenului. Unii spun că, în cel mai bun caz, este un ecou. Alții consideră că actul traducerii te coboară până la negarea propriei individualități pe care o substitui cu personalitatea originalului. Cu toții însă apreciază că a restitui o lucrare muzicală înseamnă, dincolo de justa proporție de plăceri și chinuri pe care o comportă, o oportunitate și constantă școală de virtute. Redau, adică interpretez, deci mă hrănesc, sunt viu, particip la acel metabolism ce domină spațiul intermediat al tranzacției, al creării, făcând posibilă negocierea și inventarea continuă a circulației muzicii în lume. Prima consecință a unei atare abordări este că traducătorul (restitutorul), în loc să interpreteze pasiv, să comenteze extrinsec ori să decripteze mașinal mesajul sonor, se cade să tălmăcească, să transpună, să tâlcuiască intrinsec acele ascunzișuri ca niște comori îngropate în adâncurile partiturilor. Din rațiuni deopotrivă etice și estetice, permanenta traducere în act a codurilor înscrise pe portative anulează substanțial identitățile și omogenitățile, transformându-le în diferențe, alterități și eterogenități, cu toate indispensabile avatarurilor vieții unui opus muzical. Desigur, nimic nu este absolut, ci doar convențional, experimental, ca un necesar joc cultural. O a doua consecință rezidă din faptul că, aidoma traducerii unei poezii, limba interpretării muzicale (traducerea partituri) practică deschiderea, nu închiderea, multiplicarea, nu reducerea. Interpretul se vede, astfel, teleportat într-un câmp al interferențelor sau, vorba lui Deleuze, pe „mii de platouri”, apărând ca fiind în același timp omniprezent și invizibil, de fiecare dată însă cu statut global. Dar, paradoxal, globalizarea tinde mai mult să de-construiască decât să edifice șabloane, să pulverizeze în loc să coaguleze modele și, până la urmă, să anuleze în loc să prescrie rețete. Cert este că dansul traducerii are o dublă gestualitate: 1) fie că se derulează pe față, explicit, asumându-și problematica tratativelor pe care le impune traducerea; 2) fie că se manifestă implicit, nedeclarat, pretinzând că zboară mult mai sus decât originalul. În primul caz asistăm la o înmulțire a variantelor posibile; în al doilea, la o dublare și reiterare a lor. Muzica secolului 20 are, în general, grație stilisticii ei imanente, serioase prerogative asupra traductibilității posibile și, mai ales, deschise, plurale, perfectibile, fiind suficient de metaforică încât să respingă o interpretare analogică, profund redundantă, duplicativă. În interpretarea muzicală nu prea sunt „originale”. Nu există decât traduceri mai mult sau mai puțin reușite. Partitura este doar o referință, un algoritm care invită la multiple poziționări, raportări și conectări dinamice. În plus, ea incumbă un repertoriu, un set de resurse, de posibilități, un câmp de traduceri care trebuie explorat și exploatat. Când traduc o partitură ori chiar o simplă știmă, practic o utilizez, o subiectivez, o re-idiomatizez. Și asta pentru că orice compoziție muzicală

deschide o linie de producție. În cazul muzicilor noi, ceea ce este cel mai dificil de tradus nu ține de ordinul particularului, al idiomatului, așa cum ar putea să pară, ci de domeniul ineditului, al originalității, al evenimentului, neexistând presiunea tradiției, ci numai aceea a partituri. Pe de altă parte, fiecare generație are dreptul la traduceri. Mai mult, e musai să le întreprindă. Literatura muzicală a secolului 20 este, cu siguranță, cea mai defavorizată, aproape ne-reprezentată în proiectele concertistice autohtone. Traduțeți! Cât mai mult și cât mai des! Altfel „traduttore” poate deveni, pe nesimțite, „traditore”!

Liviu DĂNCEANU

DIN SUMAR

Interviu cu Adrian Pop.....	2-3
Toamna Muzicală clujeană.....	4-14
Festivalul “Intrada”, Timișoara.....	15-17
Festivalul Muzicii Românești la Iași....	18-19
Zilele Muzicii Contemporane la Bacău.	20-21
Parsifal de scena Ateneului.....	22-24
Gala de Balet și Gala de Operă.....	26-29
“O Scrisoare pierdută” de Dan Dedișu...	30-31
Festivalul Național al Liedului Românesc..	28
Opera la Sankt Petersburg.....	33
Despărțiri - Adio, Nicolae Coman.....	34-38
Festivalul “Gheorghe Zamfir”.....	39
Festivalul “Dan Spătaru”.....	40-45
Interziși la Galați.....	48

„Omul sfințește locul”: aniversare Adrian Pop – 65

Stau de vorbă cu maestrul Adrian Pop, cel care mi-a fost profesor și care în timpul studenției mi-a oferit o moștenire intelectuală pentru care îi voi fi recunoscătoare întreaga viață.

Cristina Șuteu. *Domnule profesor, în peisajul spațiului și timpului autumnal transilvănean, ați fost aniversat în cadrul celei de-a 50-a ediții a Festivalului „Toamna Muzicală Clujeană”. Dumneavoastră aveți – alături de alte substantive definitorii ale unei pluralități grandioase – competența de a fi compozitorul român prin excelență, Paula Boire, profesoara de la „Fort Hays State University” (Kansas) caracterizându-vă în lucrarea A Comprehensive Study of Romanian Art Song (vol. 4, p. 1295) drept „unul dintre cei mai talentați compozitori români născuți după Al Doilea Război Mondial”. Dacă Tudor Vianu făcea următoarea referire la Beethoven: „compozitorul a fost totdeauna un adânc gânditor moral. Până acum a cântat. Acum a vorbit.”, am constatat că lucrările dumneavoastră pur și simplu au „vorbit” inimii publicului clujean, într-un mod plăcut și convingător în șase dintre serile festivalului din această ediție. În autumnalul Festival clujean, s-au interpretat sub genericul „Portret componistic Adrian Pop (65)” câteva dintre lucrările dumneavoastră. Care este mesajul artistic pe care ați dorit să-l transmiteți publicului?*

Adrian Pop. Acest lucru e foarte greu de exprimat prin cuvinte, fiindcă publicului nu îi transmiți cuvinte. E greu de spus... dar, așa, la modul general, eu aș dori să transmit publicului armonie, plăcerea frumosului, acel esteticism care ia în considerare această categorie, poate trecută pe un plan secund mult timp în secolul XX, unde expresivitatea – care poate fi frumoasă, dar poate fi și urâtă – a tins să fie elementul principal. Idealul meu e naturalețea și o considerare a frumosului în termenii lui cei mai tradiționali, cei mai benefici, cei mai blânzi și simpli. *Le style c'est l'homme* – așa se spune. Eu am un caracter flegmatic mai degrabă, sunt un calofil, un om iubitor de pace, de armonie, de echilibru. Acestea sunt valori clasice, și în mod cert dacă eu le simt în mine, nu am să le neg.

C.Ș. Dacă ar fi să menționați o caracteristică a stilului Dvs. de lucru în ceea ce privește compoziția, care ar fi aceasta?

A.P. Meșteșugul! – aspect care nu îl privește pe

ascultător, ci mă privește pe mine. Meșteșugul pe care l-am învățat de la maestrul meu este pentru mine extrem de important. Eu urăsc sintagma „industria muzicală”. O urăsc pentru că industria nu e pentru artă. Sintagma e tot mai reală, tot mai mult folosită – dar arta este totuși un meșteșug, care se face încet și cu trudă, și cu grijă pentru amănunt, și cu multă știință acumulată. Și se coace în timp îndelungat. Arareori sunt capabil să scriu repede o lucrare. După ce am scris ceva, aștept ziua de mâine ca să reiau și să regândesc, privind cu alți ochi, pentru că ești altul în următoarea zi. Astfel verific, analizez, judec să văd dacă rezistă ceea ce am scris cu entuziasm spontan, să evaluez dacă am avut o idee bună.

Aș putea să compar această trudă cu efortul susținut de a face un cinel turcesc din sârmă de aramă: îl bați și îl încolăcești până ajungi la capăt. Eu așa văd: când am ajuns de „bătut” până la capăt și s-au „lipit” ca de la sine toate lucrurile, atunci pot să spun că „este”. După aceea vine testul următor în care îți ascuți propria lucrare interpretată și spui: „eu aici altfel mi-am închipuit”. Ce înseamnă asta?... Ori că artiștii nu au înțeles ce am vrut să spun, ori că nu au fost atenți, ori că nu e scris bine. Și dintre aceste variante trebuie să văd și să o aleg pe cea corectă. Despre o lucrare pot să spun că e într-adevăr gata după ce am auzit-o o dată, de două ori, și văd că intră pe un făgaș. De aceea eu mă bucur când am lucrări care se cântă de mai multe ori, chiar de către mai

mulți interpreți, și astfel pot să compar variantele, chiar dacă încep să divagheze în interpretări pe care eu nu le mai controlez. Dacă ar fi să sintetizez, meșteșugul este baza! Eu nu vreau să înșel pe nimeni, și pun într-o piesă tot ceea ce acea muzică cere ca meșteșug din partea mea.

C.Ș. Care este sursa inspirației în lucrările Dvs.?

A.P. Pentru mine inspirația vine din tradiție. Până la Renaștere, la folclor – toate sunt tradiții; iar restul este explorare. Eu nu consider că experimentul este neapărat artă. A experimenta înseamnă a provoca un fenomen ca să vezi ce se întâmplă. Și după ce vezi, și de acum știi, poți să îl folosești în meșteșugul tău. Nu este un „meșteșug al experimentului”. Experimentul este o atitudine, un curaj și o tendință. Dar explorarea e cu totul altceva. Pentru mine, tind să înlocuiesc termenul „experiment” cu „explorare”. Tot ceea ce faci și n-a mai fost făcut – este explorare, dar nu neapărat un experiment. Prin experiment accepți de la bun început că poate să nu „iasă”. Ori eu nu accept ca dacă prezint ceva cuiva, ceva ce eu numesc artă, aceea s-ar putea să

nu „iasă”. Așadar nu prezint experimentele mele publicului! Eventual prezint rezultatele unei explorări. Fără a pretinde că reușesc să am totale certitudini – tentativele și proiecțiile ce se manifestă într-o partitură își păstrează o doză de explorare ce mai trebuie validată de interpretarea propriu-zisă. Și atunci zona aceasta necontrolată de mine îmi dă emoțiile primei audiții. Oare am reușit să spun cuvântul ce exprimă adevărul?...

C.Ș. În ce măsură prezenta ediție a Festivalului „Toamna Muzicală Clujeană” a fost la înălțimea așteptărilor Dvs.?

A.P. Relația mea cu Filarmonica este una privilegiată. Această atitudine, manifestată de către foștii mei colegi și mulți dintre cei care mi-au fost discipoli, de a mă număra alături de Sigismund Toduță și de ceilalți, de a avea o atenție atât de neobișnuită față de creația

mea, de a spune că Adrian Pop este printre „personalitățile noastre aniversate”, și astfel să îmi aud lucrările interpretate în șase concerte, m-a „uns pe suflet”.

C.Ș. În perioada anilor 1991-1995 ați fost director general al Filarmonicii clujene, iar în perioada 2008-2012 – rector al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”. Ce ne puteți spune despre aceste roluri, pe care le-ați înșușit cu maximă responsabilitate?

A.P. Vorbind despre management, am făcut aceste majore greșeli de a mă lăsa antrenat în funcții de management – pentru care nu am zodia necesară. Eu am zodia Fecioarei, și este binecunoscut că o astfel de persoană nu este un conducător înăscut, în schimb este un excelent secund. Pot să fiu o „mână dreaptă” care nu dorește neapărat să fie șef. Deci eu nu produc conflict. Dacă sunt într-o poziție și mi se încredințează să fac ceva, eu fac acel lucru până la capăt și știu să îl sprijin pe cel care are o răspundere deasupra celei pe care o am. Mi se pare a nu fi neapărat făcut pentru acea răspundere din vârful piramidei. Desigur, că dacă trebuie, pot să mi-o asum și să o fac.

În sociologie, Max Weber explică foarte frumos diferența între „status” și „rol”: când cineva este proiectat într-o funcție, atunci i se atribuie un rol în folosul comunității. Acest rol este însoțit de un status și

de o serie de facilități. Mulți oameni văd doar statusul și nu observă și rolul, și din păcate acest lucru se întâmplă și în rândul celor care conduc: își însușesc doar statusul dar nu și rolul. Eu am fost unul dintre cei care mi-am asumat în primul rând rolul și chiar mi-am neglijat statusul pentru că, oarecum instinctiv, mi-a fost frică să nu ajung în zicala: „dacă vrei să cunoști pe cineva, pune-l într-o funcție de conducere”. Consider că cei mai buni lideri sunt aceia care au rolul în față și statusul pe planul al doilea.

C.Ș. În finalul acestei conversații permiteți-mi să vă adresez o ultimă întrebare: din experiența Dvs. de o viață, în care s-a contopit personalitatea compozitorului și a dascălului, ce ați transmite tinerei generații de compozitori care aspiră spre a mânui cu meșteșug pana de creator muzical?

A.P. Aș transmite, cu multă grijă și generozitate, un set de cunoștințe. (Nu poți fi un profesor bun dacă nu ești generos. Dacă vrei să le ții pentru tine, atunci nu alege să fii profesor). Transmitem un set de valori care, de fapt, cuprind valorile morale și valorile culturale. Transmiterea setului de valori, din motive ce sunt în afara controlului nostru, e destul de zdruncinată, pentru că trăim într-o societate în care informația se schimbă cu o viteză uimitoare. Setul de valori clădite de la vârste fragede nu mai este același. Viitorii copii s-ar putea să nu mai știe de frații Grimm, de Petre Ispirescu, de Jules Verne ș.a. Mitologia greacă – piatră fundamentală a culturii europene – este aproape în beznă la această generație. Cum e cu transmiterea de valori, dacă o epocă întreagă nu o mai poți transmite pentru că nu mai ai cui? Trăim niște vremuri în care ceea ce eu spun că este sfânt pentru mine – sub raport valoric – o zonă culturală de referință, ajunge în postura unei „cantități inutile” pe care nu mai avem timpul (și receptivitatea) să o transmitem. Și atunci sigur că ne rămân mai mult în atenție valorile morale. Pentru că tot mai mult este încurajată atitudinea „și asta la ce îmi folosește”? Nu știm la ce folosesc în mod direct toate cunoștințele, nu știm la ce folosește cultura în mod direct, dar ea în orice folosește: numai cât să ai altă rezonanță în cap, numai cât să te uiți altfel la un tablou, sau să vezi altfel lumea. Dar dacă ele nu fac parte din sfera mea de „industrie”, unde eu pot să scot repede un ban și să mă „învârt”, în futilitatea acestui hedonism actual foarte mult încurajat de consumismul care spune: „urmează-ți setea!”, „răsfață-te!”, „tu ești cel mai important pentru tine” – acestea sunt lucruri care erodează temelia pietrei morale. Astfel, noi dascălii, avem o sarcină grea, poate chiar sisifică, prin faptul că ținem la o educație tradițională și vedem că ne lipsesc o serie de zone.

Dar sigur, fiecare, la locul lui, poate să facă mai mult sau mai puțin, și cel mai mare adevăr este acela că omul sfîștește locul. Și acest lucru nu trebuie să-l uităm, fiecare la locul său: ca să știm să nu-l spurcăm, ci să-l sfîșim!

Cristina ȘUTEU

Festivalul Internațional „Toamna Muzicală Clujeană”, ediția 50

Concert extraordinar de deschidere. In memoriam Antonin Ciolan

Dedicat fondatorului filarmonicii clujene, repertoriul din deschidere, fiind bine ales, a reprezentat un *memento* al primului eveniment – din 4 decembrie 1955 – în care Orchestra Filarmonicii „Transilvania” a susținut concertul inaugural la Casa Universitarilor. În sala arhiplină, se putea observa clar freământul publicului nerăbdător pentru a-și căuta locul și a se pregăti să asculte lucrările unui asemenea program „pre(ten)țios”.

Caracterul festiv al concertului a primit o importanță și mai mare prin faptul că l-a avut ca invitat special pe Horia Andreescu – dirijorul principal al Filarmonicii

variațional la nivelul parametrului ritmic și melodic. Deși în secțiunea mediană lucrarea poartă amprenta unui cântec de leagăn, iar finalul este marcat de accente dansante, maniera interpretativă a orchestrei a creat acea unitate sonoră care a condus la percepția strânsei legături dintre temele celor trei părți, observându-se chiar elementul de „coeziune estetică” (în accepțiunea muzicologului Gabriel Banciu).

Renumitul pianist Daniel Goți, a cărui carte de vizită însumează o serie întreagă de succese internaționale, de această dată a relevat publicului *Concertul nr. 2 pentru pian, în do minor, op. 18* de Serghei Rahmaninov. Felul lui de a exprima mesajul artistic într-un mod simplu, convingător și plin de *pathos*, a cucerit simpatia publicului care a izbucnit în aplauze solicitând insistent un *encore* și bineînțeles că a fost onorat cu „Dimineața” din *Suita nr. 1 „Peer Gynt”* de Edvard Grieg.

În încheierea concertului, caracterul triumfal al *Simfoniei a III-a în Mi bemol major, op. 55, „Eroica”* de Ludwig van Beethoven a transmis ascultătorilor promisiunea unei ediții reușite care avea să fie și să se finalizeze în ton „eroic”.

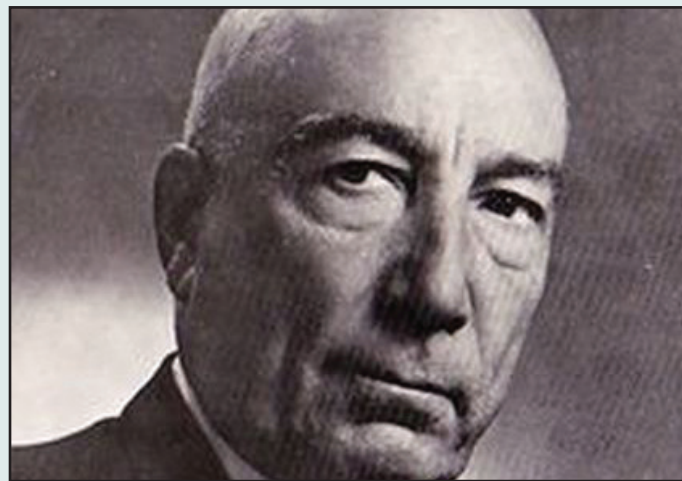
Seriozitate, exigență, personalitate, virtuozitate, culoare – sunt câteva caracteristici pe care dirijorul Emil Simon le-a atribuit Filarmonicii clujene, ca „merit

„George Enescu” din București. Și pentru a încununa nota aniversară, simțită din plin anul acesta, este de menționat faptul că Marius Tabacu – directorul Filarmonicii clujene, l-a felicitat public pe maestrul Andreescu care exact în aceeași lună urma să împlinească frumoasa vârstă de 70 ani.

Ab *initio*, acordurile uverturii la opera *Maestrul cântăreți din Nürnberg* au răsunat solemn, oferind evenimentului binemeritatul caracter maiestuos. Simbioza dintre vechi și nou caracteristică, de altfel, operei lui Wagner a reprezentat o metaforă sonoră care făcea aluzie la întâiul concert al Filarmonicii susținut în urmă cu mai bine de o jumătate de veac. Au fost prezentate aceleași lucrări, dar într-o altă concepție interpretativă; a fost același cadru de sărbătoare, dar alți protagoniști.

Concertul nr. 1 pentru orchestră de coarde compus de Sigismund Toduță în anul 1951 – lucrare mai puțin cunoscută de publicul neavizat – a preluat firul repertorial. În expunerea temei inițiale, intonată la unison și caracterizată fiind de un *ethos* folcloric, ansamblul a făcut dovada unei sincronizări de finețe, marcată de nuanțări subtile. În a II-a și a III-a parte a lucrării, discursul muzical metamorfozează materialul tematic inițial sub aspect

incontestabil al maestrului Ciolan”. Trebuie să recunoaștem că muzicienii „orașului comoară” își păstrează traiectoria: *ad astra per aspera* – „spre astre, prin dificultăți”. (Cristina ȘUTEU)

„O voce. O lăută. O chitară” la Cluj-Napoca

Înregistrat în mai 2012 pentru Radio România Cultural în cadrul stagiunii muzicale *Lunaria* la București, proiectul „O voce. O lăută. O chitară” a fost adus în atenția publicului clujean într-o seară de miercuri, 12 octombrie, la Colegiul Academic. Recitalul se înscrie în seria evenimentelor muzicale desfășurate sub titlul de *Serate camerale*, acestea făcând parte din Festivalul Internațional *Toamna Muzicală Clujeană*, ajuns în acest an la cea de-a 50-a ediție. Artiștii care ne-au încântat și ne-au introdus în universul muzical al lucrărilor pentru voce acompaniată de chitară, respectiv lăută, au fost Claudia Codreanu și Costin Soare.

Repertoriul ales cu multă atenție alcătuiește un itinerar sonor cu totul deosebit în istoria muzicii, aducând în atenția publicului lucrări de o mare expresivitate dedicate lăutei respectiv chitariei și vocii. Este, așadar, un program ce reunește aproape patru secole de muzică,

cuprinzând cicluri de piese din creația unor compozitori precum John Dowland, José Marín, Mario Castelnuovo-Tedesco, Agustín Barrios Mangoré și Manuel de Falla.

Serata a debutat cu lucrarea *Fantasia* de John Dowland compusă pentru lăută solo, instrumentul căruia compozitorul i-a dedicat o mare parte a creației sale. Prin sonoritatea sa cu totul aparte, căreia i se adaugă talentul și măiestria artistului instrumentist Costin Soare, lucrarea *Fantasia* a reușit să capteze cu ușurință atenția și stârnească admirația publicului față de un instrument prea rar întâlnit în recitalurile muzicale de astăzi. Tot din creația acestui faimos compozitor englez de cântece au fost interpretate cinci piese pentru voce cu acompaniament de lăută - *Say, Love, if ever thou didst find; Stay time awhile thy flying; Flow my tears; Can she exchange my wrongs* și *Come again*.

De la John Dowland la José Marín și de la muzica laică a culturii engleze la cea a culturii spaniole - iată cum a continuat serata muzicală, de această dată vocea fiind acompaniată de chitară. Cele trei lucrări - *Si quieres dar Marica en lo cierto; Ojos pues me desdeñas* și *No piense Menguilla ya* - au evidențiat armonii și convenții ritmice spaniole, cu cadențele sale specifice.

The dove that nests in the tree-top; When the morning of life had passed și *Drink deep, my friend!* fac parte din *The Divan of Moses-Ibn-Ezra*, op. 207 - ciclul de piese pentru voce cu acompaniament de chitară compus de Mario Castelnuovo-Tedesco. Acesta este considerat unul dintre cei mai importanți compozitori de lucrări pentru chitară din secolul

al XX-lea. Lucrările de față au fost inspirate și au folosit ca sursă literară poemele cunoscutului filosof, lingvist și poet spaniol de descendență evreiască, Moses ben Jacob ibn Ezra. *Tarshish* și *Divan* sunt cele două colecții în care poetul și-a concentrat poemele sale laice care abundă în simboluri.

Serata a continuat cu un moment de chitară solo. Costin Soare a interpretat una dintre cele mai cunoscute și cântate lucrări din creația lui Agustín Barrios Mangoré, *La Catedral*, care se remarcă printr-o încărcătură emoțională extraordinară.

Ultimul moment muzical în cadrul recitalului a readus-o pe scenă pe mezzosoprana Claudia Codreanu, interpretând, de această dată, *Șapte cântece populare spaniole* din creația lui Manuel de Falla. Ciclul de piese a fost inițial compus pentru voce cu acompaniament de pian, dar ulterior a fost aranjat și pentru alte combinații instrumentale, cum ar fi voce și chitară. În încheiere, cei doi interpreți aleg să încante publicul clujean cu frumoase melodii spaniole, ce abundă în ritmuri dinamice și armonii bogate.

Cei doi interpreți s-au remarcat prin calități interpretative extraordinare. Mezzosoprana Claudia Codreanu a impresionat prin căldura și expresivitatea vocii sale, prin puterea de a pătrunde în mesajul poetic și de a-l transmite spectatorilor într-un mod atât de convingător, dar totodată cu o eleganță aparte. Grație unei dicții și pronunții remarcabile, atât textul în limba engleză, cât și cel în limba spaniolă au putut fi înțeleși de către ascultători cu ușurință.

Instrumentistul Costin Soare a strălucit, deopotrivă ca solist și acompaniator, pe scena Colegiului Academic din Cluj. Sensibilitatea cu care se apropie de muzică, o simte și reușește să o transmită, dar și calitățile sale tehnice de invidiat îl recomandă ca fiind un valoros muzician al generației sale. Mai mult, am apreciat intenția și bunăvoința sa de a oferi ascultătorilor câteva informații cu privire la compozitori și la lucrările lor prezentate în recitalul de față, în vederea unei mai bune înțelegeri a lucrărilor muzicale și a contextului în care au fost compuse.

Recitalul „O voce. O lăută. O chitară” susținut de data aceasta la Cluj a fost un extraordinar eveniment prin care cei doi artiști au dat dovadă de profesionalism, bună colaborare, sincronizare și unitate în viziune artistică. Iată cum, și de această dată, publicul clujean a fost onorat cu un moment muzical cu totul deosebit și cu un repertoriu prea puțin cunoscut și interpretat de către muzicienii contemporani. (**Linda IANCHIȘ**)

Concert „In memoriam Emil Simon”

Emil Simon, un valoros și mult apreciat șef de orchestră la nivel național, rămâne viu în amintirea muzicienilor clujeni, deși s-a stins din viață în 2014. Filarmonica de Stat „Transilvania” împreună cu dirijorul Lawrence Foster, pianistul Dan Grigore și compozitorul Cornel Țăranu i-au dedicat Maestrului Emil Simon concertul care a avut loc sâmbătă, 15 octombrie, la Colegiul Academic în cadrul semicentenarului Festivalului *Toamna Muzicală Clujeană*.

Sub bagheta lui Lawrence Foster, Orchestra Filarmonicii de Stat „Transilvania” a interpretat în primă audiție absolută *Heraldica* o lucrare aparținând compozitorului clujean Cornel Țăranu. *Rapsodia pe o temă de Paganini*, op. 43 de Serghei Rahmaninov s-a bucurat de

prezența și interpretarea pianistului Dan Grigore, urmând ca seara să se încheie cu Suita nr. 3 pentru orchestră, în Sol major, op. 55 de Piotr Ilici Ceaikovski.

„Este și o nouă întâlnire cu dirijorul Lawrence Foster, după ce, în anii '70, a dirijat lucrarea mea *Incantații*, cu prestigioasa orchestră din Cleveland” De această dată *Heraldica* (finalizată în data de 16 decembrie 2015) reprezintă un omagiu pe care compozitorul îl aduce cu ocazia aniversării a 150 de ani de la înființarea Academiei Române. După cum se știe, *heraldica* este o disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu studiul stemelor statelor sau cu blazoanele caselor domnitoare. Așa cum afirmă creatorul lucrării, „tema-semnal de la început constituie un *blazon sonor* menit să evoce efigia Academiei reprezentând o imagine a zeiței Minerva”. Caracterul războinic este realizat cu mare convingere de către orchestră, instrumentele de suflat din alamă și percuția având un rol extrem de important. Își face intrarea în discursul muzical și o a doua temă, având un caracter liric, dar secundar, fiind totuși dominată de ceea ce compozitorul numește *temă-semnal* prin intermediul căreia se conturează un punct culminant al lucrării. Coda, ca ipostază lirico-meditativă a temei secunde, este „un moment aleatoric, cu intrările succesive ale suflătorilor (fără alămuri), o ultimă culminație a acestei forme (atipice) de sonată” – ne dezvăluie însuși compozitorul. Curajoasa și impunătoare lucrare a Maestrului Cornel Țăranu s-a bucurat de o interpretare de succes din partea orchestrei.

Rapsodia pe o temă de Paganini, op. 43 de Serghei Rahmaninov, l-a avut ca solist pe Dan Grigore, interpretul numărându-se, conform criticii internaționale, printre marii pianiști ai lumii, însuși Sergiu Celibidache afirmând: „Extraordinar! Este printre cei mai mari din lume!” Interpretarea din această seară nu face decât să întărească afirmațiile specialiștilor. O pianistică excepțională, cu o

tehnică de invidiat, un extraordinar tușeu, un sunet cald, control și siguranță – toate acestea au făcut ca interpretarea *Rapsodiei pe o temă de Paganini* să fie de o profunzime rar întâlnită, la desăvârșirea actului muzical contribuind și formidabilă colaborare pianist-dirijor-orchestră. La insistențele publicului, pianistul Dan Grigore a revenit de trei ori pe scenă interpretând scurte lucrări pianistice care au încântat publicul fermecat de sunetul pianului și de seducătoarele armonii rezultate (dintre care amintim *Tango Brasiliro* compus de Ernesto Nazareth).

Cea de-a doua parte a evenimentul acestei seri și, totodată, ultima lucrare a concertului dedicat lui Emil

Simon a reprezentat-o una dintre cele mai consistente suite din creația lui Ceaikovski - *Suita nr. 3*. După cum reiese din însuși jurnalul său, lucrarea a fost concepută ca o alternativă la o simfonie propriu-zisă: „Am încercat să pun bazele unei noi simfonii, atât în pădurea din Trostyanka, cât și acasă, după cină, dar sunt nemulțumit de tot... M-am plimbat în grădină și am conceput nucleul nu al unei simfonii viitoare, ci al unei suite.” Interpretarea Orchestrei Filarmonicii de Stat Transilvania

a fost la înălțime, reușind să surprindă în fiecare dintre părțile constitutive detaliile specifice, debutând cu o parte al cărei caracter pastoral a fost bine pus în valoare, cuprinzând reușite momente de dialoguri și ecouri, încheindu-se cu o a patra parte în formă de *Tema con variazioni* în care abundă contraste întâlnite la toate nivelurile – între care nivelul metric, cel ritmic, cel tonal –, remarcabilă fiind, totuși, rapida adaptare a orchestrei la fiecare dintre schimbările survenite. Cu adevărat, Orchestra Filarmonicii de Stat Transilvania, dirijorul Lawrence Foster și pianistul Dan Grigore au reușit să facă din acest concert un eveniment cu totul deosebit în memoria uneia dintre personalitățile cele mai importate ale lumii muzicale clujene și nu numai - Emil Simon. (Linda IANCHIȘ)

„Toamna muzicală clujeană”

După mai bine de un sfert de veac, am descins din nou, cu emoție, în „orașul de pe Someș”, pentru a participa, în intervalul 17-28 Octombrie, la concertele și recitalurile programate în ediția cu numărul 50 a Festivalului „Toamna muzicală clujeană”. M-am bucurat să constat că, în ciuda trecerii anilor, Clujul și-a păstrat totuși aerul occidental de „citadelă” universitară multiculturală, multilingvistică, multiconfesională. Afișe imense anunțau, cu litere de mari dimensiuni atât manifestările din cadrul Festivalului clujean, cât și

sediile în care urma să se desfășoare: Sala Studio a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, Biserica Piaristilor și sala Filarmonicii „Transilvania” care, din fericire, și-a redobândit, în 2012, după un deceniu de „exilare” într-o sală improprie, din clădirea Casei de Cultură a Studenților, locul de drept din incinta Colegiului Academic (fosta Casă a Universitarilor), datorită eforturile conjugate ale rectorului Universității „Bábeș Bolyai”, academician Ioan-Aurel Pop, și Directorului Filarmonicii, Dl Marius Tabacu.

Ca orice ediție jubiliară, și cea la care mă refer a constituit un prilej propice pentru sinteze, așa încât programul, conceput în forma lui inițială de către muzicologul Bianca Țiplea Temeș, pe atunci responsabilă a Departamentului Artistic al

Filarmonicii „Transilvania”, s-a axat pe câteva cicluri menite să pună în valoare, în primul rând, varietatea formelor de exprimare artistică ale muzicienilor clujeni: *Serate camerale*, *Contemporania*, *Concerte simfonice* și *vocal-simfonice*, *In memoriam* și *Aniversări (Portrete componistice)* în Festival – clujenii fiind renumiți pentru felul în care știu să-și prețuiască și onoreze maestrul și mentorii. Printre muzicienii comemorați/aniversați s-au numărat Dinu Lipatti (*Restituiri*), Antonin Ciolan – prin concertul de deschidere, din 7 Noiembrie, al cărui program l-a reiterat pe cel pe care-l dirijase în 1955, la inaugurarea Filarmonicii de Stat Cluj -, Sigismund Toduță, Emil Simon, Erich Bergel, iar printre cei portretizați, Adrian Pop (65), Gabriel Irányi (70), Cristian Mandeal (70).

Primul concert, pe care l-am audiat în 17 Octombrie, în Sala Studio a Academiei de Muzică, a fost unul de recunoaștere și rememorare a unei instituții cu merite și influențe decisive în devenirea componistică și interpretativă a multora dintre creatorii de pretutindeni, inclusiv din România deceniilor 7-9 ale secolului trecut: *Internationale Ferienkurse für Neue Musik* (Cursurile Internaționale de vară pentru Muzică Nouă) de la Darmstadt. Exemplara inițiativă a aparținut pianistului Cristian Petrescu (rezident la Berlin) și percuționistului Mircea Ardeleanu (rezident la Basel). Sub genericul *Servus Darmstadt*: Mircea Ardeleanu concept, cei doi virtuozii de anvergură internațională au evocat importanța contactului lor cu mediul de la Darmstadt, punctând totodată aniversarea a șapte decenii de la fondarea lăcașului de cultură muzicală contemporană, printr-un concert alcătuit din câteva piese foarte rar sau deloc cântate la noi, ale foștilor mentori și confrăți: *Zyklus*, *Klavierstück IX* și *Vibra-*

coagulând discursul disipat anterior, într-o țesătură netedă, nefisurată. Cristian Petrescu părea să tatoneze sunetele cu gesturi aproape ritualice și forță eruptivă, din dorința irepresibilă de a-i depista natura lăuntrică, *starea lui de spirit* (a sunetului), dacă pot spune astfel. A urmat partitura lui Cage, *Child of tree* (Copil de copac sau Copilul copacului), scrisă prin 1975 pentru „materiale/instrumente vegetale”, în care, „cactusul amplificat și mazărea de copac mexicană sunt două din cele zece instrumente alese de interpret”. Aleatorismul controlat, ca și simplitatea genuină a muzicii lui Cage au determinat și atitudinea ludică a lui Mircea Ardeleanu. Aidoma unui Peter Pan, percuționistul atingea delicat, dar precis, cu bețișoare subțiri, sau cu vârful degetelor florile ceramice, țepii cactusului, roșcovele uscate agățate de bara cu clopoței și *wood blockul*, vrăjit de puritatea ireală a sunetelor emise. Această muzică...vegetală, mi-a amintit de tabloul „Hrana”, al pictorului Horia Bernea, sau de compoziția plastică a „de-semnelor” prin care pictorul

Alexandru Chira investea obiectele și utilajele dintr-o gospodărie rurală cu semnificații „magico-poetice”. Algoritmul Stockhausen a reapărut cu două compoziții scrise la o distanță de trei decenii una de alta - *Klavierstück IX* (1961) și *Vibra-elufa* (1991) -, deosebite ca substrat spiritual și ca limbaj: prima, demarând în succesiuni de ritmuri consonant-repetitive și sfârșind într-o stranie, dar superbă înlanțuire acordică, axată pe trei tipuri de permutări structurale între discursiv-cursiv, cursiv-discursiv și continuum, ce configurează un edificiu compozit, ritmico-armonico-timbral de mare suplețe. Cristian Petrescu, discipol al lui Stockhausen, identificat cu natura immanentă a demersului componistic, cu varietatea dinamicii acordice și fluctuațiile cromatice ale piesei le-a restituit

Cristian Petrescu, Mircea Ardeleanu

elufa (p. a.) de Karlheinz Stockhausen, *Sonata a III-a pentru pian* de Pierre Boulez, *Child of Tree* (p. a.) de John Cage, *Oophaa* (p. a.) de Iannis Xenakis, dar și *Sonata a II-a pentru pian*, op. 17 de Liviu Glodeanu.

Seara a debutat spectaculos, concertul propriu-zis fiind ...prefațat de o scenă luminată difuz și „decorată” în așa fel încât să prefigureze fondul ideatic și expresiv al lucrărilor, cu instrumentele de percuție așezate circular, îmbrățișând pianul și precedate/flancate de un grupaj pitoresc de instrumente percusive expuse ca într-un aranjament de *pop art* - un fel de *wood drum* în formă de copaie rotundă, tidve de dovleci, un *wood block* cu aspect rustic, peste care tronau un *cactus* și două mănunchiuri de *flori ceramice* multicolore. Cu o energie și o mobilitate gestuală și corporală ieșite din comun, Mircea Ardeleanu a dat viață primei lucrări de Stockhausen, *Zyklus*, punând în balanță teluricul și celestul (poeticul), dionisiacul și contemplativul, demiurgicul și profanul, prin alternarea ritmurilor sălbătice de tobe, talgere, gonguri și proiecția lor sublimată de irizările cristalin-policrome, reverberate aerian, ale marimbei și xilofonului. Conform sugestiilor compozitorului, interpretul, situat „în mijlocul cercului de instrumente”, a încheiat „Ciclul” la fel de brusc, cu aceeași motricitate de la început. O altă gamă policoloră a constituit-o *Sonata* lui Pierre Boulez - mostră a „forme deschise”, o muzică de factură expresionistă, cu structuri acordice cubiste, în culori preponderent reci, dar care, ca și în cazul piesei lui Stockhausen, se rafinează spre final,

publicului cu rară precizie și elocvență; cea de-a doua, destinată vibrafonului solo, a permis accesul în imperiul luminii, „Licht” - titlul generic al ciclului din care face parte și *Vibra-elufa*. Stockhausen operează aici cu entități sonore *revelate*. El diferențiază lumina de umbră sau *prin* umbră, iar reliefurile telurice, inflamante, prin tăcerile respiratorii ale vibrațiilor sonore, pentru a obține acea „stare de clar-obscur” analogă, dacă vreți, tandemului particulă-particulă fantomă. Mănuind abil bețișoare de mărimi și grosimi diferite, precum și diferitele tehnici de utilizare, Mircea Ardeleanu a reușit să mențină atmosfera fantomatică a feeriei stockhausiene, ascunsă mai ales în *umbra* silențioasă a sunetelor. Deși datată 1978, *Sonata* de Liviu Glodeanu s-a integrat perfect în suflul componistic contemporan. Gândită ca o desfășurare de acorduri, la început agresive, extinse pe spații amplificate progresiv, până la limita concertistică, în combinație cu arpeggieri fruste, ori stilate, de sorginte impresionistă, ce ating transparențe extreme, comparabile cu cele obținute de către Stockhausen în *Vibra-elufa*, *Sonata* autorului român excelează prin puritatea și simplitatea expresiei, atât de caracteristice stilului său componistic. Sensibil și empatic cu spiritul lui Liviu Glodeanu, de care-l leagă primele experiențe trăite împreună, în 1970, la Darmstadt, Cristian Petrescu a evidențiat cu multă eleganță, finețe și fidelitate aura de modernitate și frumusețe a *Sonatei*.

Captivantul recital al celor doi muzicieni, două temperamente artistice viguroase, profund compatibile și

complementare, s-a încheiat cu piesa *Oophaa* de Iannis Xenakis. Adept al *teoriei probabilităților* și al *hazardului*, al *repetiției* ca mijloc de menținere a *permanenței* în artă, ca și în viață, Xenakis concepe această „pură combinație de foneme”, cum însuși o numește, în 1989, ca pe o construcție mozaicată, repetitivă, destinată inițial duo-ului clavecin-percuție. În varianta auzită în Toamna muzicală clujeană, pianul era preparat astfel încât să sune ca un clavecin sau, mai degrabă, ca o voce voalată, ușor gîjăită, care să se opună efectelor sticloase, înțepătoare ale percuției și florilor ceramice, puse să dialogheze contrastant, imitativ, adesea

respectarea principiilor de ornamentică și tempo specifice artei interpretative a barocului; *Suita transilvană* pentru vioară, violoncel, blockflöte și clavecin de Adrian Borza - o succesiune de dansuri populare scrise în contrapunct imitativ, combinat sau circumscris limbajului modal-eterofonic, sub formă de cântec doinit, de joc lent sau foarte viu ritmat și foarte viu colorat datorită timbrului particular al instrumentelor; Fuga finală din *Arta fugii*, BWV 1080 de Johann Sebastian Bach, în transcripția pentru orgă a lui Erich Bergel a răsunat, în interpretarea lui Erich Türk, ca o axă ordonatoare de haos, prin amploarea de dimensiuni

simfonice a armoniilor obținute din bogăția timbrală generată de registrele orgii dispuse în planuri suprapuse, cu știință desăvârșită, măiestrie și o cunoaștere profundă a labirinturilor armonico-polifonice ale partiturii bachiene. Omagiul adus memoriei lui Erich Bergel s-a contopit astfel, postmortem, cu omagiul adus de către Erich Bergel lui Johann Sebastian. A urmat *Baroccoco* pentru ansamblu de Cornel Țăranu - o combinație savantă și savuroasă între elemente tipic baroce și elemente tipice stilului *rococo* - de fapt o ramificație a barocului târziu - adică între dinamica ritmică și tensiunile adesea crisplate, rezultate din severitatea geometriilor contrapunctice, și relaxarea acestora, introducerea asimetriilor, a strălucirii și eleganței detaliilor ornamentale. Compozitorul trece cu lejeritate de

în public, academicianul și compozitorul Cornel Țăranu

foto: Robert Puțemu

la polifonia unui fragment de fugă, cu formule ritmice succinte, din *Preludio ostinato*, la cantabilitatea aproape lineară, cu iz arhaic, pigmentată cu sunete quasi onomatopeice, de pasăre în zbor, intonate la *sopraninoblockflöte*, din *Madrigal*, și de aici la ritmul legănat, de *Siciliană*, tratată și ea contrapunctic, și care, printr-o

mișcare de translație firească, plină de fantezie, se convertește în ritm de *Swing*, după care sfârșește, brusc, cu o coda. Concertul s-a încheiat cu *Cântec de stea* pentru ansamblu instrumental și soprană de Adrian Pop - în realitate, un ciclu de colinde de Crăciun, scrise în stil neo-baroc, infuzat cu o serie de conotații modal-bizantine „din fondul românesc străvechi” și repartizate câte unui singur instrument sau unui grup de instrumente și vocii. *Gavota păstorilor*, *Nașterea Ta*, *Cristoase*, *Sara d-astă sară*, *Coborât-a coborât*, *Sculați*, *sculați boieri mari*, *Junii buni colindători*, *Tri*

în răspăr, când melodios, când cu accente primitiv-exotice, de gamelan javanez. A fost un concert-spectacol de ținută, ce poate fi considerat ca un al doilea punct de pornire al Festivalului.

În 19 Octombrie, Biserica Piaristilor - primul lăcaș catolic de secol XVIII, și primul edificiu eclesiastic în stil baroc din regiunea transilvană - a găzduit concertul Ansamblului Baroc „Transylvania” (Zoltán Majo - flaut drept baroc, Mátyás Bartha - vioară barocă, Ciprian Câmpean - violoncel baroc, Erich Türk - clavecin și orgă, Mihaela Maxim - soprană), sub genericul *Muzică modernă la instrumente vechi. In memoriam Erich Bergel*. Cei patru instrumentiști, absolvenți ai Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, cântă de peste două decenii împreună muzică barocă tradițională, dar și prime audiții contemporane, în stil baroc, ale compozitorilor clujeni. Programul concertului menționat a cuprins cinci asemenea lucrări inspirate fie din barocul clasic, fie din barocul transilvan: *Partita in stile antico* de Hans Peter Türk (*Quasi una Allemanda*, *Quasi una Sarabanda*, *Quasi una Giga*) - o muzică melodioasă, impregnată de patina arhaică a *Codexurilor* transilvănene, amintind însă și de maniera lui Benjamin Britten de a refigura stiluri antice în forme moderne; *Gipsy Songs* pentru soprană și pian (aici clavecin) de Ede Terényi, lucrare cu influențe din folclorul maghiar și spaniol, cu ritmuri dansante, pigmentate cu umor și ornamentații lasciv-pasionale, interpretate de către Mihaela Maxim cu virtuozitate și o remarcabilă plasticitate, secondată la clavecin de către Erich Türk - muzician complex, riguros în

Ansamblul Baroc Transylvania

foto: Bogdan Meseșan

mișcare de translație firească, plină de fantezie, se convertește în ritm de *Swing*, după care sfârșește, brusc, cu o coda. Concertul s-a încheiat cu *Cântec de stea* pentru ansamblu instrumental și soprană de Adrian Pop - în realitate, un ciclu de colinde de Crăciun, scrise în stil neo-baroc, infuzat cu o serie de conotații modal-bizantine „din fondul românesc străvechi” și repartizate câte unui singur instrument sau unui grup de instrumente și vocii. *Gavota păstorilor*, *Nașterea Ta*, *Cristoase*, *Sara d-astă sară*, *Coborât-a coborât*, *Sculați*, *sculați boieri mari*, *Junii buni colindători*, *Tri*

șioare de mătăsă, pun în lumină, pe rând, finețea de spirit și sensibilitatea compozitorului, simțul sigur al adecvării mijloacelor de expresie la semnificațiile textului sau ideii muzicale: de la arpeggierele discrete ale clavecinului, ca o ploaie de luminițe scâteietoare (Gavota..., compusă de autor), la cantabilitatea gravă, misterioasă a violoncelului (Nașterea Ta...), potențată de glasul transfigurat al sopranei; de la ritmurile jubilate ale viorii (Sara...) la frazele de o expresivitate înduioșătoare ale sopranei însoțită de timbrul imaterial al blockflöte-ului, și de cântul, ca de pasăre, emis de ocarină, vestind apariția miraculosului eveniment (Coborât-a...); de la ritmurile sprintare (Sculați... – adaptare a Gavotei de către autor -, și Junii...) la filigranul instrumental, ca suport celest pentru puritatea vocii (Tri șioare...), și apoi la întrepătrunderea tuturor motivelor într-o încântătoare țesătură policromă, muzica lui Adrian Pop îi deschide auditorului căi multiple de acces la idealul de Armonie și Adevăr. Meritul aparține în egală măsură membrilor Ansamblului Baroc „Transylvania” cărora le-a și fost dedicată lucrarea.

Seara de 20 octombrie a fost rezervată Cvartetului „Transilvan” – una dintre formațiile camerale clujene longevive, constituită în 1987 din câțiva absolvenți ai Academiei de muzică „Gheorghe Dima”: Nicușor Silaghi –

„zgomotoasele poezii, umoristico-fantastice” – sintagmă inventată chiar de către poet – și să-și testeze abilitățile stilistice. *Apa*, deși „fără glas”, e totuși, sub formă de stropi, ca efect al corzilor *pizzicate* ale viorii, proiectat pe unduirile sunetelor prelungi ce trec de la un instrument la altul. Cuvintele alchimice, de vrăji șamanice (*Kroklokwaŋzi? Semememi! Seiokronto – prafriplo...*) din *Marele Lalaula*, extind *pizzicato*-ul la toate corzile, acum într-un perpetuum mobile *scherzando*, cu alură clasicizantă. *Suspinul „visătorului”* are accente expresioniste. În versurile supraréaliste din *Hermelina estetică*, Adrian Pop recurge la contrapunctul imitativ, cu ritmuri biciuite, care trec, în crescendo, de la umor la lirism, și de la unison la pasaje secvențate simetric. *Floarea de tapet* descinde direct din precedentă, cu deosebirea că sunetele, în flageolete insesizabile, redau numai *iluzia* florii. Atmosfera onirică se menține și în *Pâlniile* unde, expresii ca „lumina lunii”, „se prelingea prin gâturile strâmte” ale celor „două pâlnii”, transmit ecouri urmuziene, în timp ce muzica trimite la atmosfera *Nopții transfigurate* a lui Schönberg. Același spirit esoteric planează și asupra ultimei poezii, *În zadar*, care încheie, ciclic, seria *Bagatelelor*: „Așadar, așadar/Apa ar vorbi-n zadar”. Frumoasă îngemănare poetico-muzicală! Siguri pe ei și pe subtilitățile actului interpretativ, în tainele

căruia s-au perfecționat în mai multe rânduri, sub oblăduirea unuia dintre membrii celebrului *Cvartet Juilliard* și a altor câtorva ansambluri de coarde americane, instrumentiștii Cvartetului „Transilvan” au consunat în surprinderea cu acuitate a ambiguităților semantice ale partiturii lui Adrian Pop. Înțelegerea tacită dintre cei patru muzicieni s-a evidențiat cu prisosință în redarea partiturii mozartiene, dar, mai ales, în construirea monumentalului *Cvintet cu pian* de Schubert. Dacă în Mozart, au existat unele ezitări în coerența frazărilor, ca și lipsa unui cert aplomb în plasarea accentelor, esențiale în sublinierea contrastelor temperamentale specific

vioara a II-a, Marius Suărășan – violă, Vasile Jucan – violoncel, abia în 1998 fiind cooptat la pupitrul primei viori, Gabriel Croitoru, în locul predesorilor săi, Cristian Tănase și George Dudea. Programul a cuprins, pe lângă două opusuri clasice de notorietate – *Cvartetul de coarde nr. 19 în Do major*, KV 465 de W. A. Mozart, și *Cvintetul cu pian în La major*, D. 667, „Păstrăvul” de Franz Schubert – 8 *Bagatele pentru cvartet de coarde* de Adrian Pop, compozitorul privilegiat al ediției jubiliare a Festivalului clujean!

Compuse în 1996, pe versurile poetului german Christian Morgenstern, selectate de către Adrian Pop din volumul *Galgenlieder (Cântece de spânzurătoare)*, *Bagatele* reprezintă nu numai continuarea experienței similare din ciclul coral *Gelgenlieder-Bagatellen* compus cu zece ani înainte, ci și o pasiune mai veche a compozitorului pentru investigarea și experimentarea valențelor expresive ale vocii umane, demers început prin anii 1974, odată cu primele lui creații corale. În cazul lucrării de față, versurile constituie doar elementul referențial, paratextual, care-i permite să-și exerseze simțul umorului reclamat de

mozartiene, în Schubert, unde au beneficiat de excepționala colaborare cu contrabasistul Dorin Marc, venind din Germania, și pianistul Daniel Goiți, Cvartetul „Transilvan” și-a valorificat întregul potențial tehnico-expresiv și conceptual. Cu atât mai mult, cu cât era vorba despre o creație de dimensiuni vaste, alcătuită din structuri formale eterogene, cu formule ritmice și salturi imprevizibile de la o stare psihică la alta, de la cantabilitate la tensiuni dramatice insuportabile, de la momente de o intimitate camerală (unisonul și solitudinea pianului din partea mediană, sau *tema păstrăvului* preluată din liedul cu același nume, în partea a patra a cvintetului), la altele, extrovertite (părțile a III-a și a V-a); de la porțiuni precis măsurate la secvențe total asimetrice, și de la o repetiție „*da capo al segno*” la alta, niciodată identic, în genere, dificil de asamblat și de menținut în echilibru. Ideal în postura de leader al cvartetului, Gabriel Croitoru și prețioasa lui vioară *Guarneri del Gesù*, din patrimoniul viorilor lui George Enescu, a susținut și asigurat armonia întregului. După aproape trei decenii de când cântă împreună, și 18 de când

li s-a alăturat Gabriel Croitoru, fiecare instrumentist părea că-și reglează respirația după ceilalți, fiecare părea să-și intensifice energia interioară, efuziunea și virtuozitatea din suma energiilor celorlalți, fiecare părea să simtă la unison modificările de stil, tempo, agogică, expresie ale acestei muzici pe cât de contorsionate, pe atât de fascinante!

În seara zilei de 21 Octombrie am pășit pentru prima oară, după sfertul de veac de absență, în sala renovată a Filarmonicii „Transilvania”, pentru a asista la concertul vocal-simfonic susținut de Corul, pregătit cu atâta competență de către Cornel Groza, și de Orchestra

maleabilitatea, știința muzicală, seriozitatea, acuratețea, omogenitatea timbrală – mai ales partida suflătorilor -, capacitatea de a se adapta oricărui gen de muzică, spontaneitatea cu care au transpus în actul interpretativ gortescul, causticitatea, caracterul satiric și spiritul persiflant al operei inspirate de piesa de teatru omonimă a lui Carlo Gozzi. Bun cunoscător al partiturilor, Mihail Agafița s-a rezumat la o gestică minimală, dar foarte eficientă. Timbrul plin, baritonal, al tenorului Simu a deschis lucrarea lui Adrian Pop cu versul interogativ din poezia lui Macedonski *Veniți: Privighetoarea cântă*: „Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge?”, pentru a încheia, în compania corului, cu rostirea vorbelor din titlul acestui prim poem, totodată ultimul vers al poeziei *Noapte de Mai*: „Veniți: privighetoarea cântă!”. Redescoperim odată în plus preferința compozitorului pentru formele rotunde, ciclice, pentru alăturarea *acelor* texte – poetice și muzicale – înrudite prin „corespondențe subtile”, afective, de limbaj sau idei filosofice, cum este cazul celor doi poeți, cel de-al doilea influențându-l pe primul, ori al celor doi autori renascentiști, Gesualdo și Monteverdi, pe care Adrian Pop îi... infiltrează, cu „citate scurte ascunse”, în propria-i muzică, găsindu-i „intim înrudiți cu versurile lui Musset” de pildă. Tratarea contrapunctică a corului, care fie rostește,

simfonică a Filarmonicii, sub bagheta lui Mihail Agafița – dirijor principal al colectivului clujean -, avându-i ca soliști pe pianistii Balázs Füle și Balázs Réti, și pe tenorul Tiberius Simu. În program: *Concertul pentru două clavecine în do minor, BWV 1060* (versiunea pentru două pian), de J. S. Bach, *Concertul pentru două pian în Mi bemol major, KV 365* de W. A. Mozart, *Suita din opera Dragostea celor trei portocale, op. 33 bis* de Serghei Prokofiev și, în fine, o primă audiție absolută semnată Adrian Pop, *Vocile nopții* (2016), pe versuri de Alexandru Macedonski și Alfred de Musset, pentru tenor, cor și orchestră, dedicată Corului și Orchestrei Filarmonicii „Transilvania”.

Deși întinerită considerabil, Orchestra Filarmonicii clujene și-a păstrat standardele elevate de performanță dintotdeauna. *Concertul în do minor* de J. S. Bach a fost redat corect, cu rigoarea adecvată stilului baroc-bachian, deși, delimitarea excesiv accentuată, pe alocuri, a perioadelor ritmice, a lăsat impresia unei interpretări mai degrabă mecanice/mechaniciste. Cu toate că rigoarea stilistică și vigoarea temperamentală ale celor doi pianisti și-au făcut simțită prezența și în maniera de abordare a partiturii mozartiene, *Concertul pentru două pian* a avut parte de nuanțe și frazări mai flexibile și, ca atare, mai expresive. Orchestra, la fel de riguroasă în acompaniament, a fost un partener activ, prompt în reacțiile și răspunsurile gesticii dirijorului Agafița, mereu în întâmpinarea muzicii și muzicienilor. Desigur că *Suita din opera* lui Prokofiev a stârnit entuziasmul publicului în cel mai înalt grad. Aici, instrumentiștii orchestrei și-au relevat

fie cântă, fie șoptește cuvintele, interferează cu stilul oratorical sau cu cel epic, cu aluzii la scriitura corală mahleriană (în *Floare de măcieș* de Musset), și chiar la maniera folosită de Enescu în corul din actul I, „*Adonis pe*

purpură...” și în corul final din *Oedip*, când eroul ajunge în preajma „laurului verde și a narciselor cu chipul alb”, în dialogul tenor-harpă din finalul lucrării, *Noapte de Mai* de Macedonski: „Aud ce spune firul ierbii...”, unde sonoritățile serafice și fulgurante, plutesc peste suferințele și temerile pământenilor. Și a fost încă o seară memorabilă din cadrul Toamnei muzicale clujene.

Ziua de 22 octombrie a marcat însă punctul culminant al aniversării lui Adrian Pop, la împlinirea a 65 de ani de viață. În Studioul Academiei de Muzică, Ansamblul „AdHoc”, fondat în 2009 de către însuși

compozitorul, a prezentat unei săli pline, ca de fiecare dată de altfel, o suită de piese din creația sa, scrise între 1997-2016, în succesiune voit necronologică, ce au punctat diferitele lui maniere și direcții de abordare a actului componistic: trasee cantabile, modal-impresioniste, cu deschideri luminoase, aidoma vocalei A, dar și cu agresiuni catastrofice asupra sunetelor, în *Aana* (2016) pentru flaut și pian (Raluca Ilovan – flaut, Eva Butean – pian); ritmuri relaxate, de cântec de leagăn, și linii melodice cu aspect mătășos, aș spune, ale vocii, în *Și-acum dormi* (2014), pe versuri de Ion Minulescu, pentru soprană și pian (Mihaela

punctualiste, într-un cuvânt, un mozaic sonor de o incontestabilă frumusețe și unitate, în *Sonata pentru cointet de suflători* (1997), impecabil interpretată de către Raluca Ioan – flaut, Adrian Cioban – oboi, Aurelian Băcan – clarinet, Rareș Sângeorzan – fagot, Ionuț Marina – corn. Versați atât în repertoriul clasic universal, cât și în cel modern și contemporan, instrumentiștii ansamblului AdHoc au devenit de mult un punct de referință, în egală măsură pentru viața muzicală autohtonă și pentru cea internațională, îmbogățind paleta interpretativă a zilelor noastre cu prestața lor profesională.

În concertul din 24 octombrie am avut bucuria reîntâlnirii cu ansamblul SonoMania condus de către compozitoarea Diana Rotaru. Programul, alcătuit din lucrări relativ scurte ca durată, a debutat cu o primă audiție absolută dedicată formației: *A Bradului* pentru soprană, clarinet, vioară și pian (2016) de George Balint. Conform afirmației compozitorului, piesa „reprezintă o stilizare în mod personal a cântecului de bocet”, asupra căruia s-a documentat consultând volumul *Cântecul zorilor și bradului* de Mariana Kahane și Lucila-Georgescu Stănculescu. Stilizarea la care se referă George Balint are în vedere, de fapt, scoaterea bocetului din contextul lui strict ritualic, primitiv, murmurat individual ori colectiv, și

foto: Robert Pujeanu

Maxim și Eva Butean); ironie cu accente dramatic-expresioniste în partitura sopranei, apropiate de tragismul personajelor din *Wozzeck*, de Alban Berg, sau de tensiunile paroxistice ale unora dintre liedurile schubertiene, în *Viziune* (2008), tot pe versuri de Ion Minulescu; *autocitarea* unor motive și idei din alte lucrări proprii (un cor scris prin anii 1970, spre exemplu), și „transplantarea” lor în noua muzică, de factură polifonică,

eterofonizată pe alocuri, cu inserturi modale de bocet și aluzii bizantine, în *Riccorenze/ Recurențe* (2015) pentru trio de coarde (Melinda Béres – vioară, ovidiu Costea – violă, Vlad Rațiu – violoncel); secvențe de teatru muzical, în *Onkel Fritz - scenă pentru voce și pian*, cu nuanțe predominant umoristice, în care au fost angrenate soprana Mihaela Maxim și pianista Eva Butean, în costumații bizare, ca în benzile desenate imaginate de către poetul și desenatorul german Wilhelm Busch (1832-1908) – o parodie în care Adrian Pop și-a dezvăluit latura ludică a personalității sale discrete, aparent impenetrabile; ritmuri de joc țărănesc, cu ritmuri aksace repetitive, de mare virtuozitate, combinate cu motivele unei

colinde învățate de către autor de la bunica sa, dar și cu elemente bizantine, în *Gordun* (2005) – denumirea populară străveche a *contrabasului* – scrisă pentru violoncel solo (Vlad Rațiu); o textură pe care sunt imprimate, în culori vii, ca pe un covor țărănesc, forme, linii, ritmuri diferite, dispuse în varii combinații contrapunctice, suprapuse ca într-un palimpsest în care distingem straturi de sonorități medievale, polifonice, cantabil-clasicizante, modale,

reintegrarea lui, prin salturi intervalice peste octavă, comparabile cu hăulitul, dar tragice în neliniștea lor disperată, în spațiul de necuprins al Cosmosului, în Centrul simbolic al lumii, în „timpul mitic al începutului” despre care vorbește Mircea Eliade. Vocea Vioricăi Anușca are o atare capacitate de transcendere, de a se suspenda în eter pentru a găsi matricea arhetipală a bocetului, în contrast cu

foto: Robert Pujeanu

acordurile greoaie, materiale ale pianului se zbat între dramatismul ritmurilor repetitive și pasaje modal-cantabile modificate agogic, în etape succesive, creând un adevărat poem concertant pentru voce și ansamblu instrumental. Piesa se dovedește a fi extrem de elaborată, extrem de complexă în privința formulelor ritmico-expressive ce par să parcurgă ori să evidențieze diferite variante de bocet: de la cel arhaic autentic la cel din cultura orală, transcris de

culegătorii populari, nu o dată confundat cu doina de jale, și de aici la cel stilizat, dar care rămâne în mod evident tributar modelului primordial. Am admirat și acum precizia matematică a gesticii dirijorale a Diana Rotaru, precum și siguranța asumării esenței spirituale transmisă de construcția lucrării, de către Mihai Pintenaru – clarinet, Raluca Stratulat – vioară, Olga Podobinshi – pian. Scurtă, dar expresivă, piesa Diane Rotaru, *Meander* pentru clarinet, destinată inițial saxofonului alto, pornește dinspre registrul grav înspre cel acut, cu un incipit spiralat, dual, modal-cromatic, cu efecte la fel de ambigue, de doină-bocet sau bocet doinit, și pasaje telurice generatoare însă de ecouri rafinate! „Arabescurile sinuoase”, dintre un registru și altul, „se încolăcesc obsesiv, claustrofobic”, cum notează autoarea, „pe un mod cromatic compus inițial din numai patru sunete”, în ritmul mișcărilor la fel de sinuoase ale șarpelui, a cărui imagine i-a sugerat Diane proiectarea acestei muzici. Posesor al unei tehnici instrumentale remarcabile, muzical și sensibil, Mihai Pintenaru a subliniat cu perspicacitate semnificația ascunsă a *Meandrelor*. Și, din nou, o pagină de Adrian Pop: *Șapte fragmente din Tristan Tzara pentru voce și pian*. Încă o dată am luat notă de simțul psihologic al compozitorului, în surprinderea „trăirilor sinuoase ale iubirii”, dar și de

spiritul său ludic, în acord cu conținutul ideatic al poemei lui Tzara. Vorbită sau cântată, insinuantă, *glissată*, lascivă sau melancolică, știma sopranei s-a apropiat mult, în unele momente, de stilul cultivat de către Debussy în *Pelléas et Mélisande*, iar în altele, de *factura cântecelor profane* ale lui Henry Purcell. Dezinvoltă și mereu disponibilă să abordeze cele mai incomode partituri, Veronica Anușca și-a mlădiat vocea, spiritul, intelectul în funcție de tendințele expresive ale muzicii. A urmat lucrarea lui Mihai Măniceanu, *Cantabile e Presto* pentru vioară și pian. Titlul reproduce titlul piesei pentru *flaut și pian* de George Enescu, doar conjuncția și fiind scrisă în italiană – e simplu, fără *t*-ul final din varianta franceză – iar flautului îi ia locul vioara! Lucrarea a fost compusă „în contextul proiectului N-ESCU: *Variațiuni pe o temă de George Enescu*, organizat în 2015 de către Muzeul Național „George Enescu” din București”. Autorul menționează și apelul la elemente episodice din temele primei și celei de-a treia părți ale *Simfoniei I*, ca și „la unele momente din *Sonata a III-a pentru pian și vioară* și din *Sonata în fa diez minor pentru pian solo* de George Enescu”. Predilecția sa pentru structuri armonico-ritmice complexe, de anvergură orchestrală sunt prezente și în *Cantabile e Presto* unde, presupusele ecouri enesciene, rămân însă doar în spațiul virtual, al probabilităților. Vioara își scrijelează sunetele în acut, ca într-un cuptor de ardere a ceramicii, pentru a o transforma în porțelanul cel mai fin, cu ajutorul flageoletelor; pianul își strămută acordurile masive pe întreaga claviatură, iar efemera acalmie e invadată de incisivitatea ritmurilor extrovertite. Măiestria Ralucăi Stratulat a constatat în naturalețea și siguranța cu care a trecut de la universul frust, la „universul elegant”. Compusă, într-o primă variantă, pentru soprană și flaut, cu ocazia aniversării a 80 de ani ai dirijorului timișorean Remus

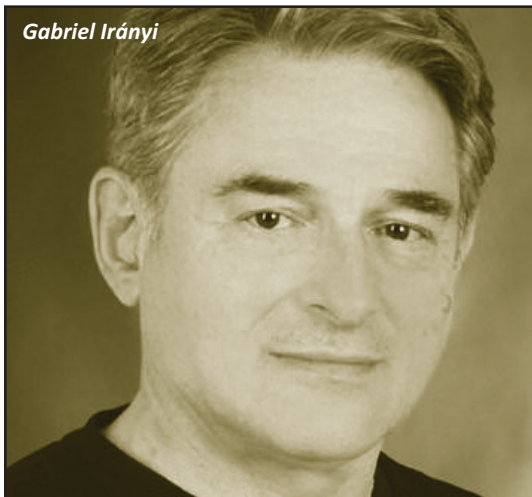
Georgescu, piesa *Liniște*, pe versuri de Lucian Blaga, în formula pentru soprană și clarinet de Gabriel Mălăncioiu datează din 2016 și a fost compusă „la sugestia ansamblului SonoMania”. Tânărul compozitor a gândit această muzică inspirată de poemul filosofic blagian, cu ramificații existențiale – „O, cine știe, suflete, n-*ce piept îți vei cânta și tu odată, peste veacuri...*?” - sub forma unei linii spiralate ce leagă modalismul discret al clarinetului de vocalizele în salturi ale sopranei care începe prin a rosti cuvântul „liniște”. Ambii interpreți definesc *liniștea* prin sunete delicate, tremolate, lineare, cu sporadice formule ritmice inegale despicate de strigătul sopranei în supraacut, pe cuvintele „razele de lună”. Brusc, soprana, secondată de clarinet, inițiază o melopee vorbită, cu iz de *sprachgesang*, recitând ultimele versuri ale poeziei lui Blaga, de la „...cine știe, suflete, n-*ce piept...*”? repetând interogația până la dispariția ei în șoaptă. Ca de obicei, Gabriel Mălăncioiu optează pentru construcții muzicale concentrate, sintetice, esențiale. Prin *Ancient Dance* (Dans vechi, antic) pentru vioară și pian, creație a compozitorului japonez Toshio Hosokawa, pătrundem într-o lume a *cezurilor*. Cerul (vioara) și Pământul (pianul), Spațiul și Timpul par a fi separate, și în același timp unite prin efectele produse

pauzele expresive dintre sunete și acorduri, de respirații și tăceri care separă golul de plin, obiectele de umbra lor, și amprente pătinoase de tuș de spațiile albe, vidate, ca în stampele japoneze, în lipsa cărora însă lumea și-ar pierde vizibilitatea. Risipite în diferite puncte din spațiu, ca pietrele de pe suprafețele japoneze acoperite cu nisip, în cele patru colțuri ale împrejurării, invitând privitorul la contemplare și reflecție asupra sacralității lumii și vieții, sunetele ascuțite ale viorii și arpeggierele învolburate ale pianului au „rezonat în corpul uman”, așa cum și-a dorit compozitorul,

trezindu-i Sinele din amorțeală. Ultima lucrare i-a aparținut Doinei Rotaru: *Bocet IV pentru soprană, clarinet, vioară și pian*. Cu toate că *bocetul* a devenit *leit-motivul* majorității creațiilor sale, investițiunile, contextele, intensitățile sonore, formulele ritmico-modale, sensurile lui sunt mereu altele. Cel pe care l-am auzit în concertul formației SonoMania a fost scris în 2013, la scurtă vreme după trecerea în neființă a Mamei compozitoare. De aici caracterul profund tragic al acestei doine de jale, de o tristețe incommensurabilă, strigătoare la cer! Căci, așa cum spune *bocetul*, „zorii nu au (mai) zorit”, iar „Mămuca” nu a mai apucat să „calce” sau să „ude ograda...”. Muzica variază între „melodia specifică *bocetului* românesc”, tânguitoare, cu vagi trimiteri către doina maramureșeană cu noduri, și *bocetul* devenit cântec doinit, cald, luminos, mângâietor, ca o promisiune cathartică a eternizării spiritului. Ideea e restituită de cantilena clarinetului și de siflarea sunetului final, ca o expiere, sugerată cu trăire autentică de către Mihai Pintenaru.

Miercuri, 26 octombrie, Sala Studio a Academiei de Muzică a găzduit un nou *Portret componistic*, dedicat compozitorului Gabriel Irányi la împlinirea vârstei de 70 de ani. Și de data aceasta, reunirea în același concert a diferitelor opus-uri „de autor”, a înlesnit cunoașterea sa din

Gabriel Irányi

varii perspective – stilistice, culturale, intelectuale, spirituale. Din acest punct de vedere, Gabriel Irányi mi se pare a fi exponentul creatorilor reflexivi, cu o gândire preponderent abstractă, carteziană, asimilată „spiritului geometric”. În același timp însă, compozitorul clujean are vădite propensiuni spre arta plastică, sculptură, literatură, așa cum reiese și din tematica multora dintre partiturile sale. De pildă, *Klavierzyklus II* pentru pian, este „un omagiu adus unui pictor foarte prețuit de mine: Paul Klee”. Pânzele pictorului abstract, elvețian, pasionat și chiar practicant al muzicii de cameră a constituit, desigur, o sursă vastă și variată de inspirație pentru compozitorul clujean. Prin cele patru secțiuni ale *Ciclului pentru pian*, Gabriel Irányi urmărește metamorfozarea „structurii intervalice de bază”, de la încifrarea într-o înșiruire de acorduri placate, analoge suprapunerilor cubiste intens colorate, ca de pildă cele din *Amintirea unei Grădini* sau *Case albe și roșii* de Paul Klee, ivite instantaneu în formule ritmice segmentate, sparte, la flexibilizarea sonorităților din registrul acut, fără ca baza acordică să-și modifice semnificativ impulsivitatea, doar recuperând ceva din omogenitate (poate ca în *Peisaj cristalin?*), și de aici la o serie de poliritmii și politempii

altui concept pus în joc de Gabriel Irányi – o intenție de coral (mai degrabă *organum* medieval), și un citat dintr-un cântec ebraic „vechi de aproximativ 3000 de ani”. Este momentul Adevărului christic, care-l va obseda pe pictorul evreu de origine rusă, până acolo încât își va transpune obsesia în tabloul cu același titlu, *Obsession*, cel care i-a servit drept suport muzicianului clujean atunci când a compus piesa omagială. Înclinația lui Gabriel Irányi pentru conglomeratele acordice, pentru incipiturile agresive, pentru contraste puternice, pentru geometrii quadrate, dar și pentru tăceri și suspensii sunt evidente și aici. Silvia Sbârciu s-a avântat în oceanul de ritmuri și culori, cu virtuozitate pasională, știință și cutezanță. *Bird in Space* (*Pasăre în Spațiu*) deoalează și latura metafizică a gândirii compozitorului aniversat. Ceea ce l-a interesat la sculptura lui Brâncuși a fost simbolul zborului ce semnifică „despărțirea sufletului de corp”, dar și noțiunile de Timp și Spațiu derivate din acțiunea zborului în sine. Deloc ilustrativă, muzica sa reușește ca, prin îmbinarea, împletirea liniarității unui sunet cu armonicile lui naturale, să indice *ideea* de zbor – planat sau dinamizat de filfăirea aripilor. De altfel, pe scenă fuseseră expuse, pe două

panouri negre, într-o parte forma unei păsări imense, dintr-o textură albă, pufoasă, văzută parcă din spațiu, iar în partea opusă, o singură aripă, tot albă, fie a unei păsări rănite, fie a păsării văzute din profil... Au urmat *Patru mișcări pentru vioară și pian*, de factură weberniană, o altă modalitate de a exprima scurgerea Timpului în ritmuri sincopate, în fluxuri continue-discontinue, dilatat sau comprimat, în funcție de starea psihică – aspecte surprinse cu destulă înțelegere și precizie de către Vlad Răceu, și cu finețe expresivă și aplomb, de către Silvia Sbârciu. Cea mai reușită dintre toate mi s-a părut însă lucrarea *Denkbilder* (*Imagini mentale sau gândite*) pentru violoncel solo. E vorba despre trei secvențe intitulate *Sursa corzii*, *Studiul la Laokoon* și *Despărțindu-mă de Sisif*. Făcând abstracție de trimiteri de ordin tehnic sau mitologic din titluri, muzica parcurge un traseu expresiv de o mare frumusețe. Sunete și acorduri consonante se suprapun secvențial, prin tehnici de arcuș variate; din conglomeratele ritmice se

sticloase, ludic și cu umor arpegiate (*Peștele Magic?*, din 1925), și la revenirea acordurilor placate, cu tendințe consonante însă, și sunete aproape delicate (*Abstracție cu referire la un copac înflorit?*, datat, de asemenea, 1925). Foarte potrivit temperamentul artistic al pianistei Silvia Sbârciu pentru tălmăcirea acestor forme cubiste/abstracțiuni colorate, în al cărei cânt, fiecare sunet, fiecare suspensie dintre sunete și acorduri era gândită lucid și echilibrat. *Omagiu lui Chagall*, pentru pian, scris în 1987, la centenarul nașterii pictorului, debutează cu o expunere spectaculoasă de sunete pe întreaga claviatură, într-un *ex abrupto* brutal. Din ritmurile repetitive se desprind sunete solitare, ca niște secunde *ciupite* de pe corzile viorii minuscule ținută de peștele zburător („înaripat”, ca să folosesc termenul propus de către autor pentru a defini unul dintre conceptele cu care operează aici) așezat pe o pendulă suspendată între cer și pământ, ca pe un vehicol *hors temps*, din primul tablou care l-a inspirat pe Gabriel Irányi în *Omagiul chagallian: Timpul e nemărginit* (sau *nu are limite*). După ce discursul devine mai coerent, apare, prin voia „hazardului” (!) – denumirea

detașează sunete luminoase, ce conduc invariabil la armonie și ordine, iar ritmurile cazone se transformă și ele, ca prin minune, în linii cantabile. Zsolt Török, mezinul familiei de violonceliști, a fermecat pur și simplu audiența, cu tehnica virtuoză fulminantă, adevărată operă de artă (!), cu simțul unei frazări elocvente, logic articulate, cu intuiția clară a sensului devenirii discursului. Tânărul artist a valorizat la maximum și muzica celor 3 *Momente muzicale pentru vioară și violoncel* – una dintre partiturile „favorite” ale compozitorului Irányi. Este o muzică „de stare”, construită din unisonuri, consonanțe, ritmuri eterogene, octave pe duble corzi, la ambii instrumentiști, din jocul sunetelor virtuale, impalpabile, dar care-și declină spontan identitatea. Dacă în *Patru mișcări pentru vioară și pian*, intervențiile lui Vlad Răceu fuseseră oarecum anemice, de data aceasta, în compania stimulatorie a lui Zsolt Török, interpretarea sa a dobândit anvergură și accente ferme, iar sunetul a căpătat intensități gradate progresiv, până la atingerea transcendenței. A fost încă o seară generatoare de trăiri spirituale înalte.

Gongul final al *Toamnei muzicale clujene* a răsunat Vineri, 28 Octombrie, când, în sala Colegiului Academic, Corul și Orchestra Filarmonicii „Transilvania”, l-au aniversat pe dirijorul Cristian Mandeal, la împlinirea vârstei de 70 de ani. Emoționantă revenire, după mai mult de trei decenii, la pupitrul de la care dirijase colectivul Filarmonicii clujene timp de opt ani, în perioada 1980-1987! În fața unei săli arhipline, Cristian Mandeal a oferit publicului mai vechi și mai nou, *Concertul nr. 2 pentru pian și orchestră în Si bemol major, op. 83* de Johannes Brahms – solistă Oxana Corjos – și *Simfonia a IX-a în re minor, op. 125* de Ludwig van Beethoven. Încă de la primele fraze, Oxana Corjos a imprimat partiturii brahmsiene un tonus

impetuos, implacabil, cu acorduri poate excesiv cadențate, și arpeggieri rigide uneori. Dar, dincolo de aceste aspecte care țin, totuși, de viziunea subiectivă a pianistei, ca și de unele ezitări în continuitatea unora dintre pasajele de virtuozitate, Oxana Corjos a relevat consistența intrinsecă a sunetelor, a modelat frazele cu muzicalitate și eleganță înăscute, lăsându-le să respire independent, atunci când nu erau integrate osmotic în masa orchestrală, a subliniat cu determinare latura clasică, sobră, monumentală, riguros-intransigentă a personalității compozitorului romantic german. La cererea publicului, Oxana Corjos a cântat, în memoria bunicului Victor Iuseanu, una dintre compozițiile acestuia, *Cutia cu muzicuțe*, din ciclul de 8 *Piese pentru pian în Re major*. Autor al integralei creațiilor simfonice și vocal-simfonice brahmsiene, Cristian Mandeal a construit „regia” dirijorală a *Concertului în Si bemol major pentru pian*, întocmai ca pe o „simfonie cu pian obligat”, așa cum a fost supranumit, revărsând asupra muzicii întreaga energie interioară, capabilă să însușească discursul sonor, dar și să stăvilească tendința de expansiune a tempo-urilor, ce riscă oricând să disperseze esența conținutului ei ideatic. Viziunea lui asupra muzicii, hrănită din știința fenomenologică a actului dirijoral, conform căreia dirijorul este doar un declanșator al conști-

inței/conștientizării colective însușite în procesul repetiției, s-a manifestat deplin în *Simfonia a IX-a* de Beethoven, dirijată fără partitură. Deși nelipsită din concertele cu profil jubiliar, *Simfonia în re minor* nu încetează să-și mai arate câte o fațetă, atunci când dirijorul știe să iscodească și cele mai neînsemnate cotloane ale partiturii. Cu o gestică mult temperată în ultima vreme, dar la fel de eficientă și bogată în sugestii și nu lipsită de efervescență pe care i-o dă contactul cu adâncimile textului muzical, Mandeal urmărește mai ales efectul detaliilor odată conștientizate, asupra întregului, iar la nevoie le extrage din înseși structurile constituite, pentru a le face remarcată importanța în contextul general. Simfonia beethoveniană i-a permis lui Cristian Mandeal să-și etaleze și atributul de constructor aproape infailibil al unui edificiu sonor de amploare și dificultatea acesteia. A avut însă și norocul de a colabora cu un colectiv orchestral receptiv în genere la respectarea exigențelor fiecărui dirijor, un colectiv cu un excelent compartiment al suflătorilor, în special al alăturilor, corzi cu sonoritate omogenă și tehnică performantă și un ansamblu coral pregătit de trei decenii de către maestrul Cornel Groza, și care nu-și dezmințe tradiția instaurată de către Dorin Pop în 1972, de a cultiva claritatea dicției, de a nuanșa și accentua frumos cuvintele și frazele, pentru a face inteligibilă orice creație. Cvartetul vocal al Simfoniei, alcătuit din soprana Diana Țugui, mezzosoprana Cristina Damian, tenorul Tiberius Simu și baritonul Cristian Hodrea, perfect armonizați ca timbralitate și dozaj al intensității edmisiei vocale, a sporit calitățile ansamblului coral-simfonic clujean conferind concertului de închidere a celei de-a 50-a ediții a Festivalului Internațional „Toamna muzicală clujeană”, fastul și prestanța cuvenite unui asemenea eveniment jubiliar.

Pe lângă felicitările pentru organizarea fără cusur a evenimentului, se cuvine să reiterez, și pe această cale, mulțumirile pe care le datorez direcției Filarmonicii

„Transilvania”, și, în special, doamnei Oana Andreica, pentru solitudinea și ospitalitatea desăvârșită de care am avut parte în cele zece zile petrecute în acest „civitas primaria” al Transilvaniei, de care mă leagă cele mai frumoase și statornice amintiri.

Despina PETECEL THEODORU

Festivalul Internațional de Muzică Nouă „Intrada”, Timișoara, ediția a III-a

Trecerea spre luna noiembrie în viața concertistică timișoreană i-a revenit festivalului de Muzică nouă „Intrada” pe osatura stagiunii filarmonicii „Banatul” desfășurându-se între cele două concerte simfonice săptămânale tradiționale ocupând și spațiul dintre ele cu o abundență de manifestări cu creații în cea mai mare parte în

Cristian Miclea (clarinet)

primă audiție, mai ales dacă ne gândim la muzica scrisă în zilele noastre. Pentru a treia oară acest Festival așteptat cu precădere de cei care vor să urmărească evoluția creației muzicale de pretutindeni și cu deosebire de la noi a adus satisfacții celor dornici să audă pe viu ce se scrie azi și cum se conturează drumul evolutiv al artei sunetelor. Organizatorii din partea filarmonicii noastre, și aici trebuie să amintim în special membrii formației „Contraste” - Doru Roman și Sorin Petrescu - implicați și în interpretări de referință ce au înflăcărat chiar publicul, au găsit pentru această ediție chiar și o temă călăuzitoare „Din și spre viață” pe care muzica s-o sugereze.

Cele două concerte simfonice din ultimele zile ale lui octombrie și început de noiembrie, au flankat festivalul, formând și stâlpii de bază ai acestuia, cu reușitele interpretative și considerația apreciativă a publicului. Filarmonicii din Arad i-a revenit debutul cu austriacul Karlheinz Siessl care a reușit să ne ofere cu discernământ artistic lucrări de Jeannot Heinen, Xiaoxong Chen sau Michael Huber cu participarea pianistului austriac Michael Schöch și două opusuri autohtone de Sebastian Androne și „Concertul pentru clarinet” de Maia Ciobanu cu dezinvoltă interpretare a timișoreanului Cristian Miclea. Iar Filarmonica noastră a încheiat festivalul sub bagheta dirijorului maghiar Huba Hollokői lucrări de Bruno Strobl, Kalevi Aho cu saxofonista germană Diane Hunger și de conaționalii noștri Adrian Iorgulescu, Violeta Dinescu cu pianistul Sorin Petrescu și percuționistul Doru Roman care a susținut și partea solistică din opusul compozitorului timișorean Gabriel Mălăncioiu.

Alte opt manifestări în săli diferite au îmbogățit paleta repertorială în diferitele genuri camerale și vocale.

După un Simpozion de muzicologie derulat într-un cerc restrâns de specialiști (desfășurat concomitent cu Congresul de Muzicologie organizat de Societatea Internațională de Studii muzicale coordonat de Conf.Dr. Laura Veronica Demenescu), a urmat Concertul Ansamblului AdHOC din Cluj cu lucrări autohtone bine puse la punct, conduse de Matei Pop și prezentate de Adrian Pop, intervenție salutară mai ales că a lipsit un program de sală detaliat. În partea a doua a programului am audiat o prezentare concertant-scenică aparte, cuprinzând selecțiuni din opera modulară MAIISM de George Balint, grupate sugestiv sub titlul „Viața după Osho”. Sub bagheta dirigoarei Mihaela Silvia Roșca au evoluat soliștii vocali Stanca Manoleanu, Mihaela Ișpan, Traian Mihai Mișcu, Bogdan Sărăcin și actorii Otilia Uzun și Raul Băștean, acompaniați de Orchestra de cameră a Filarmonicii „Banatul”.

După un Concert prelegere - prin contribuția Trio-ului „Contraste”, un interesant Recital de acordeon susținut de francezul Pascal Contet, integrând și debutul pianistului Cosmin Gavrilă, care a prezentat și o lucrare de Remus Geogescu -, am ajuns la Concertul aproape maraton din care ne-au rămas amprintate evoluția Corului Liceului de muzică cu dirigoarea Maria Gyuris, lucrarea timișoreanului Gabriel Almasi cu vibrafonistul Ovidiu Andriș și cântul violonistei Diana Moș acompaniată la pian de Mihai Ungureanu. O notă aparte a lăsat și Recitalul de familii - *Viața în doi* - cu soprana Bianca Manoleanu și pianistul Remus Manoleanu, pianiștii timișoreni Manuela Iana-Mihăilescu și Dragoș Mihăilescu, Adriana Dogariu și Sorin Dogariu (cu un opus chiar de György Kurtag originar din Lugoj) precum și violoniștii Gabriela Petrila și Lucian Petrila. Iar ansamblul de constituție feminină „Volta” (Laura Roman - vioară, Iuliana Ambăruș - violă și Andreea Olariu - pian) a prilejuit

Orchestra de cameră a Filarmonicii Banatul, dirijor Mihaela Silvia Roșca

evidențierea sopranei Ramona Morărița. Apoi, ansamblul „Percutissimo” condus de Doru Roman și Corul Filarmonicii condus de Iosif Todea cu o impresionantă lucrare de Robert Dycke (*Între, El era viață*) beneficiind de aportul violoncelistei Alexandra Guțu. Seara s-a sfârșit la Biserica Piaristă care a găzduit un interesant recital al trombonistului englez Barrie Webb însoțit de proiecții video cu frumoase vitralii.

Damian VULPE

Interviu cu pianistul Sorin Petrescu

Laura Mânzat: *Această a treia ediție a Festivalului "Intrada" se arată foarte interesantă, concertele fiind orientate spre o temă: „Din și Spre Viață”. Au reușit compozitorii invitați să reflecte această idee în muzica lor?*

Sorin Petrescu: Sigur, putem să discutăm dacă un compozitor reușește să convingă publicul de veridicitatea mesajului său, dacă pune un titlu și ascultătorul prinde astfel ceva din sensul dorit. Există și exemple celebre din trecut, o anumită tematică, o anumită idee, era uneori lăsată pe drum de inspirația autorului care ajungea în direcții total opuse și îndepărtate de ideea inițială. Noi am încercat să adunăm sub acest "motto"- "Din și Spre Viață" o multitudine de lucrări în toate stilurile.

L.M.: *Cum ați organizat cele opt zile de concert? Am văzut că ați combinat creațiile românești cu lucrări ale unor compozitori din străinătate și programul conține într-adevăr o diversitate de genuri - aveți creații camerale, corale, aveți și o operă chiar.*

S.P.: Da, așa trebuie să fie un festival, de o mare diversitate. Ponderea o au totuși compozitorii români. Și ca să fac o paranteză, foarte mulți dintre noi, cei care spunem că suntem mândri de George Enescu, nu-i cunoaștem opera. Sunt chiar și muzicieni care nu-i cunosc opera. Dar, în primul rând, noi ar trebui să-l iubim pe Enescu. El spunea că "dacă nu promovăm cultura și muzica noastră, o să devenim o colonie muzicală". Chiar dacă a fost foarte greu, noi am încercat să facem în acest festival o panoramă a muzicii românești, pusă desigur în dialog cu lucrările compozitorilor din alte țări.

"Viața în doi", cu familii de muzicieni care sigur va sensibiliza, pentru că susține ceea ce doar într-o familie adevărată poate exista.

L.M.: *Credeți că publicul simte nevoia și de anumite explicații înainte de a asculta lucrările?*

S.P.: Da, lumea care se apropie instinctiv de muzica de azi, simte nevoia să aibă și anumite repere, să deschidă niște ferestre de percepție. Am experimentat deja modul acesta de a prezenta lucrările contemporane și întotdeauna a ajutat. Iar menirea muzicianului este să facă cunoscută publicului cultura.

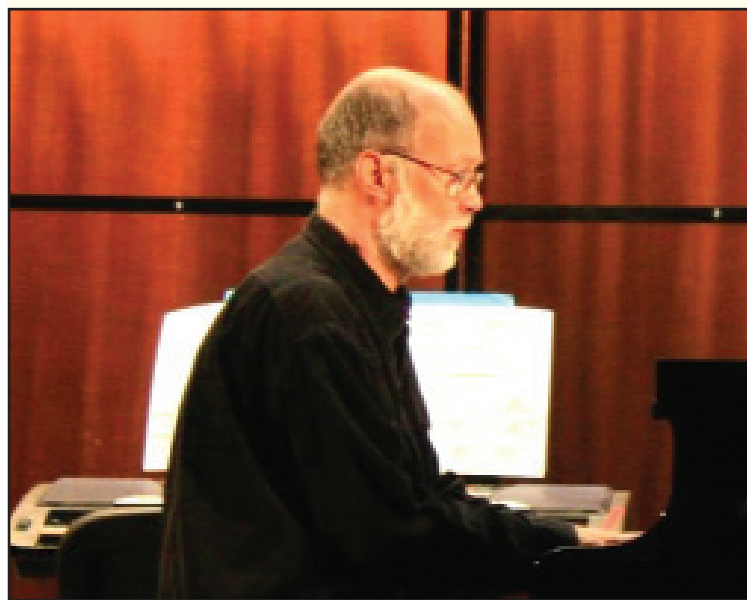
Interviu realizat de **Laura Ana MÂNZAT**
republicat după Radio România Muzical (vineri 4 nov. 2016)

Reușită seară de muzică contemporană

În derularea Festivalului INTRADA, cea de-a cincea zi, marți, 1 noiembrie 2016, a fost deschisă de Corul de fete al Colegiului Național de Artă "Ion Vidu" din Timișoara, condus cu multă dăruire și exigență profesională de către prof. dr. Maria Gyuris. Din bogatul repertoriu de muzică contemporană al formației, pentru că era Seara tuturor sfinților, publicul a putut asculta glasurile de îngeri ale tinerelor fete în interpretarea lucrării *Aleluja*, pentru cor și percuție de Térenyi Ede (la triangu și gong: Bogdan Blescun). Următoarea piesă, *Bustapi - "For the Peace"*, de Javier Busto, are la bază un mic scenariu propus de compozitorul spaniol și anume, este vorba de întâlnirea a două grupuri de culturi diferite, care, de spaima necunoscutului reacționează agresiv, apărându-se instinctiv, ulterior cele două grupuri înțelegând că nu violența este calea de a se cunoaște, ci se poate conlocui doar prin înțelegere și pace. Această lucrare a fost o provocare pentru formație, partitura scrisă cu divizii de 4-6 voci, într-o armonie modală, a solicitat și o coregrafie pe scenariul propus de compozitor (încheiată cu o ploaie de confetti, spre deliciul tinerilor spectatori), însă ansamblul s-a achitat cu brio, printr-o emisie, acuratețe și omogenitate exemplare.

Ovidiu Andriș, un tânăr care se afirmă din ce în ce mai mult pe scenele timișorene, a interpretat la vibrafon, cu o virtuozitate remarcabilă, piesa *Sospira* a compozitorului timișorean Gabriel Almasi. Piesa, scrisă în 2011 la comanda percuționistului Doru Roman pentru Concursul Internațional de percuție Timișoara este un omagiu adus bunicului compozitorului și se află deja în repertoriul mai multor instrumentiști.

Tehnică impecabilă, lejeritate, dinamism, temperament, sensibilitate, rezistență este impresia pe care ne-a lăsat-o violonista Diana Moș, acompaniată în aceeași măsură de pianistul Mihai Ungureanu, doi interpreți excepționali, într-un program cameral deosebit de dificil. Este vorba despre compozitori bine-cunoscuți publicului timișorean: Ulpiu Vlad (*Sonorități și Nu mă uita VI*), Nicolae Brânduș (*Glose*), Ștefan Niculescu (*Echos II*), Dan Dediu

L.M.: *Fiecare concert este structurat după o idee. Ați avut un concert-prelegere pe tema vieții și morții, un recital de familii apoi un spectacol de muzică și proiecții video. Ați dorit să realizați o mai mare apropiere de public prin aceste moduri inedite de prezentare a muzicii?*

S.P.: Așa este. Publicul este același. Cum să-l determini să vină în fiecare zi la concert? Prin aceste idei tematice am încercat să atrag și alte categorii de public, în afară de publicul fidel. Avem un concert și la Biserica Catolică Piaristă din centrul Timișoarei. Este un eveniment deosebit, Barrie Webb va cânta un Requiem pentru trombon solo însoțit de proiecții de vitralii. Apoi va fi tema

(*Bestiaire*). O mențiune specială pentru lucrarea compozitorului Dan Dedi, care, plin de inventivitate cum este, ne-a ținut cu sufletul la gură până la finalul suitei, publicul așteptând cu nerăbdare să audă titlurile deosebit de sugestive ale mișcărilor.

În pofida scriiturii moderne a liedurilor *Argonautica* pe versuri de Radu Stanca și *Amurg de toamnă* pe

versuri de Lucian Blaga, compuse de Remus Georgescu, cu o intervalică deloc facilă pentru vocea solistă în ideile muzicale de mare plasticitate, interiorizând sentimente puternice, acestea au fost interpretate cu sensibilitate și culoare de către mezzosoprana Camelia Fornwald-Docea, susținută printr-o reală participare de pianista Adriana Dogariu, într-un dialog viu, deosebit de expresiv.

Cavatina pentru fagot și acordeon, "Arbor", de Laura Ana Mânzat a fost compusă special pentru Festivalul Intrada din această toamnă. Creația în formă de lied, în care se îmbină lirismul cu ritmica expansivă, a permis o etalare a performanței și sensibilității celor doi interpreți, fagotistul Radu Țaga și acordeonistul Marko Ristić (Serbia), un tânăr student foarte talentat, în plină ascensiune. „Încă de la început, pe fondul unei desfășurări ritmice „ostinato” la acordeon, fagotul își expune tema doinită, clădită din sunete lungi care alcătuiesc o melodie suport pentru jocul de

apogiaturi. Totul este în evoluție, până la partea mediană în care fagotul își etalează posibilitățile tehnice și de virtuozație, extinse pe întreg ambitusul, de la sunetele cele mai grave, profunde, până la culmile zonei acute. În a treia secțiune, revine materialul de la început dar transfigurat, cu o melodică mult mai luminoasă, concluzivă,” sunt spusele autoarei despre această minunată lucrare.

Din *Partita* pentru fagot solo de Gordon Jacob, Radu Țaga a interpretat *Preludiul*, *Presto* și *Capricciotto*, compozitorul american dovedind o bună cunoaștere a posibilităților tehnice și expresive ale instrumentului, lucrarea fiind redată de către fagotistul timișorean cu un aplomb deosebit.

Publicul rămas în sală până la finalul acestui concert-maraton, a putut savura piesa deosebit de inspirată a compozitorului băimărean Darie Nemeș Bota, *Fabulă*, pe versuri de Urmuz, într-o interpretare excelentă a tenorului Cosmin Borlovan, acordeonistului Marko Ristić și a pianistului Sorin Petrescu.

Ani-Rafaela CARABENCIOV

Mihai Ungureanu

Premiul Nobel și o reflecție amară

Bob Dylan primește anul acesta premiul pentru literatură. Așadar, marii scriitori, poeți, dramaturgi (de meserie) ce așteptau cuminiți, la rând, binecuvântarea lui Nobel au murit subit cu toții, drept care au rămas doar textierii de muzică folk, pop, rock pentru a fi încoronați cu această nobilă recompensă. Poate și în muzica zisă **cultă** sau “savantă” (vorba domnului Dăncănu) există compozitori ce sunt și autori de texte literare, ca suport al creațiilor muzicale, dar această zonă elitistă este destinată astăzi “subsolului”, ghetoului, catacombelor, “pivnițelor” societății. Să fie clar: este vremea “**desculților**”, a străzii, a stadioanelor!

Constat, încă o dată, ceea ce am mai spus de câteva ori: Fascism = Comunism = Capitalism sau mult trâmbițata **democrație**. Domnește, cu pălării diferite, aceeași Mărie: Cultura de masă, Domnia Cantității (cum bine a spus René Guenon). Aș putea chiar să o numesc noul “Proletcultism”. Este adevărat că majorității fac parte acum din toate clasele sociale.

Haideți la dans, că viața e scurtă și cine știe ce ne va mai aduce și ziua de mâine!

Octavian NEMESCU

Nobel 2016 pentru literatură – Bob Dylan

Decizia Academiei suedeze a stârnit multe controverse, mai ales în mediile literare și academice, întâmpinată cu urale în mediile muzicale (fiind primul muzician care primește distincția). Cine este, de fapt Dylan? (pe scurt, nu-i putem rezerva toată revista).

Robert Allen Zimmerman (și-a luat numele de scenă după poetul Dylan Thomas), n. 24 mai 1941, Duluth, S.U.A., cântăreț, compozitor, muzician, actor, pictor, poet american. Căntece precum “Blowin’ in the Wind” și “The Times They Are-A

Changin’” au devenit embleme ale mișcărilor pentru drepturile civile la scară mondială. Este considerat o figură influentă a secolului, pe plan muzical și cultural.

Secretara permanentă a comitetului de 18 membri ai Academiei Suedeze care acordă premiul, Sara Danius, profesor de literatură la Stockholm University, a publicat decizia premiei:

“Dylan a creat noi expresii poetice în marea tradiție a cântecului american, fiind un adevărat poet în maniera limbii engleze. Cu 2500 de ani în urmă, descoperim că Homer și Sappho scriau texte poetice menite a fi ascultate sau acompaniate de instrumente, ca și la Bob Dylan. A înregistrat un mare număr de albume tratând teme precum condiția socială a indi-

vidului, religia, politica, dragostea. Muzica sa și versurile sale au vorbit generației din tumultuoșii ani ’60 și au ajutat la închegarea mișcării drepturilor civile. Influența sa continuă să străbată și astăzi muzica rock, pop și folk”.

Observatorii lucizi au scris că premiul nu stabilește “cel mai bun poet”, ca la un concurs athletic, cum crede lumea: de altfel, comitetul nici nu ar putea citi tonele de scrieri pe care le primește anual. Este doar o distincție literară, ca multe altele, uneori pigmentată cu decizii “corecte politic”, comentată însă foarte mult datorită enormei valori financiare. Oricum, este premiul Nobel cu cel mai mare nivel de popularitate de până acum, un nume cunoscut pe tot globul, în cele mai diverse medii sociale, nu numai cele literare.

Florin-Silviu URSULESCU

Festivalul Muzicii Românești la majorat-plus-unu!

Au trecut, iată, trei săptămâni deja de la acordul final al Festivalului Muzicii Românești de la Iași, ediția cu nr. 19. Ar părea că bifa s-a pus, la fel și bara dublă! Și totuși, *nu*: se lucrează încă susținut „pe dinăuntru” – o parte a echipei, la documentații și bilanțuri financiare; o altă parte, la completarea arhivei de documente și înregistrări; unii își pun ordine în amintiri, decantează cele bune de cele mai puțin bune și pornesc schițe pentru ediția a douăzecea, din 2018.

Am simțit nevoia unei oarecare distanțe de timp pentru a-mi contura retrospectiva, ca atunci când ascuți întreaga simfonie și aștepti ca ea să se coaguleze ca un întreg în conștiința ta. Și, așa cum am făcut de vreo zece ani încoace¹, îmi pun întrebări de felul *ce-a fost bun, cu ce folos...*?

Bună a fost ideea întinderii în doar șapte zile și „rarefierea” evenimentelor zilnice – unul sau maxim două într-o zi; astfel, nici publicul, nici organizatorii n-au avut sentimentul saturației. *Cu folos* a fost însuși faptul că festivalul continuă să aibă loc – publicul de toate vârstele și de proveniență tot mai diversă este în creștere.

Păcat că împrejurări nefavorabile ne-au împiedicat să-i avem pe tinerii artiști ai Cvartetului clujean *Arcadia* în concertul de deschidere a festivalului, din 22 octombrie! Compensația însă n-a lipsit: **Cvartetul Ad libitum**, cu muzică de Enescu, Benteoiu și foarte tânărul Sebastian Andronic.

„Ad-libitum-ii” au mai cântat la Iași Enescu (Nr. 2) și Benteoiu (*Consonanțele*), dar de fiecare dată a fost puțin altfel, mai multă coeziune, mai multă „sudură”, noi subtilități, noi inflexiuni coloristice...

De fiecare dată când am ocazia să ascult în Catedrala Mitropolitană **Corul academic al Filarmonicii ieșene** – mai ales cu lucrări de Gavriil Musicescu! – impresia este puternică și unică. Cum se știe, compozitorul a condus corul Mitropoliei din Iași în anii 1876-1903, reformându-l și transformându-l, dintr-un simplu grup coral de amatori, într-un veritabil ansamblu profesionist încheiat. Scriitura sa corală sintetizează deopotrivă tradiția rusă cu cea occidentală de operă. După inaugurarea actualei Catedrale Mitropolitane din Iași (1887), Gavriil Musicescu a avut prilejul să cunoască îndeaproape calitățile acustice deosebite ale edificiului, astfel că muzica sa sună ca a nimănui altcuiva în acest spațiu binecuvântat! De aceea, dirijorul **Doru Morariu** (aflat la cârma Corului filarmonic ieșean din anul 1990) a început și a încheiat programul concertului religios din 23 octombrie, de la Catedrală, cu lucrări de Gavriil Musicescu, care au produs impresii de neuitat celor prezenți.

Luni, 24 octombrie ne-am onorat *seniorii* – personalități de prestigiu în muzicologia ieșeană și românească: profesorul univ. dr. **Mihail Cozmei** și preotul conferențiar dr. **Florin Bucescu**.

Cel dintâi – prezență constantă și benefică la catedra de istoria muzicii a Conservatorului *George Enescu* vreme de peste cinci decenii, de asemenea între primii îndrumători ai școlii doctorale ieșene (înființată în anul 2001); cercetător, istoric, publicist; inițiator al micro-stagiunilor Conservatorului la București (din anii '65), al *Vacanțelor Muzicale la Piatra Neamț* (1971) și al *Festivalului Muzicii Românești* (1973). Decan și rector al Conservatorului în vremuri dificile...

Părintele Florin Bucescu se numără printre puținii (din păcate!) etnomuzicologi și bizantinologi în viață, cu publicații de autentică importanță în domeniul folcloristicii, al cercetării și conservării manuscriselor de tip bizantin din patrimoniul muzical românesc.

Seara de luni am reascultat cu mare interes ansamblul *Trei parale* din București, cu muzică din secolele 18-19.

De la precedentă apariție pe scena festivalului (în noiembrie 2011) artiștii-fondatori **Florin Iordan**, **Daniel Pop** și **Beatrice Iordan**, împreună cu cei doi membri mai tineri – **Mihai Balabaș** și **Ștefan Kudor** – au făcut o impresionantă demonstrație de virtuozitate, coeziune, rafinament, într-un program echilibrat și spectaculos totodată. N-a lipsit, desigur una din cele mai recente pagini din repertoriul grupului – muzica la filmul *Aferim* de Radu Jude (film distins anul acesta, cu *Ursul de Argint*, la Berlin).

Marți, 25 octombrie. Dimineață am asistat la **gala concursului de compoziție Al. Zirra** (coordonator conf. univ. dr. Ciprian Ion) – singura competiție (fondată în 1997) dedicată creației studențești. Din 2007, concursul a fost inclus în Festivalul Muzicii Românești, stimulând activitatea claselor de compoziție de la institutele de învățământ superior din București, Cluj-Napoca, Iași și Chișinău. Anul acesta, cele trei premii au mers la Cluj-Napoca și Iași.

Concertul de gală al tinerilor laureați a fost urmat de un **program de lieduri din creația compozitorului Viorel Munteanu** – maestru coordonator vreme de mai mulți ani al

clasei de compoziție de la Iași.

Seara, a avut loc pe scena Casei de Cultură a Studenților spectacolul cu comedia muzicală *Prețioasele ridicole* de **Vasile Spătărelu**. Și-au unit forțele aici un grup de instrumentiști din orchestra Filarmonicii, regizori, scenariști, producători din mediul muzical academic, de la Casa Studenților și Opera ieșeană, totul sub susținuta și entuziasta conducere muzicală a **Consuelei Radu-Țaga** – membră în Corul Filarmonicii, lector univ. dr. la clasa de operă a facultății de muzică de la Universitatea de Arte.

O noutate remarcabilă și de mare curaj a fost încredințarea întregii distribuții solistice unor studenți. Dinamici, implicați, fără excese, într-un fluid teatral-muzical susținut, convingător și atractiv – iată impresia creată de tinerii Gheorghe Șapcă (bariton, *Mascaril*), Daniela Gorla (soprană, *Magdelon*), Maria Păuleț (mezzo-soprană, *Cathos*), Ionuț Copăcel (bas, *Gorgibus*), Paul Cemare (tenor, *Jodelet*), Diana Vornicu (soprană, *Marotta*), Mihai Ciucălău (*La Grange*) și Bogdan Avram (*Du Croisys*).

Miercuri, 26 oct. „În a cincea zi a Festivalului Muzicii Românești, a avut loc **Simpozionul național studentesc Musicologia Mirabilis**, ediția a V-a, eveniment inițiat în 2003 de profesor univ. dr. Laura Vasiliu și profesor univ. dr. Gheorghe Duțică, în prezent fiind organizat și moderat de conferențiar univ. dr. Loredana Iașeșen și lector univ. dr. Diana-Beatrice Andron. Tineri muzicologi veniți din Cluj, București și Iași, au oferit o amplă incursiune în diferite genuri și stiluri ale muzicii românești din secolul 20, prezentând lucrări științifice ce alternează ca abordare între filosofic – analitic – stilistic. Subiectele prezentate au vizat creația compozitorilor George Enescu, Marțian Negrea, Sigismund Toduță, Dinu Lipatti, Mansi Barberis, Marcel Mihalovici, Anatol Vieru, Liana Alexandra, incitând reuniunea muzicienilor la dezbateră ideilor și problemelor de gândire din arta sonoră.” (fragment din cronica semnată de Tincuța Agavriloaie și Alina Hamza anul II master, muzicologie)

Seara – concertul **Orchestrai simfonice a Universității George Enescu**, condusă de conf. univ. dr. **Bogdan Chiroșcă**, cu lucrări de Ciprian Ion, Bogdan Chiroșcă și Leonard Dumitriu. Cei trei, titulari ai facultății de muzică a Universității de Arte ieșene reprezintă produsul școlii componistice a cărui fondator în anii '70 și prim-coordonator a fost compozitorul Vasile Spătarelu, urmat de muzicianul și pedagogul Viorel Munteanu.

Penultima zi, **joi, 27 octombrie** a avut conotație științifică – **Simpozionul național de muzicologie**, care s-a adresat cercetătorilor din țară și din Republica Moldova – teme incitante, ce vor fi reunite în volumul 16, bilingv, al revistei *Artes* a Centrului academic de cercetare *Știința Muzicii*.

Vineri, 28 octombrie, ultima zi. Dimineată – **lansare de carte**. Două volume semnate de **Gheorghe Duțică**, profesor, compozitor, muzicolog, director al școlii doctorale la Universitatea Națională de Arte *George Enescu* și apărute anul acesta la Editura Muzicală: *Perpetuum Enescu. Paradigme ale timpului polimodular* (volum bilingv) și *Orizonturi componistice românești* (cu versiunea engleză în volum distinct). Cele două cărți reunesc studii elaborate de autor în perioada 2000-2015 și susținute cu diverse ocazii, între care Simpozionul Internațional de Muzicologie din cadrul Festivalului *George Enescu* de la București (2009 și 2011).

Așa cum observa compozitorul Viorel Munteanu, cele două volume „cu siguranță, se vor înscrie printre reușitele de vârf ale muzicologiei românești. /.../ Studiile sale depășesc, de cele mai multe ori, cadrul obișnuit al problemei și devin proiecții ale abordărilor multidisciplinare, cu mijloacele comparativismului și hermeneuticii, la interferența ideilor și valorilor. /.../ Autorul ne invită la o meditație mai profundă asupra unor capacități pe care fiecare dintre noi le-ar avea, prin însăși natura alcătuirii noastre, dincolo de ceea ce conștiința are grijă să ne aducă permanent în atenție, fiind astfel în comuniune cu muzica.

Asistăm, așadar, la un eveniment editorial al anului în muzicologia românească, pentru care domnul profesor Gheorghe Duțică merită cele mai frumoase aprecieri.” (fragmente din intervenția semnată de compozitorul Viorel Munteanu, cu prilejul lansării de carte).

Seara, concert simfonic de închidere. Nu se putea o încheiere mai potrivită, o veritabilă culminație a evenimentelor din Festivalul Muzicii Românești decât **programul integral George Enescu** într-o remarcabilă interpretare: **Simfonicul Filarmonicii Moldova, dirijorul Horia Andreescu** și **violonistul Dragoș Mânza** (acesta din urmă ieșean, în prezent concert-maestru al orchestrei *Tonhalle* din Düsseldorf, Germania).

Programul a cuprins cele două *Rapsodii Române*, *Balada* și *Capriciul Românesc* pentru vioară și orchestră și *Suita a doua în do major* pentru orchestră. Muzicieni și melomani deopotrivă au marcat astfel anul *Enescu 135*. Totodată, dirijorul Horia Andreescu a fost omagiat la aniversare – artistul-prieten constant, muzician de prestigiu internațional, care, de aproape trei decenii și jumătate (din 1982) a semnat la Iași interpretări de referință.

Ce-ar mai fi de semnalat? Câteva evenimente: unul în reluare, benefic atât pentru prezent, cât mai ales pentru viitor – **Foaia Festivalului**, publicație de interviuri, cronici, comentarii semnate de tineri muzicologi și de studenți ai secției muzicologie de la Universitate, sub atenta și neobosita coordonare a **Loredanei Iașeșen** (conferențiar la catedra de istoria muzicii).

Expoziția itinerantă **Eduard Caudella, primul profesor al lui George Enescu**, realizată de Muzeul Național G. Enescu din București, în conlucrare cu Biblioteca Universității de Arte din Iași, cu imagini și documente din viața și activitatea muzicianului ieșean. Expoziția a putut fi vizitată atât în timpul festivalului, cât și după, pe toată durata lunii noiembrie, într-unul din localurile principale ale Universității de Arte.

Editura Artes a Universității a organizat stand cu publicații muzicologice și cu partituri.

... În fine, un eveniment în premieră absolută pentru festival, pentru studenții muzicieni și pentru echipa organizatoare a avut loc joi, 27 oct. și a fost lansat o săptămână mai târziu: un **Flashmob**, cu **ansamblul de muzică tradițională T.T. Burada** condus de lector **Ciprian Chițu**, alături de **Studioul TVR Iași** și regizorii **Octavian Jighirgiu** și **Violeta Gorgos**, pe vechea stradă *Lăpușneanu* din centrul istoric al Iașului.

Un cuvânt de sinceră grațitudine și considerație se cuvine adresat și aici, tuturor membrilor TVR Iași, doamnei directoare **Carmen Olaru**, care a acceptat participarea și, mai mult decât atât, a inclus evenimentul între acțiunile ce au marcat **25 de ani de televiziune la Iași**.

... Iată, pe scurt, *cele bune* și *cu folos*. Ce-ar fi de dorit? O mai apăsată prezență a *țării* și a *diasporei* – compozitori, interpreți și ansambluri. Și, mai presus de orice, o sală de concerte adecvată la Iași!

¹ Festivalul Muzicii Românești a fost reluat în serie nouă în anul 2007, la inițiativa compozitorului Viorel Munteanu, după o întrerupere de două decenii (primele zece ediții au avut loc în perioada 1973-1988), iar semnatară acestor rânduri a fost implicată direct în derularea acestor nouă ediții. Organizatori principali sunt Universitatea de Arte *George Enescu* și *Filarmonica Moldova* (director general, violonistul prof. univ. dr. Bujor Prelipcean). Până în 2014, festivalul s-a desfășurat anual, apoi a devenit bienal.

Carmen CHELARU

“Zilele Muzicii Contemporane” la Bacău, Ediția a XXX-a

Iată că după un impresionant cortegiu de 153 de concerte și recitaluri, aparținând unui număr de 349 compozitori, după 6 colocvii-simpozion, 8 conferințe, 14 expoziții de artă plastic inspirate din opere muzicale, 49 de filme, un recital de pantomimă, un happening, un spectacol de teatru dramatic, 5 spectacole de opera, unul de balet, unul folcloric, Festivalul internațional “Zilele Muzicii Contemporane” de la Bacău a ajuns la a XXX-a ediție, fiind primul de acest gen din România și singurul care a rezistat vicisitudinilor politice ale perioadei prerevoluționare. Încetul cu încetul, orașul Bacău a devenit centrul unor activități al celor mai tineri compozitori români și europeni. Dar dincolo de aceste cifre seci, câtă chintesență de spiritualitate, de sensibilitate ascunde fiecare dintre lucrările restituite, cele mai multe “nedescoperite”. Concertele din festival sunt o reală undă, un izvor răcoros în care spiritele noastre, uneori obosite, își află deplină reculegere. În atmosfera de solemnitate, de liniște, impusă de prezența muzicii, fiecare auditor a trăit frumusețea, gingășia, profunzimea unor lucrări și a respins în aceeași măsură, dar tacit, nonvalorile, o creație lipsită de sensibilitate, un sunet discordant sau o prezență artistică mai puțin măiestră. Din fericire, niciunul dintre cei aproape 350 de compozitori, prezenți cu lucrări în festival, nu ne-au propus opusuri mediocre, ci au ales cele mai împlinite estetic creații muzicale, trimise filarmonicii băcăuane sau ansamblurilor vizitatoare și soliștilor din aproape 80 de țări ale lumii.

Fără emoție despre actualitate

Primul concert al festivalului a adus în atenția publicului o modernă și actuală lucrare a lui Liviu Dănceanu, compusă cu o deosebită ingeniozitate, cu un ritm trepidant, care obligă auditoriul la o activă participare: Tele-opera pentru soliști vocali și orchestră “Homo Videns”. Formația și soliștii care se angajează într-o asemenea interpretare trebuie să dovedească o cunoaștere aprofundată a noilor curente de gândire, o apreciată tehnică interpretativă și multă elasticitate în rezolvarea pasajelor de virtuoziitate. Filarmonica “Mihail Jora” și soliștii Simona Jidveanu (soprană), Antonela Bârnat (mezzosoprană), Cristian Petrescu (tenor), și Constantin Trașcă (bas), sub conducerea dirijorului Cristian Lupeș și în regia și scenografia lui Daniel Prallea-Blaga au realizat un spectacol pătruns de o actualitate ce uneori ia chiar aspecte grotești. Dintre copertile lucrării se revarsă o suverană revoltă, îndreptată asupra tot ce-i nociv și infam în viața publică. În creația lui Liviu Dănceanu găsim un alt soi de profunzime - acela care surprinde comportamente în vâltoarele vieții din care țâșnesc idealuri, victorii și înfrângeri, rezultând de aici triumful vieții pure, stenice asupra vicisitudinilor și comportamentelor mizere. Fiecare celulă muzicală este supusă unui serios filtru cerebral, permițându-i dirijorului să realizeze un program viguros, dificil, restituind operei lui Liviu Dănceanu întreaga ei încărcătură cerebral-emoțională. Având un grad apreciabil de dificultate, lucrarea a solicitat intens calitățile interpretative ale Filarmonicii “Mihail Jora” (în special ale corzilor, alămurilor și percuției), dirijorul fiind obligat să “navigheze” pe o partitură plină de surprize, în care orice eveniment este un suspans, “relatat” fără nici o emoție.

Inima este o sursă a creativității, a iubirii,
a curajului și a credinței.

Într-un oraș ca Bacăul, concertele Festivalului “Zilele Muzicii Contemporane”, ca și manifestările artistice însoțitoare sunt un real izvor răcoros în care spiritele noastre, adesea obosite, își află deplină reculegere. După unii, arta muzicală este în declin, după alții traversează o perioadă de înfrigorare căutări, iar după alții ea este într-o evidentă înflorire. A da vreo sentință este imprudent. Putem spune, totuși, că muzica reflectă cu precădere situația actuală a lumii, zbaterile ei, convulsiile, patimile care o macină, arta căpătând fie accente tragice, fie telurice sau alunecă într-un scientism adesea greu de descifrat. Se dovedește că muzica, la fel ca alte arte, este infinită. Ne întrebăm mereu unde este acel “ceva” mare, covârșitor în fața căruia să ne prosternăm, capabil să exprime genial aceasta efervescență a lumii moderne. Creații mari există, capacități și talente sunt numeroase și pretutindeni. Trebuie, așadar, să apară acele genii capabile să

impună respect și admirație întregii lumi. Poate că ele există, dar încă nu le-am descoperit. De aceea, nu trebuie să ne speriem de îndrăznelile unor scriituri ce nu acceptă autorități tehnice, precum opusurile lui Liviu Dănceanu.

În cel de-al doilea concert al festivalului, compozitorul ne-a propus două partituri inspirate de suferințele cardiace - a căror parcurs sonor ne amintea foarte discret de dramele elisabetane, dar pe un nivel estetic mai puțin vast. Pentru a ilustra științific un asemenea demers, compozitorul a invitat pe prof. dr. Eduard Apetrei, vicepreședintele Academiei de Studii Medicale, să comunice publicului faptul că inima controlează fiecare celulă a corpului, dar percepe și semnale din afară, iar electrocardiogramele sunt unice și nu seamănă niciuna cu a altui om.

“Inima este sursă a creativității, a iubirii, a curajului, a credinței, inima este esența existenței noastre, centrul ființei, fântâna vieții din care ne adăpăm” spunea cu multă căldură eminentul cardiolog Eduard Apetrei.

“Tachiardia” și “Tachiardia again” (cele două piese propuse de Liviu Dănceanu în concert) deschid o nouă viziune în relația om-artă. Plonjarea în abisurile imaginarului scoate la iveală atâtea zei, îngeri, monștri și demoni încât infernurile și cerurile au devenit neîncăpătoare iar energiile umane s-au materializat în mărturisiri delicate, în strigăte irepresibile, în explozii sanguinare și flamboiante, opinează Pavel Șuşară, iar muzica celor două partituri certifică cu bravură aceste idei.

În cadrul festivalului, pictorița Dalina Bădescu a expus pe simezele Centrului cultural “George Apostu” o

emoționantă expoziție a cărei tematică s-a axat pe culorile electrocardiogramelor, percepute plastic în forme și culori insolite. Arta plastică s-a bucurat de comentariile lui Pavel Șușară, realizatorul unor asociații inedite privitoare la legăturile organice dintre pictură, poezie și muzică.

Dacă titlul de „artist” dat unor interpreți deosebit de talentați vă poate garanta realizarea unei interpretări

superlative, atunci membrii formației „Archaeus” sunt niște artiști autentici. Astfel, Anca Vartolomei (violoncel), Rodica Dăncănu (pian), Dorin Gliga (oboai), Ion Nedenciu (clarinet), Șerban Novac (fagot), Marius Lăcraru (vioară) și Sorin Rotaru (percuție) au conferit o claritate de cristal în tot ce cântă, fiind înzestrați cu alese calități interpretative. Ei au restituit piesa „Cloks” a Doinei Rotaru încărcată de aceeași noblețe,

grație și vigoare. Copleșitor de profunzi, gata să-și asume până la contopirea persoanei cu muzica restituită, cei șapte virtuozii ai „Archaeusului” au uimit prin capacitățile lor restitutive, conferind o sublimă și tulburător de adâncă piesei lui Horia Surianu - „Diffractions brises” - deosebit de inventivă melodic, dificilă, dar și plină de substanță cromatică.

Vasile PRUTEANU

Omagiu pentru Aurel Stroe

Timpu l își cerne vremuirea cu indiferența unui ceasonic, iar singurul factor care îi poate perturba goana înconfundabilă este lumina cu care iriază în veșnicie sufletul unui om ales de Dumnezeu pentru a rodi frumusețe. Un astfel de Om a fost și rămâne maestrul Aurel Stroe, creatorul a cărui muzică este capabilă să vindece și să restaureze suflete, personalitatea complexă care a valorizat actul muzical în multiplele sale perspective.

În zilele de 08 și 09 octombrie 2016 a avut loc la Bușteni, la Centrul Cultural „Aurel Stroe”, Festivalul Internațional „Aurel Stroe”, aflat la ediția a VIII-a. Astfel a fost omagiat, în spațiul său de suflet, unul dintre cei mai importanți compozitori, gânditori și profesori români din a doua jumătate a sec. al XX-lea, ilustru reprezentant al gândirii moderne cu amplitudine spirituală. Cadru didactic universitar al Universității Naționale de Muzică din București (din 1962, pentru disciplinele Orchestrație și Compoziție), Aurel Stroe rămâne un reper înconfundabil al muzicii moderne românești, al actului muzical interiorizat și aprofundat până la semnificațiile sale cele mai adânci, al avangardei pline de sens.

Distins cu Premiul Academiei Române (1974) și cu Premiul Herder (Viena, 2002), maestrul Aurel Stroe a fost unul din profesorii emblematici pentru conștiințele care prețuiau, ca și domnia sa, libertatea de exprimare ca pe darul cel mai de preț al artistului. A susținut, de-a lungul carierei sale atipice, cursuri în Statele Unite ale Americii (1985-1986), în Franța (1972), Germania (1986-1994), dar mai cu seamă în România (la Bușteni unde, din 1992, a simțit nevoia permanentă de a împărtăși din experiența sa creatoare tinerelor generații de muzicieni).

În prima seară a festivalului din acest an a avut loc un concert intitulat „Și dacă...”, susținut de Ansamblul „Volte” de la Filarmonica Banatul - Timișoara și alcătuit din soprana Ramona Morărița, violonista Laura Roman, violista Iuliana Ambăruș și pianista Andreea Olariu. Programul a cuprins lucrări din creația lui Aurel Stroe, dar și lucrări în primă audiție dedicate maestrului, scrise de compozitori contemporani (Aurel Stroe - „Și dacă...” versuri de Mihai Eminescu, Laura Manolache - „Coline” (lucrare dedicată lui Aurel Stroe) - p.a.a., Aurel Stroe - „Paris”, Ionică Pop - „Zbor în rostul clipei” (Lieduri pe versuri de Grigore Golubeanu dedicate lui Aurel Stroe) - p.a.a., Aurel Stroe - „Șase colinde”, Andrei Tănăsescu - „La vie en dose” - p.a.a., Aurel Stroe - Fragment din opera „Orestia I - Agamemnon”).

Duminică, 09 octombrie 2016, a avut loc un simpozion cu tema *Opera si personalitatea lui Aurel Stroe*, la care au participat Eugen Wendel din Germania (care a vorbit despre prietenia sa cu compozitorul), Laura Manolache (compozitor și muzicolog, care a făcut o meticuloasă analiză a lucrării „Arcade” scrisă de Stroe în 1962, în realizarea căreia autorul a recurs la un program de compoziție pe calculator), compozitorul Ioan Ionică Pop (care a lecturat o lucrare a muzicologului Diana Barb despre „Concertul pentru pian, alămuri și percuție” al lui Aurel Stroe, vorbind ulterior despre lucrarea sa, „Zbor în rostul clipei”, interpretată cu o seară înainte). În ceea ce ne privește, am ținut să analizăm câteva din „Imaginile iconice ale creației concertante a maestrului Aurel Stroe”. La simpozion au mai participat prof. Marin Gușter-directorul Centrului Cultural „Aurel Stroe, Constantin Spurcaci și referent cultural prof. Grigore Golubeanu (pe ale cărui versuri au fost compuse liedurile „Zbor în rostul clipei”). La festival au fost prezenți și Raluca Brumar (fiica lui Aurel Stroe), precum și nepoți ai săi.

Impresionantă rămâne nu doar amintirea maestrului pe străduțele micuței localități de munte, dar și moștenirea pe care o duc mai departe pasionații organizatori ai centrului cultural care îi poartă numele. Ne lipsește din ce în ce mai mult liniștea cu care era capabil să vorbească ore întregi despre ontologia operei de artă, starea în care obișnuia să asculte muzică - pur și simplu confundându-se cu ea, privirea limpede asupra fenomenelor celor mai acute ale societății și diagnosticele pline de înțelepciune și blândețe asupra universului artistic.

La aproape un deceniu de la trecerea sa în veșnicie, îmi păstrez privilegiul de a scrie subiectiv despre amintirea maestrului care mi-a ocrotit tinerețea și formarea muzicală, făcând referire la versurile unui mare poet român, Marin Sorescu. Versurile sale par a oglindi foarte fidel personalitatea maestrului, aflat mereu sub presiunea artei sale și libertății de a și-o exercita, libertate la care ținea de fapt atât de mult: „Gânditor și cu mâinile la spate/ merg pe calea ferată,/ drumul cel mai drept/ cu puțință./ Din spatele meu, cu viteză,/ vine un tren/ care n-a auzit nimic despre mine./ Acest tren - martor mi-e Zenon bătrânul -/ nu mă va ajunge niciodată,/ pentru că eu mereu voi avea un avans/ față de lucrurile care nu gândesc./ Sau chiar dacă brutal/ va trece peste mine,/ întotdeauna se va găsi un om/ care să meargă în fața lui/ plin de gânduri/ și cu mâinile la spate./ Ca mine acum/ în fața monstrului negru/ care se apropie cu o viteză înspăimântătoare/ și care nu mă va ajunge/ niciodată”.

Petruța MĂNIUȚ-COROIU

„Parsifal” Un eveniment cultural, un punct de pornire.

Ultima operă compusă de Richard Wagner a căpătat de-a lungul timpului o adevărată legendă. Un „Festival de sfințire a scenei” (*Bühnenweihfestspiel*) destinat să fie prezentat la Bayreuth și exclusiv acolo pentru o perioadă de treizeci de ani, în Săptămâna Mare, și după al cărui prim act nu se aplaudă, hieraticul *Parsifal* nu și-a prea găsit locul pe care îl merită în România. În toată istoria sa, din 1882 și până astăzi, a existat o singură producție completă a acestei opere, în stagiunile 1932-33 și 1933-34 la Teatrul

Național (care găzduia și Opera Română înainte de război), dirijată de George Georgescu. Dar, conform uzanțelor vremii, opera s-a cântat în limba română, pe un libret tradus de Alfred Alessandrescu. În rest, doar concerte: 1915 – Actul III, sub conducerea lui George Enescu, 1974 – Actul II, la Sala Radio, dirijat de Ludovic Bács și, în fine, în 1998, integral, la Festivalul Enescu, Günter Neuhold oficiind *Farmecul Vinerii Mari*. E foarte puțin și, ce e mai rău, de aproape două decenii nici măcar nu și-a mai propus nimeni să prezinte *Parsifal* la noi. Sigur, există mereu scuza că nu avem voci wagneriene; dar nici alte țări latine n-au: nici Italia, nici Franța, nici Spania sau Argentina, țări cu tradiție operatică foarte solidă.

Am regretat de-a lungul timpului că dirijorul Christian Badea se rezuma la concerte simfonice la Ateneu sau la Sala Radio, desigur, excelente, dar cred că toți cei care îi urmăriseră cariera internațională își doreau să-l vadă conducând operă. Situația mi-l aducea în memorie pe Arturo Toscanini din a doua sa perioadă americană, când dirija aproape exclusiv muzică simfonică la NBC. În 2015 însă, Christian Badea a propus publicului Filarmonicii „George Enescu” actul III din *Parsifal*. Deși puțin mediatizate la acea vreme, cele două concerte au fost un mare succes. Distribuția era excelentă: Stefan Vinke (*Parsifal*), Eric Halfvarson (*Gurnemanz*), Béla Perencz (*Amfortas*), în timp ce rolul lui Kundry (care nu are de cântat decât două cuvinte în acest act – *Dienen... dienen...*) a fost încredințat unei mari actrițe de teatru și cinema, Maia Morgenstern. Concertul folosea mai multe elemente de regie, soliștii cântând pe platformele instalate

peste avanscene, corul bărbătesc cânta de pe culoarul circular dintre loje, iar cel feminin din foaiere. O regie de lumini simplă adăuga efectul dramatic necesar. Privind înapoi spre acele seri de Mai, acel Act III pare acum un fel de repetiție pentru spectacolul la care am asistat recent, pe 7 și 8 Octombrie 2016.

Prezentarea Actului I din *Parsifal* de anul acesta poate fi considerată o producție autentică de operă. Proiectul a început cu multe luni înainte. Christian Badea și-a asumat responsabilități care însumau munca unor departamente întregi în cazul unei companii de operă. A fost, pe rând, managerul proiectului, în sensul cel mai american al cuvântului, pornind de la finanțarea lui (și a reușit să atragă o listă impresionantă de sponsori privați, dar și fonduri de la instituții de stat), a fost director de casting, reușind să aducă la Ateneu artiști care se simt acasă în muzica lui Wagner, validați în multe rânduri de Festivalul de la Bayreuth, a condus o excelentă campanie de marketing, dar a fost și regizor și, bineînțeles, dirijor. Și nu în ultimul rând, a existat și o latură educațională a proiectului, soliștii aduși la București ținând sesiuni de master-class tinerilor muzicieni români, iar repetiția generală a fost deschisă elevilor și studenților, o componentă a responsabilității sociale care merită amintită.

De data aceasta, interesul publicului a fost foarte mare, astfel încât, într-un act fără precedent, președintele Klaus Iohannis și-a modificat agenda ca să poată participa la repetiția generală, crescând așteptările pentru premieră la cote și mai înalte. Nu e deloc un fapt obișnuit, nicăieri în lume, ca un șef de stat să asiste la o repetiție, cu atât mai puțin la una cu Wagner.

În contextul mai larg al celor mai importante momente de anul acesta, *Parsifal* a căpătat rapid statutul de eveniment muzical al anului. Reamintesc că premiera operei *Fidelio* la ONB în regia lui Graham Vick a fost umbrată parțial de o prestație slabă a orchestrei, apoi deschiderea de stagiune cu *Văduva veselă* în regia lui Andrei Șerban a fost un eșec de critică și în mare măsură și de public, iar Concursul Enescu de anul acesta, în ciuda unei campanii de promovare impresionantă, a dezolat prin sălile goale.

Conceptul regizoral a depășit cu mult limitele unei opere în concert *semi-staged*, în condițiile în care tendințele

actuale din teatru accentuează folosirea luminilor ca element de regie. Pornind de la asemănarea dintre foaierea Ateneului Român și scenografia templului Graalului imaginată de Paul von Joukowsky la premiera absolută din 1882 de la Bayreuth, punerea în scenă a lui Christian Badea a pus în centrul său frumusețea acestei clădiri iconice a Bucureștiului, pe care melomanii o asociază frecvent cu ideea de templu al muzicii. Ateneul a devenit astfel echivalentul castelului Monsalvat, iar spectatorii au participat în aceeași măsură în care au audiat și vizionat un spectacol de operă. Ideea era reluată de la spectacolele din 2015, dar propunând câteva episoade memorabile. Soliștii intrau pe aceleași platforme din marginile podiumului orchestral, Gurnemanz în dreapta, Amfortas, Kundry și Parsifal în stânga, disputa ultimilor doi din scena chestionării lui Parsifal fiind iluminată în stil expresionist à la Murnau. Lebăda ucisă de Parsifal a fost întruchipată de o balerină, făcând o trimitere emoționantă către *Lacul lebedelor*. Muzica transformării, din scena drumului din Pădurea Monsalvat către castel, prefigurată de replica lui Gurnemanz: *Vezi, fiule, aici timpul devine spațiu*, dă ocazia iluminării frescei istorice a lui Costin Petrescu într-o secvență nu doar spectaculoasă, ci și foarte potrivită: cronologia istorică chiar devine spațiu, iar personajele ei își pierd identitatea națională, devenind o galerie eroică universală. Un grup de doisprezece copii împrumută inocența lor scenei în care cavalerii fără de păcate dezvăluie Graalul, un moment în care bolta Ateneului este luminată în tonuri albastre și roșii, care o fac să strălucească ireal. Omagiul adus clădirii proiectate de Albert Galleron, prin muzica lui Richard Wagner, este fără echivalent. În fine, adăugați la toate acestea un cor

său, Eric Halfvarson a fost ideal. O voce profundă și virilă, de o flexibilitate impresionantă, basul american a arestat audiența cu un personaj de o complexitate uimitoare. Un veteran în lumea artistică, dar și un veteran al cavalerilor, accentele sale eroice provocau frisoane, pentru ca în clipa următoare același personaj să devină Povestitorul legendei, ca într-un oratoriu, deplângând soarta lui Amfortas, pierderea lăncii sfinte, implicând emoțional publicul într-un alt fel de *Amurg al zeilor*, o escatologie medieval creștină, contemplată cu înțelepciune și demnitate. Monologurile sale (inclusiv cel de anul trecut,

din ultima parte) rămân antologice tocmai prin această versatilitate prin care tunetul și șoapta pot sta alături, printr-o tehnică adusă la perfecțiune, de bas profund ce se transforma la comandă într-unul cantant. Amfortas este următorul personaj ca importanță în Actul I. Béla Perencz, un Wotan în ascensiune pe scenele anglo-saxone, i-a restituit tragismul și noblețea, împrumutându-i o voce de bariton plină, cu o forță de penetrare nebanuită, atunci când, în ultima intervenție a sa, lamento-ul *Erbarne!*, a înfrigorat, revelând publicului întreaga dramă a personajului, cu o noblețe ce excludea orice italianizare, perfect integrat stilistic în *fach-ul wagnerian*.

Parsifal și Kundry au marele lor moment abia în Actul II, când tenorul și soprana dramatică (sau mezzosoprana) cântă până la epuizare. În contextul în care am asistat doar la prima parte a operei, cele două roluri au o pondere mai mică, dar distribuția a fost luxuriantă: Stefan Vinke, ultimul Siegfried de la Bayreuth, și Petra Lang, cea mai recentă Isolde, de la același Festival Wagner. Actori foarte buni, momentele lor de interacțiune au fost intense. Vinke a arătat ce înseamnă un heldentenor, în cele câteva fraze pe care le-a avut la dispoziție, în timp ce Petra Lang a fost mai puțin temperamentală vocal decât teatral, dar cei doi au reușit fără probleme să încarce de tensiune atmosfera.

Rolurile secundare au fost asigurate de artiști români de la Filarmonică și de la Operă. Marius Boloș a fost Titurel și apariția lui a fost de efect, suspendat lângă orgă, în spatele unui vâl care lăsa să i se întrevadă doar capul, dar cele câteva fraze ale rolului au arătat potențialul acestui bas cu voce impozantă de a evolua în timp și spre roluri wagneriene mai importante. Liviu Indricău a fost unul dintre cavaleri, dar cel care a reușit cel mai bine să

îmbrăcat în negru care cântă la lumina lumânărilor, în timp ce orchestra de pe scenă stă în semiobscuritatea tipică a unei fose de teatru de operă, folosind doar lămpile de pe pupitre, un alt cor în foaiere și efectele de clopot (care nu au putut fi create niciodată pe clopote reale la tonalitatea imaginată de Wagner) și tabloul vizual este descris destul de complet, fără a putea reproduce însă senzațiile încercate de audiență.

Opera *Parsifal* se reazemă pe rolul lui Gurnemanz, iar dacă avem în vedere Actul I (dar și Actul III de anul trecut), atunci el devine esențial. Cu o carieră de peste patru decenii, în care Wagner a fost pivotal în repertoriul

iasă în evidență, prin tonuri scânteietoare și pătrunzătoare, ce lasă să se întrevadă poate un Mime, din *Tetralogie*. Ceilalți scutieri și cavaleri au fost Sidonia Nica și Iustinian Zetea (de la ONB), Iulia Artamanov, Ionuț Popescu și Adrian Dumitru (de la Filarmonică).

Corul Filarmonicii, condus de Iosif Ion Prunner (întărit de o serie de coriști de la ONB), și Corul de copii Radio, condus de Voicu Popescu, au fost coordonate de Christian Badea, care a repetat intens toate subtilitățile din intervențiile lor, rezultatul fiind o dicție mult îmbunătățită față de ce arată ele în mod obișnuit, iar maniera de a cânta a fost extinsă dincolo de ceea ce ne-am obișnuit să ascultăm într-o operă, sugerând nu doar epicul, ci și declamația tipică de oratoriu și chiar, surprinzător, lăsând să se ivească uneori câteva accente hieratic bizantine de un mare efect.

Orchestra Filarmonicii „George Enescu” a fost condusă de Christian Badea cu siguranță și viziune, care nu au permis nici un compromis. Deja, la al doilea concert, totul a mers aproape perfect. O interpretare profundă, mergând până la nivelul sunetului care trebuia să iasă din instrumente (partida de clarinet, de exemplu, a avut exact culoarea întunecată necesară într-o operă de Wagner, alămurile intrând mereu la unison, corzile accentuând vibrato-ul), dar și la o calitate dinamică deloc ușor de obținut de la o orchestră simfonică. Într-

demonstrat cât de superficială și chiar dăunătoare ar fi o astfel de concluzie. Dacă în 1915, după concertul cu Actul III din *Parsifal* dirijat de George Enescu, critica muzicală scria că „s’a realizat un început. Și, încă un început mai mult decât apreciabil, întrucât s’a putut constata, chiar de dușmanii cu orice preț ai muzicei și muzicanților noștri, că se poate realiza, chiar și în idioma românească, cele mai

grele capodopere ale literaturii muzicale universale” (cronică anonimă, în Calendarul *Minerva*, 1916), iată că după un secol facem aceleași aprecieri. Ar fi trebuit să fim

mai departe. Mai degrabă, am putea remarca faptul că potențialul muzical românesc a fost încă o dată expus, dar mai pregnantă a fost discrepanța dintre această reușită și rutina săptămânală a stagiunilor din România. Răspunsul la întrebarea: „Când vom putea asista la toată opera *Parsifal*?” e mai complex decât pare la prima vedere. El implică un drum dificil de la un efort colectiv uneori dureros, de depășire a limitelor, către un standard care ar trebui să fie atins. Acel standard înseamnă inclusiv însușirea organică a unei tradiții operatice din Vestul Europei, în care ultima operă a lui Wagner este interpretată în preajma sărbătorilor de Paște, o realizare mai importantă decât prezentarea rutinieră a unei lucrări de muzică sacră standard. Pentru a ajunge acolo e nevoie de o schimbare a sistemului ce guvernează instituțiile muzicale românești, o

schimbare ale cărei profunzimi nu le cunoaștem încă, dar pe care le-am putut întrezări în mod negativ anul acesta, în criza de la ONB, în limitele Concursului Enescu, în repertoriul sărăcăcios și limitat al stagiunilor de toamnă, dar și în continuarea programelor anunțate de Filarmonici, într-un contrast evident cu acest eveniment de la Ateneu. Cultura a suferit anul acesta și a arătat cât de mult are nevoie de o re poziționare pe agenda guvernamentală. Următorul guvern, indiferent de proveniența lui politică, trebuie să renunțe să mai declare o prioritate în cultură, ci să facă efectiv o prioritate din cultură. Din fericire, sectorul muzical este foarte vizibil și efectele unei reforme pot fi relativ repede obținute. Acum e momentul. (Foto: Dragoș Cristescu)

Alexandru PĂTRAȘCU

adevăr, fiind pe scenă și obișnuită să cânte singură, falanga bucureșteană a fost strunită astfel încât nici un solist n-a fost acoperit nici măcar accidental, reușind însă să livreze culori instrumentale intense, specifice unui ansamblu simfonic. Și cred că echilibrul se datorează și acestei alăturări a unei distribuții vocale impresionante, ale cărei momente vocale reușeau să seducă nu doar publicul, ci chiar și pe muzicienii instrumentiști, ce ajungeau în mod natural să-și dozeze acompaniamentul inclusiv pentru a admira și ei o performanță neobișnuită.

Serile de 7 și 8 Octombrie 2016 au avut un succes ieșit din comun, având valoarea unor epifanii colective, în care mulți spectatori s-au trezit convertiți peste noapte la muzica lui Wagner. În mod obișnuit, am putea fi tentați să emitem veșnicul „deci, se poate!”, dar timpul a

Eveniment aniversar la Ateneul Român

Sub bagheta dirijorului Horia Andreescu, Filarmonica bucureșteană a programat în 20 și 21 octombrie 2016 două concerte extraordinare cu lucrări de referință din repertoriul românesc și universal: *Suita a II-a, în Do major, opus 20* de George Enescu și *Simfonia a IX-a, în re minor, opus 125* de Ludwig van Beethoven. Evenimentele s-au desfășurat în săptămâna în care ilustrul dirijor, pedagog și om de cultură a împlinit vârsta de 70 de ani; cei care îi cunosc parcursul de excepție au perceput în alegerea repertoriului afinitățile artistului cu muzica titanului de la Bonn și cu creația enesciană, pe care a promovat-o consecvent în cariera sa și a înregistrat-o integral. Alăturarea a două lucrări de anvergură în cadrul aceluiași program ni s-a părut nu doar inspirată ci și necesară în perioada actuală, marcată de contradicții și insatisfacții. Valoarea incontestabilă a creațiilor muzicale, ca și sentimentele general umane pe care acestea le evocă și-au găsit expresia adecvată în versiunea plină de rafinament și măiestrie realizată de muzicienii de pe scenă. Dacă ar fi să caracterizăm demersul artistic îndreptat spre frumos, bine și adevăr, am spune că dirijorul, orchestra, soliștii și corul au conferit trecutului un viitor, trasând legături între tradiție și contemporaneitate.

Concertul a debutat cu *Suita a II-a, în Do major, opus 20* de George Enescu, lucrare elaborată în stil neoclasic în anul 1915. Alcătuită din 6 mișcări contrastante: *Ouverture, Sarabande, Gigue, Menuet, Air* și *Bourrée* (după modelul suitei baroce franceze), lucrarea respectă logica formelor tradiționale, beneficiind de tehnicile moderne. Muzica transmite vibrația specifică și originalitatea procedeelor componistice enesciene. Aflați în deplină armonie cu sentimentele și mesajul muzicii, interpreții au întruchipat o lume sonoră plină de farmec și fantezie, caracterizată prin impetuoșitate, acuratețe, eleganță, firesc, disciplină și echilibru. Maestrul Horia Andreescu a reliefat cu deosebită subtilitate bogăția inspirației enesciene, materializată în inedita îngemănare a melodiei cu armonia și polifonia, în pregnanța ritmică, în domeniul orchestrației și al arhitecturii muzicale.

Simfonia a IX-a, în re minor, opus 125, care reprezintă sinteza gândirii beethoveniene, a adus pe scenă, alături de orchestră, corul Filarmonicii, pregătit de Iosif Ion Prunner și cvartetul vocal alcătuit din Anna Gillingham, Liliana Ciucă, Marius Vlad Budoiu și Gelu Dobrea. Capodopera impresionează și astăzi prin desfășurarea organică, prin coerență, prin construcția monumentală, prin proporțiile armonioase și profunzimea semantică. Prestația artistică remarcabilă a răspuns în

egală măsură cerințelor partiturii, concepției dirijorale originale și exigențelor publicului actual. Animați de dorința de a evoca plenitudinea sentimentelor și aspirațiilor pe care le transmite lucrarea, muzicienii au oferit imaginea acelei frumuseți pe care doar cei aleși pot să o înțeleagă. Ascultând cu emoție simfonia, am admirat harul, maturitatea și experiența dirijorului, dar și calitatea ansamblurilor alcătuite din muzicieni valoroși, animați de dorința de autodepășire. Versiunea monumentală realizată prin colaborarea fericită a dirijorului cu ansamblurile amintite demonstrează că emoția estetică provenită de la o capodoperă se purifică și se intensifică odată cu trecerea timpului. Capodopera rămâne veșnic nouă, prin infinitatea de nuanțe ce urmează să fie dezvăluite în viitor. Dacă în prima mișcare, *Allegro ma non troppo*, artiștii au evocat cu rafinament contrastele dintre teme și diversitatea imaginilor muzicale, în *Scherzo - Molto*

vivace. Presto. Molto vivace ei au conferit un dinamism fără egal și noblețe discursului muzical. Mișcarea lentă *Adagio molto e cantabile* a evidențiat frumusețea imaginilor sonore cu conținut lirico-meditativ, precum și măiestria compozitorului în utilizarea procedurii variațional. Publicul a fost fascinat de rafinamentul sonor și puritatea temei în stil de coral, dar și de tema plină de grație și eleganță intonată de instrumentele de coarde. Finalul de ample dimensiuni – *Presto. Allegro*

molto assai. Andante maestoso. Allegro energico –, elaborat în două secțiuni, (orchestrală și vocal-simfonică) a reprezentat încununarea prestației de cel mai înalt nivel artistic, realizată prin colaborarea tuturor muzicienilor de pe scenă. Sub bagheta inspirată a maestrului Horia Andreescu, orchestra, soliștii și corul au însuflit materia muzicală, au modelat-o cu pasiune și dăruire și au transmis mesajul lor de solidaritate, de pace și generozitate. Dirijorul s-a aflat într-o perfectă comuniune cu muzicienii și cu publicul, a trăit la intensitate maximă dramaticul univers de viață și muzică al simfoniei. Sub bagheta sa inspirată, cei aproape 300 de muzicieni au întruchipat o originală *forma dicendi*; sub diversitatea eurilor se afla un singur eu și sub diversitatea clipelor, un timp universal.

Ascultând capodopera beethoveniană, ne-am amintit cuvintele lui Berlioz: „muzica este în același timp sentiment și știință”, iar performanța presupune „talent, studii îndelungate și meditație”. Este și cazul dirijorului Horia Andreescu, pentru care muzica nu constituie doar o vocație și o profesiune nobilă, ci și un mod de existență și o atitudine în fața vieții. Alături de publicul care l-a ovaționat îndelung la sfârșitul concertului, îi dorim maestrului mulți ani fericiți, putere de muncă și manifestări artistice de excepție.

Carmen MANEA

Horia Andreescu

Prolog pe poante

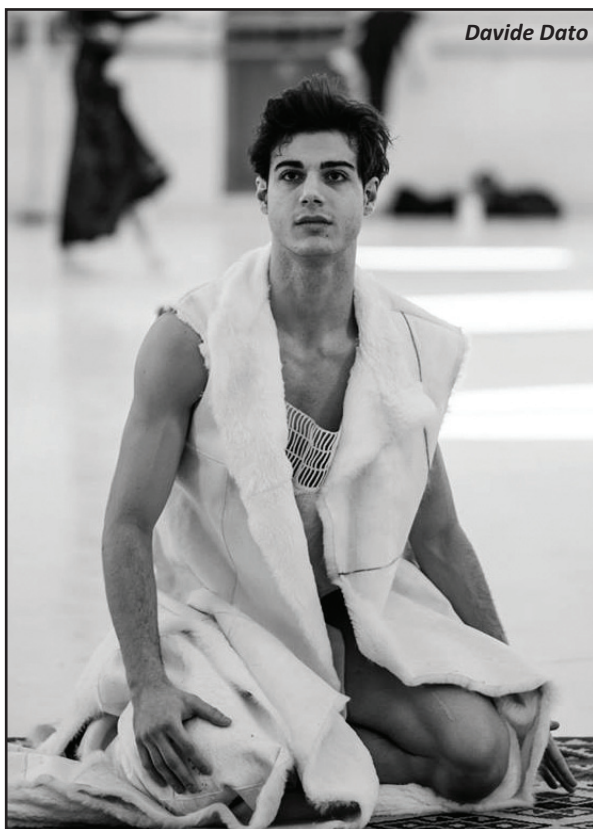
Am fost duminică 16 Octombrie la Operă. Acolo, pentru mai bine de 3 ore și jumătate, am urmărit spectacolul de deschidere a stagiunii de balet, desfășurat sub forma unei Gale. Așa că, după cum era de așteptat, am găsit o sală arhiplină, cu lume veche, obișnuită locului, baletomani fideli ai genului, dar și tineret, care dacă nu de profesii adiacente acestei arte, cu siguranță reprezenta un public în formare – cel puțin așa sper – ceea ce e îmbucurător. Mă așteptam la o reprezentație memorabilă. Nu știu de ce - considerând experiențele nu tocmai plăcute ale câtorva dintre precedentele-i surate. Dar asta așteptam. Mă gândesc că poate pentru soliștii invitați, reprezentanți ai Operelor cu ștaif din lume: Paris, Londra, Milano, Viena, Madrid, New York și bineînțeles București; poate din curiozitatea de a vedea un concept artistic nou – dat fiind recenta achiziție a instituției în domeniu; poate motivată de plăcerea de a reasculta Orchestra Operei, care în ultima perioadă făcuse remarcabile progrese, câștigând mult în calitate (sunet, omogenitate, sensibilitate, nuanțe); poate pentru sobrietatea și rafinamentul afișului, ce sugerează de obicei și un conținut pe măsură sau, pentru toate astea la un loc.

Dar nu a fost tocmai așa, cel puțin din punctul meu de vedere. Totuși, trebuie să spun că s-a aplaudat frenetic. Unii poate din convingere, alții din generozitate, destui din prietenie pentru protagoniști și majoritatea pentru a onora efortul și imaginația – acolo unde a fost cazul – a celor care au contribuit la seara respectivă. În fine, spectacolul titrat "GALA EXTRAORDINARĂ DE BALET", a avut și rele și bune. Pe lângă faptul că a fost prea lung, prea încărcat, prea eterogen, prea inegal, lipsit de echilibru, prea obositor, trenant pe alocuri și cu o regie atât de subtilă încât nici nu s-a observat. A dezvăluit și câteva spectaculoase surprize, singurele așa spune, care justifică „extraordinarul” din titlu, devenind aproape sinonime cu el.

Concret, ce am văzut eu în atâtea ore la Operă? Balet clasic, contemporan, modern și dans de caracter – ceea ce era de așteptat și foarte normal – dar și destul de mult divertisment, pantomimă și operetă cu iz de estradă – ceea ce depersonalizează instituția și asta nu mai e așa normal; piese de recital: solo-uri, pas de deux-uri, pas de quatre, ansambluri, în coregrafiile consacrate și noi, dar și în destule puerile, transparente și goale de

subiect. Am văzut interpretări curate, tehnice, robotice, total inexpresive, dar și câteva ce s-au aflat exact la polul opus; am ascultat o orchestră ce a sunat ca o fanfară neacordată, cu multe falsuri și intrări anapoda, ca și înregistrări audio ce au excelat prin volum și decibeli mult mai compatibile cu un spațiu de discotecă decât cu un templu al artei. Și ... exemplele pot continua.

NOROC, MARE NOROC, cu splendidele partituri coregrafice semnate de Patrick de Bana pe muzica lui Vivaldi și Manuel Legris pe Donizetti, tălmăcite cu deosebit har de prim balerinul Davide Dato (Doamne, ce tehnică, ce expresivitate, câtă lejeritate, câtă muzicalitate, ce ținută artistică) și respectiv, în pas de deux-ul dansat cu talentata-i parteneră, Natascha Maiar, și ea posesoarea unui cumul de calități deosebite, ambii de la Opera din Viena; ca și cu cele ale coregrafilor

Davide Dato

spanioli Esther Jurado – Ricardo Cue, Antonio Ruiz Soler și Carlos Vilan, pe muzică de Manuel De Falla și Albeniz, tălmăcite de Esther Jurado cu nervul, caracterul, emoția, feminitatea și pasiunea proprii dansului tradițional spaniol, și de Sergio Bernal – un excelent balerin clasic, cu fine accente latine. Dacă îl adaug și pe Joaquin de Luz de la New York City Ballet, cu pas de deux-ul inspirat, plin de umor, în propria coregrafie, luminoasă, cu poveste și mult orizont, pe care l-a interpretat împreună cu același Sergio Bernal de la Opera Națională din Madrid, EXTRAORDINARUL din titlul galei s-a împlinit. De altfel, cei cinci balerini, cu puternica lor personalitate și de ce nu, exostism, mi-au rămas lipiți de suflet, reușind prin și în timpul evoluției lor, ca pe lângă

încântarea pe care mi-au produs-o, să atingă performanța de a îi face invizibili și inauzibili pe vecinii mei din sală care ba dirijau, ba îngânau ca pe promenadă, ba băteau continuu un tact aritmic cu evantaiul improvizat din programul de sală, accentuând astfel inconfortul, iritarea și jena pe care oricum în anumite momente ale spectacolului le-am trăit.

... Dacă totuși acest Prolog ar anunța și o colaborare cu măcar o parte dintre artiștii menționați mai sus, atunci așa fi încurajată să sper că stagiunea ce tocmai s-a deschis va fi una interesantă, originală, bogată și de efect.

Concluzia se găsește în finalul unui poem de Victor Dună: *Dacă aș fi surdo-mut / Dacă aș avea / Un punct de vedere / Aș aprecia doar / Mișcarea de dans / Prin balet / Care mă face / Să aud / Care mă face / Să vorbesc, / Care mă face / Să fiu / Spectator.*

Doina MOGA

Un protocol inaugural al stagiunii 2016 – 2017

Conferința de presă ce preceda deschiderea stagiunii a prilejuit prezentarea colaboratorilor invitați de Beatrice Rancea, director general interimar al Operei Naționale pentru a crea o ambianță profesional-artistică capabilă să impună statutul abordărilor în cadrul celor două Gale Extraordinaire, dedicate Operei și Baletului. În primul rând i-am cunoscut astfel pe reprezentanții scenelor lirice europene, mesageri ai artei spectacolului muzical, liric și coregrafic, provenind din Italia: dirijorul Marcello Mottadelli și coregraful Renato Zanella, regizorul Matteo Mazzoni și coregraful Carlos Vilán, realizatori ai apropiatelor premiere cu opera **Bărbierul din Sevilla** de Rossini, respectiv baletele **Tricornul** și **Amorul vrăjitor** de Manuel de Falla, ca și majoritatea soliștilor invitați ai galelor inaugurale. Participările interpretative ale invitaților au fost programate scenic în alternanță cu interpreții din ansamblul Teatrului bucureștean.

Deschiderea stagiunii Operei Naționale Române, sub simbolul „Galelor Extraordinaire”, este semnul unei mult așteptate schimbări, după întunecatele evenimente care au tulburat viața Teatrului în ultimul timp, umbrindu-i prestigiul. Am asistat cu mulțumire la momentul inaugural, urmărind cum se răspândește lumina unui eveniment capabil să aducă artiștilor și publicului satisfacții maxime. Lăsând în urmă trecutul, pe care ne și dorim să-l ștergem din memorie, teatrul, luminat feeric, i-a primit cu generozitate pe iubitorii artei lirice și coregrafice, interpreți și melomani. Ideea „Galelor Extraordinaire”, pentru deschiderea de stagiune, aparține managerului Beatrice Rancea, ținta fiind altitudinea și calitatea producției muzical-artistice de viitor.

Programul a ținut seama de celebritatea momentelor solistice, de preferință romantice, cu muzica belcantiștilor și veriștilor, la care s-au adăugat câteva pagini din repertoriul rus, francez și verdian, planul de desfășurare fiind oferit de conceptul artistic al lui Renato Zanella, completat de scenografia Doinei Levintza, la pupitrul spectacolului, în calitate de coordonator, dirijorul Marcello Mottadelli (maestri de cor Stelian Olariu și Daniel Jinga).

Alternanța interpreților români cu oaspeții a fost interesantă, mai ales prin motivațiile repertoriale care răspundeau dialogurilor cu publicul, cu mijloacele de care dispuneau fiecare interpret. Mezzo-sopranale au fost reprezentate de Oana Andra – adaptarea ariei Musettei din **La Boheme**, interpretată cu o înregistrare

completată potrivit manierei rolului; asemenea căutări există și la Liliana Matei Ciucă, dornică să se impună dramatic cu Azucena din **Trubadurul** și Ulrica din **Bal mascat**, roluri de forță, însă nu suficient de întunecate, bazându-se mai ales pe registrul înalt. Soprana Iulia Isaev, nu de mult interpretă a rolului Tosca, a abordat acum celebra arie a lui Buttherfly, „Un bel di vedremo”, în care calmul expresiei venea din același reper al acutului, o formulă ce ocolește tragismul expresivității; soprana Irina Iordăchescu – aria lui Liu din **Turandot** de Puccini – mi s-a părut mai aproape de adevărul partiturii, poate din cauza relației firești între expresia tragică și nuanța poetică. Tenorul Liviu Indricău, pornind de la compoziția rolului Lenski din **Evgheni Oneghin**, s-a situat în domeniul comparațiilor – pro sau contra – interpretative. Am constatat o mare deosebire ca teatralitate între el și tenorul Iordache Basalic, experimentat scenic și cu vervă în „Largo al factotum” din **Bărbierul din Sevilla** de Rossini; mai mult exces de temperament, stil belcantist însă mai puțin.

La mijloc de drum între Viena și București, tenorul

Alexandru Badea a oferit o compoziție în manieră siciliană în **Cavalleria Rusticana**, „Viva il vino spumeggiante” creație de vioiciune scenică, diferențiată expresiv în duetul final din **Traviata** verdiană, „Parigi, o cara”, alături, dar puțin potrivit, de soprana Nino Machaidze. Vorbim tot de un duet vardian din **Aida**, unde mezzo-soprana maghiară Ildikó Kolmósi

– Amneris – a dominat prin forță glasul sensibil, violonistic, al sopranei Silvia Sorina Munteanu – **Aida** –, creându-se astfel diferențieri stilistic-expresive nu tocmai potrivite.

Ildikó Kolmósi a fost mai spectaculoasă în aria Dalilei, vrăjindu-l nuanțat, cu bune rezultate, pe Samson, fără o dovadă convingătoare, însă, în ce privește maniera romantică a stilului francez romantic. De preferat contrastul din decorativul senzual al „Habanerei” cu care debutează rolul titular din capodopera lui Bizet, unde vocea i-a oferit mai multă putere și culoare de expresivitate spaniolă.

La Conferința de presă s-a vorbit foarte bine despre renumele sopranei Nino Machaidze, invitată mereu pe scene ale marilor teatre lirice. Probabil au fost marcate deja performanțe deosebite, deși demonstrațiile în contextul acestei Gale nu au justificat nici subtilitatea înregistrării nici pregnanța coloraturilor. Am observat momente de lentoare expresivă, ezitări de viteză care depășesc recomandările și în duetul Violetta-Germond, aria Julietei...

O adevărată imagine de carieră, de la ascensiune la etalare, ariile cântate de tenorul rus Vladimir

Galouzine au demonstrat diferența între „cine a fost” și „unde a ajuns” adică cum a cântat ariile „Vesti la giubba” din **Paiațe** și „Nessun dorma” din **Turandot**, cea de-a doua atingând orizontul amintirilor victorioase, între ele o lipsă de stăpânire depășindu-l pe Otello.

Laude pentru baritonul Ambrogio Maestri. Renumele vine de la talentul scenic și un glas expresiv, cu impact la public, mai greu susținut în Dulcamara, impresionant în Scarpia – **Te Deum**. Faima sa internațională în Falstaff de Verdi s-a confirmat întru totul la Gală, în detalii și linie continuă.

Ca o canava pe care erau așezate tablourile fiecărei arii într-o montare fără motiv de critică, țesăturile ansamblurilor corale au constituit o superbă ramă, însoțind solourile sau evoluând autonom. Dirijorul Mottadelli a mânuit admirabil toate asamblările replicilor corale de fundal, lăsând să se admire posibilitățile corului Operei Naționale București, ca și ale formației Corului de copii. Concluzia este încurajatoare, comparativ cu trecutul apropiat al colectivului primului Teatru liric al țării, unde asemenea Gale nu au cunoscut întotdeauna o strălucire atât de complexă. Este speranța noastră în viitorul apropiat al artei spectacolului muzical național, care atrage și satisface starea de bine a așteptărilor noastre de excelență.

Grigore CONSTANTINESCU

Nici un titlu românesc în Galele Operei bucureștene!

Spectacole ample, invitați ce evoluează actualmente pe marile scene de operă ale lumii, artiști români pe care-i poți întâlni în țară dar și pe importante scene europene, arii și scene de operă din repertoriul standard, numere ale baletului academic, ale dansului contemporan...; au făcut împreună deliciile unui entuziast public ce a participat la spectacolele de gală ale Operei bucureștene, în deschiderea actualei stagiuni. În mod cert, observatorul atent a putut observa că, dintre cele cincizeci de numere ale galelor de operă și de balet, nici unul nu aparținea repertoriului românesc; ...în condițiile în care există, totuși, un repertoriu autohton valoros, de mare succes la public. Atât în domeniul genului de operă cât și în ce privește creația coregrafică.

Și totuși, în mijloc de octombrie, Galele extraordinare ale primei scene lirice a țării au fost un veritabil triumf al vocalității cultivate, al gestului artistic elevat în planul expresiei coregrafice. Iar evenimentele în sine, se doresc a fi mai mult decât promițătoare; ...dat fiind acest început de sezon artistic al Operei bucureștene.

De departe, apariția cea mai captivantă din punct de vedere artistic, cea mai simpatizată de marele public, inclusiv de publicul de specialitate, a fost aceea a baritonului italian Ambrogio Maestri; ...uimitoare evoluție în ce privește relația dintre vocalitate, talentul muzical-dramatic și prezența scenică. Este, actualmente, pe toate marile scene ale lumii, întruchiparea ideală a

celebrului personaj imaginat de Shakespeare, ulterior, muzicalmente întruchipat de Giuseppe Verdi! Da, pentru marile case, Maestri este, în zilele noastre, unul dintre cei mai solicitați baritoni pentru rolul Falstaff. În ce privește realizarea scenică, Maestri... este un maestru absolut carismatic! Conferă personajului său o măreție care aparține construcției dramatice a rolului. Dezvoltă disponibilități excepționale atât în zona comicului dar și în cea a implicării profunde, ample în meandrele universului interior al personajului. Mă refer la rolul Scarpia din capodopera lui Puccini, „Tosca”. De la imaginea puterii, a forței brute, a dorinței nestăvilite, la maleficul, insidiosul personaj Jago, din Otello, cântul său dobândește accente declamatorii ce vizează nuanțări

Ambrogio Maestri

foto: Dario Acosta

caracterologice dintre cele mai subtile, susținute de o dicțiune impecabilă; iar aceasta fără a parazita zona cântului expresiv ce are la origini belcanto-ul deceniilor de început ale secolului XIX; aria lui Dulcamara din „Elixirul...” lui Donizetti, a constituit o probă uimitoare a virtuozității vocale și actoricești.

Nu a fost singurul. Încântătoare apariție scenică și vocală, aclamată pe marile scene ale lumii, tânăra soprană georgiană Nino Machaidze etalează mult prea devreme anume deficiențe privind emisia sonoră; o incipientă bătaie a glasului poate scurta o carieră strălucită; pare a fi suverană atât în repertoriul francez – „Romeo și Julietta”, opera lui Gounod, cât și în cel italian, „Boema” sau „Gianni Schicchi” de Puccini.

Experiență scenică extinsă probată pe final de carieră, a putut fi observată în cazul tenorului rus Vladimir Galouzine, de asemenea la mezzo-soprana Ildico Colmosi; deficiențe de pronunție în limba franceză, au apărut atât în aria Dalilei din opera lui Camille Saint-Saens cât și în Habanera imaginată de Georges Bizet.

Pe bună dreptate, reaudierea soliștilor Operei bucureștene, inclusiv a soliștilor români sosiți din afara granițelor țării, a fost salutată cu vădit entuziasm. Mă refer la mezzo-sopranele Oana Andra și Liliana Mattei Ciucă, la sopranele Iulia Isaev, Sorina Munteanu și Irina Iordăchescu, la tenorul Alexandru Badea. Alți colegi de-ai lor? Vor fi invitați, poate, altădată. Un plus de simpatie generală a adus-o strălucirea pregnantă a glasului

bartonului Iordache Basalic în celebra arie „Largo al factotum” din „Barbierul...” lui Rossini.

Cu siguranță, Gala de Operă ar fi dobândit un plus de atracție de ar fi fost invitați să participe și câțiva dintre tinerii laureați ai edițiilor concursului Grand Prix de l'Opera; ...situație de care vor beneficia, însă, alte case de operă; ...evident în baza cheltuielilor de selecție, de organizare a competiției, cheltuieli facute, însă, chiar și în acest an, de Opera bucureșteană. Așa se întâmplă pe la noi! O nouă conducere dă de-o parte ceea ce a construit precedentă.

Și Gala de balet...; a fost gândită a aduce la rampă soliști din țară, nume importante de peste hotare...; de a etala o mare diversitate stilistică privind concepția coregrafică. Personalități puternice ale dansului se dovedesc a fi, spre exemplu, Esther Jurado în calitate de dansator, de coregraf ce dispune de imaginație, de pregnant temperament artistic; iar aceasta în domeniul dansului tradițional spaniol, flamenco, preluat, stilizat cu impecabil bun gust; ...dar și balerinul Davide Dato, artist de sensibilă concentrare a expresiei; în „Labirintul singurătății” s-a întâlnit cu coregraful său Patrick de Bana, sondând împreună, cu mijloacele dansului de orientare neoclasică, un consistent univers interior alimentat de muzica celebrei „Ciaccona” de Antonio Vitali.

Esther Jurado

Că dansul academic rămâne în actualitate o demonstrează perechea celor doi balerini Lauren Cuthbertson și Federico Bonelli de la Royal Ballet, în marele Pas de Deux din actul al III-lea din „Lacul...” de Ceaikovski. În interpretarea coregrafică a eternului Marius Petipa, direcționări de o eleganță impecabilă ale mișcării sunt susținute de o consistență expresivă amplu etalată; atât în cuplu cât și individual de cei doi balerini. Pe o altă direcționare stilistică dar urmărind și aici susținerea neofilită a interesului artistic, se înscrie și creația celebrului coregraf actual, Angelin Preljocaj, pe muzica Adagio-ului din Concertul nr. 23 de Mozart; prospețimea gestului, eleganța simplu etalată de cei doi dansatori ai Operei pariziene, de Aurelie Dupont și Alessio Carbone, devin emoționante; ...prin gest, culori, nuanțe de lumină, a fost construită imaginea coregrafică a inocenței. Remarcabil lucru, fără a avea o statură impunătoare, balerinul Joaquin de Luz de la New York City Ballet, umple spațiul mișcării coregrafice cu datele personalității sale realmente expansive. Evitarea prețiozităților inutile, emoția nostalgic exprimată în „Caravaggio” de Mauro Bogonzetti, îi apropie pe Nicoletta Manni, pe Timofej Andrijashenko de la Teatro alla Scala din Milano, de frumusețea grea de sens a muzicii lui Claudio Monteverdi.

Evident, rolul esențial revine celor care dau viață

scenică ideii coregrafice. Căci marii autori ai trecutului, compozitori și coregrafi, trăiesc în continuare prin performanța scenică a dansatorilor actuali. „Corsarul”, „Baia d'era”, „Don Quixote”, pe muzica prolificului Ludwig Minkus, compozitor al curții imperiale ruse, oferă în continuare bucurii publicului actual în producții ale Companiei de Balet a Operei bucureștene. Și totuși în interpretarea devenită tradițională a lui George Balanchine, Tema cu Variațiuni pe muzică de Ceaikovski, o desfășurare amplă a ansamblului de balet al casei, aduce o evoluție trenantă, inutil prețioasă, tradițională, ce nu a putut fi salvată de dezinvoltura scenică probată de cei doi balerini soliști, Ada Gonzalez și Ovidiu Matei Iancu. Indiscutabil, un autor actual cum este William Forsythe, el însuși remarcabil dansator, oferă soliștilor noștri, Cristina Dijmaru și Bogdan Cănilă,

un generos teren de desfășurare într-o producție cunoscută a casei bucureștene cum este „In the Middle, Somewhat Elevated”.

Spectacolele au fost conduse de șefi de orchestră, de dirijori cu vădită experiență în repertoriul tradițional al genului, de maeștrii Marcello Mottadeli și Pietro Salvaggio; iar ambientul scenografic a fost imaginat de marele artist, de plasticianul Doina Levintza.

Nu poți să nu observi, Galele debutului de stagii ale Operei Naționale bucureștene, au evitat cu consecvență repertoriul românesc, în mod evident puțin cunoscut muzicienilor italieni; dintre cele cincizeci de numere de operă și de balet. prezente în cele două spectacole, nici măcar unul nu a aparținut creației muzicale sau coregrafice autohtone; întâmplător un singur nume privind creația coregrafică s-a strecurat cu sens de interpretare a unei coregrafii anterioare, academice. E puțin? E mult? E potrivit? A fost prezentat public numele conducătorului artistic al instituției, regizorul, coregraful Renato Zanella. Cunoșc domniile lor repertoriul românesc de operă? Cunoșc valorile creației noastre coregrafice? Ar fi firesc să le afle. De vreme ce conduc actualmente evenimentele primei scene lirice a țării.

P. S. Am aflat cu vădită satisfacție că primul moment al Operei bucureștene în actuala stagiune, a fost reprezentat de reluarea spectacolului *O scrisoare pierdută* de Dan Dediuc. Sunt de așteptate capodoperele lui Paul Constantinescu, Anatol Vieru, Aurel Stroe, Pascal Bentoiu, baletelor datorate lui Mihail Jora și nu numai; ...și, desigur, o versiune scenică nouă a Oedipe-ului enescian. Eventual, este de luat în considerație preluarea producției italiene realizate cu ani în urmă de regizorul Graham Vick, de dirijorul Cristian Mandeal.

Dumitru AVAKIAN

“O scrisoare pierdută” - oglinda muzicală a unei capodopere dramaturgice

„Nu sunt turmentat, dar eu...

Eu pentru cine votez?”

Ion Luca Caragiale

Nelipsită călăuză în peisajul cotidian al Miticilor, Caragiale al Rromânului de pretutindeni și de totdeauna, își continuă și astăzi, nevăzut, dar cu un “simț enorm și vază monstruos”, călătoria printr-o țară de cameleoni politici. Mai actuală ca oricând în anul de grație două mii șaisprezece, *Scrisoarea pierdută* a lui Conu' Iancu esențializează, absolut genial, tarele unei “soțietăți” a cărei moralitate este... “sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire”. Ironia mușcătoare a replicilor caragialiene creionează personaje atât de familiare nouă, care, preocupate exclusiv să-și “aclame munca” și rezultatele ei transformate în profit propriu, își ambalează șmecheria nativă în haina ispititoare a unei proiecții de inteligență, surprinzător de convingătoare. Trahanache, Tipătescu, Cașavencu, Pristanda, Zoe, Farfuridi, Brânzovenescu, Agamiță Dandanache și ceilalți combatanți ai colegiilor electorale gravitează în spațiul unui univers artificial, a cărui strălucire iluzorie, gălăgios autoproclamată, maschează malformațiile unor corsete conceptuale ce ating limita grotescului.

După o absență de aproape patru ani – care mi se pare, din punct de vedere al prizei la public, “curat” nejustificată, vorba lui nenea Iancu – savuroasa

dinamică surprinzătoare pentru o operă încadrabilă, cel puțin teoretic, în categoria literaturii muzicale contemporane.

Consolidându-și statutul non-conformist cu care și-a familiarizat auditoriul, Dan Dediu și-a asumat crearea unei opere-cabaret care, într-o gustată accepțiune postmodernă, anagramează multiple elemente stilistice pe fondul unor tipologii culturale distincte. Ca ultim descendent – deocamdată – al numeroasei “familii” de compozitori atrași de irizările sarcastice ale dramaturgiei caragialiene, Dan Dediu urmează unor personalități precum Sabin Drăgoi (autorul operelor *Năpasta* și *Kir*

Ștefan Popov și Simonida Luțescu

Ianulea), Paul Constantinescu (*O noapte furtunoasă*), Alexandru Zirra (opera inspirată din nuvela *O făclie de Paște*), Emil Lerescu (*D-ale carnavalului*), Matei Socor și Adrian Iorgulescu (viziuni particularizate asupra farsei *Conu Leonida față cu reacțiunea* dar și asupra schiței *Moșii*), construind un edificiu ce pendulează între absurdul situațiilor, dedus și din esențializatul algoritm al replicilor, și comicul burlesc.

În atmosfera acuzat provincială din care își trage, cu precădere, seva opera lui Caragiale, spiritul ludic al lui Dan Dediu își manifestă prezența fără nici un fel de prejudecăți, ocolind standardele stilistice în favoarea exprimării emoționale directe, ce se delimitează de prețiozitatea intelectuală cu trimiteri elitiste. Clasicitatea discursului fonic, de apartenență – nu doar – contemporană, conviețuiește cu momente impregnate de parfumul inconfundabil al tangourilor lui Piazzola, cu melodicitatea de largă respirație a musicalului hollywoodian, cu melancolia valsurilor rusești – amintind de Șostakoviți și, mai nou, de “*Gingașa și tandra fiară*” a lui Eugen Doga, cu senzualitatea reținută a habanerei, impulsul optimist al bossa-novei și energia dezlănțuită a French can-can-ului, dar și cu inflexiunile tipic balcanice și folclorice românești, amplificate paroxistic.

Imaginea lui “Il capo dei capi” – Trahanache, în interpretarea nuanțată a lui Valentin Racoveanu – guvernează dramaturgic cu abilitate discretă, din plan secund, angrenajul multiplu compus din celelalte personaje, manipulând elegantul cuplu Tipătescu – Zoe

Valentin Racoveanu

înveșmântare sonoră conferită textului *Scrisorii pierdute* de către compozitorul Dan Dediu a revenit pe scena Operei Naționale bucureștene, reliefându-și virtuțile expresive și reconfirmându-și viabilitatea. Pentru cei care n-au asistat la premieră și nici la cele câteva reprezentații din cursul anului 2013 (ori cel puțin la versiunile de concert cu acompaniament pianistic, prezentate fragmentat la Ateneul Român în cadrul ciclului “Clasic e fantastic” și, recent, în Aula Palatului Cantacuzino, sub titulatura aluzivă “*Noi cu cine votăm?*”), spectacolul programat în 23 octombrie s-a remarcat printr-un ritm și o încărcătură

Trahanache (întrupați, ca și la premiera din 2012, de către Ștefan Popov și Simonida Luțescu) în direcția unor reacții voit exagerate (corect susținute ca gestică actricească implicată cu o pasionalitate frustă în amplele secvențe solistice care-i caracterizează din punct de vedere muzical, cu o pondere lirică accentuată, firesc, în cazul personajului feminin), dar și pe pretențioșii “zevzeci” Cațavencu și Dandanache (în aceeași interpretare ca în spectacolul de acum patru ani, excelent conturați dramatic și vocal de către Andrei Lazăr – menținând tensiunea pe parcursul unor fluctuații de ritm inteligent asumate – și Răzvan Georgescu – evidențiindu-și calitățile de comedian

spectatorilor din toate generațiile, de simbolistica bălciului care ar putea fi identificat, fără a exagera, cu un veritabil brand național!

De subliniat aici faptul că universul sonor al operei semnate de Dan Dediu – care și-a dezvăluit fantezia coloristică și prin intermediul experimentatei baghete a lui Tiberiu Soare – își etalează propria semantică, agrementând libretul alcătuit conștiincios de către regizorul Ștefan Neagrău, pe osatura piesei lui Caragiale, cu reflecții metatextuale; în acest context, scenografia Vioricăi Petrovici a materializat, deosebit de inspirat, acea punte necesară conviețuirii semnificative dintre cuvânt și muzică (una din remarcabilele virtuți ale concepției scenografice reprezentându-l rafinamentul fundalului alcătuit din suprapuneri de siluete ascunse în spatele ziarelor deschise, pe care, privindu-le mai atent, le-am putut asemăna unei armate de oameni cu scuturi de luptă...decor perfect asimilabil vulnerabilității confruntărilor electorale din toate timpurile!), aspect valorizat și prin intermediul mișcării scenice coordonate punctual de către Florica Stănescu.

“Turtă dulce - panorame - tricoloruri - bragă - baloane - soldați - mahalagioaice - lampioane - limonadă - fracuri - decorațiuni - decorați (...) provinciali - fluiere - cerșetori (...) copii - miniștri - pungași de buzunare (...) muzici - artiști - fotografii la minut (...) steaguri (...) fleici (...) Deșteaptă-te, române! (...) zamparagii - guvernamentali - opozanți (...) guri căscate - praf - noroi - murdărie - infecție - lume, lume, lume”...ca o panoramare succintă dar genială, în termenii Moșilor lui Conu’ Iancu, a unui final așteptat,

înnăscut printr-un contur pitoresc, de un umor irezistibil). Pristanda (schițat cu dezinvoltură de către Iustinian Zetea ca prelungire – aplicabilă în practică – a autorității lui Trahanache) și Farfuridi & Brânzovenescu (purători de informații al căror cuplu a fost pus în valoare, cu multiple aluzii la comedia mută, de către Daniel Filipescu și Daniel Pop) apar ca personaje-liant ce sprijină derularea acțiunii, jalonând pertinent traiectoria personajelor-cheie.

Folosită drept “copertă” a întregului scenariu, apariția Cetățeanului turmentat (interpretat cu aplomb scenic și vocalitate penetrantă de către Liviu Indricău – în fapt întâiul exponent al intrigii) este susținută comic prin intermediul traseului descendent-ascendent al stâlpului ce susține felinarul / lumina indispensabilă oricărui cadru nocturn – relevând, în final, ambiguitatea rezolvării aparente a conflictului în manieră specific românească.

Mixtura dansantă a ritmurilor orientale cu valsul, tangoul, marșul și hora pe post de șlagăre autohtone, intonate prin tradiție în ocazii festive de către fanfarele provinciale, au amplificat sentimentul de spectacol cu finalitate gratuită tip “pupat toți piața endependenți”, atât de familiar Rromânului, accelerarea treptată a pulsației reprezentând cea mai uzitată rețetă de succes spre revigorarea bune dispoziții; firesc, pofta de joc aseasonată cu mirosul micilor fripți live ne-a reamintit nouă,

similar prefigurat și în “Scrisoarea pierdută”, sintetizează însăși esența spațiului căruia, cu onoare, îi aparținem.

Vizibilă, plăcerea compozitorului Dan Dediu de a fi înconjurat de personajele clocotinde ce umplu lumea picturală a lui Caragiale și a noastră, a tuturor, își lasă amprenta asupra acestui spectacol incitant dăruit Operei Naționale bucureștene, spectacol pe care sperăm să-l revedem – în numele publicului – nu în anii viitori, ci chiar pe afișul stagiunii 2016-2017! (Foto: Marius Vâjoaica)

Loredana BALTAZAR

Festivalul și Concursul Național al Liedului Românesc

La 135 de ani de la nașterea lui George Enescu, Mariana Nicolesco și tinerii interpreți au oferit publicului un Recital dedicat liedurilor sale, compozitorii și muzicologii Carmen Petra-Basacopol, Octavian Lazăr Cosma, Adrian Pop, Dan Dediu și Mihai Cosma au evocat arta enesciană în cadrul unui pasionant Simpozion Național, iar zeci și zeci de tinere voci s-au întrecut în cadrul Concursului Național al Liedului Românesc. Competiție creată de Mariana Nicolesco la Brașov în 2003 și care a avut loc pentru prima oară la București, în superba Sală a Bolților de la Arcub-Gabroveni.

În cuvântul său, marea soprană spunea:

«Sciam în prefața la caietul-program al manifestărilor noastre din acest an că *Liedul e toată muzica în miniatură*, și adăugam apoi că miracolul pe care îl

pentru distinșii membri ai Juriului acestui remarcabil Concurs, iar acum, ca de atâtea alte ori, amintesc aici că toți ne străduim să ne ridicăm la altitudinea

posibilităților noastre și că drumul nostru spre perfecțiune e lung, arid și sublim, și de aceea îl urmăm cu atâta determinare și iubire».

În aplauzele entuziaste ale publicului, într-o atmosferă de încântare laureații ediției 2016 a Concursului Național al Liedului Românesc au primit Diplomele și Premiile ce urmează: **PREMIUL I:** Soprana Ramona Păun, Basul Iustinian Zetea, Soprana Irina Băianț, Baritonul Alexandru Constantin; **PREMIUL II:** Mezzosoprana Cezara Diță, Baritonul Radu Ion, Mezzosoprana Florentina Soare; **PREMIUL III:** Soprana Cristina Vasilache, Baritonul Bogdan Nistor, Soprana Adriana Marcu; **PREMIUL DE EXCELENȚĂ:** Soprana Ana Morari, Soprana Adriana Gheorghisor, Baritonul Shuang Fang, Soprana Elmas Mehmet; **PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI:** Soprana Rodica Butu, Basul Sandor Köpeczi, Soprana Adriana Țidor, Soprana Mihaela Alexa; **PREMIUL CELUI MAI BUN TÂNĂR**

INTERPRET: Soprana Valentina Pușcaș, Basul Andrei

constituie e că reunește în el, ca un diamant, splendoarea universului. În geometria lui perfectă el e o infinită sursă de lumină, cum e lumina sufletului, misterul sufletului.

În numele meu și al tinerilor mei prieteni țin să le mulțumesc tuturor celor care au făcut posibilă desfășurarea în condiții excepționale a acestei ediții a Festivalului și Concursului Național al Liedului Românesc: Primăria Municipiului București, ARCUB, Radio România, Televiziunea Română și alți parteneri.

Aș vrea să mai subliniez câteva lucruri. Mai întâi nivelul ridicat la care s-au prezentat foarte mulți concurenți. Apoi împrejurarea minunată de-a fi fost aici împreună, într-un adevărat salon de muzică, atât de potrivit liedului, împrejurare care și de data aceasta, ca de fiecare dată, ne-a îmbogățit universul cunoașterii, ne-a îmbogățit sufletele și a onorat o artă în care muzica românească excelează.

Ideea mea dintotdeauna a fost aceea de-a încuraja și premia cât mai multe tinere talente, iar desemnarea laureaților din acest an ai Premiilor Concursului Național al Liedului Românesc n-a fost lucru simplu

Nicoară, Mezzosoprana Alexandra Leșiu, Baritonul Adonis Tanța; **MENTIUNE SPECIALĂ:** Soprana Daniela Gorla, Soprana Alice Bacalu (R. V.)

Fabuloasa viață muzicală din Rusia - Opera la Sankt Petersburg

Oraș fondat de Petru cel Mare (al cărui prieten și consilier a fost Dimitrie Cantemir), Sankt Petersburg, capitala imperială a țarilor din epoca iluminismului și a romantismului se remarcă prin spiritul european și prin aderarea la valorile artei apusene.

Printre acestea muzica figurează la loc de cinste. Încă de la începuturile încurajării prezenței muzicii în viața elitei ruse, fenomenul de internaționalizare și grija pentru selectarea valorilor de top au fost în prim plan. Cum arta sonoră a celei de-a doua jumătăți a secolului XVIII și apoi a secolului XIX a fost, într-un fel, dominată de spectaculozitatea și atractivitatea genului operei, acesta a avut prioritate și în orașul țarilor, fiind încurajat printr-o varietate de mijloace: existența unor spații dedicate în toate palatele imperiale, apoi construirea de teatre speciale, încurajarea creației prin invitarea unor compozitori de renume, comenzi adresate unor compozitori străini de maximă celebritate, invitarea unor trupe de operă italiene sau franceze, fondarea unei trupe imperiale. Giovanni Paisiello a fost timp de mai mulți ani Kapelmeister la curtea Ecaterinei II, compunând câteva dintre operele sale cele mai cunoscute în Rusia. La fel și Domenico Cimarosa, Baldassare Galuppi, Tomasso Traetta, Giuseppe Sarti, Francesco Araja, adică elita compozitorilor italieni de operă ai timpului, culminând cu comanda lansată către Verdi, pentru compunerea și prezentarea în premieră mondială a operei *Puterea destinului*. Alți compozitori au primit ca sarcină organizarea vieții muzicale (Caterino Cavos sau G. B. Locatelli) sau compunerea de muzică pentru balet (Cesare Pugni sau Riccardo Drigo). Pe lângă italieni au fost invitați și compozitori de alte naționalități, ca de exemplu francezul Francois-Adrien Boieldieu, care a compus mai multe opere în Rusia, sau germanul Friedrich von Flotow. Nu au lipsit arhitecți, pictori, scenografi, coreografi străini, care au dat strălucire spectacolului teatral muzical. Pe lângă aceștia, cu timpul s-a afirmat o falangă puternică de compozitori ruși.

În afara Teatrului Ermitaj din Palatul de iarnă (1764), capitala Rusiei s-a îmbogățit cu mai multe teatre de operă: Teatrul mare (1783, Bolshoi Kamenny Theatre), Mikhailovsky (1833, cunoscut o vreme sub denumirea de Teatrul Mic sau Teatrul Mussorgski) și Mariinsky (1860, cunoscut o vreme sub numele Kirovsky). De asemenea, și Teatrul Alexandrinsky (1832, astăzi dedicat teatrului dramatic și baletului) era gazdă pentru asemenea spectacole. Totodată, după inaugurarea noii clădiri a Conservatorului (1896), și aceasta a devenit un loc dedicat stagiunilor de operă, beneficiind de o sală de mari dimensiuni, poate cea mai mare din Europa situată în interiorul unei instituții de învățământ (1700 de locuri).

Din 2013 funcționează cea de-a doua clădire a Teatrului Mariinsky, construită chiar lângă clădirea istorică și legată de aceasta printr-un Skywalk care traversează râul. Beneficiind de o arhitectură spectaculoasă, de o sală foarte mare (2000 de locuri) și de tehnologie de ultimă oră (atât în scenă cât și în spațiile pentru public), clădirea funcționează în paralel cu cea veche, propunând simultan reprezentații de operă și balet. Se spune că este teatrul muzical cu cele mai complexe dotări tehnice, care oferă soluții regizoral-scenografice nemărginite, în consonanță cu ideile din ce în ce mai revoluționare ale creatorilor de spectacole. Fosa multi-nivel are o suprafață de 170 m² și 120 de scaune pentru instrumentiști. Mai mult, în noul teatru mai există câteva săli de spectacole de dimensiuni mai mici: Sala

Teatrul Alexandrinsky

Prokofiev (pentru recitaluri), pentru care Steinway & Sons a construit un pian special conceput pentru acest spațiu, Sălile Stravinski și Șcedrin (pentru concerte și programe educative), Sala Mussorgski (pentru recitaluri de lied și pentru recitalurile soliștilor din Programul de tineret al Teatrului Mariinsky).

În 2007 Teatrul Mariinsky și-a sporit zestrea cu o clădire destinată concertelor simfonice, una dintre sălile de concerte cu acustică excepțională, de care beneficiază stagiunea orchestrei simfonice a Teatrului și mari orchestre ale lumii, invitate în turneu în cadrul unor Festivaluri.

Mariinsky are o stagiune desfășurată și la malul mării, în Extremul Orient, în orașul Vladivostok, situat pe țărmul Mării Japoniei. Din 2016 clădirea ultramodernă a Operei municipale a fost pusă la dispoziția Teatrului Mariinsky, care a conferit calitate și standarde maxime spectacolelor de aici, într-o stagiune permanentă.

Sankt Petersburg mai are și un teatru dedicat operei și musical-ului. Se numește Teatr Muzykalnoi Komedii și este situat pe principalul bulevard din centrul orașului. Stagiunea cuprinde cele mai iubite titluri de operetă, completată cu noi montări ale unor musicaluri moderne, prezentate nu demult pe principalele scene britanice, americane sau franceze.

C. MIHAI

NICOLAE COMAN (NICKY)

Ne-am întâlnit în mileniul trecut în clasa I primară la Școlile Arhiepiscopale "Sf. Andrei" din Calea Călărașilor din București – actualmente teren viran. Eram sortiți muzicii de către familie, familii ce s-au destrămat curând după Război. Cum necum, străbătând fiecare în parte toate etapele de muncă și mizerie ale copilăriei și ale adolescenței, ne-am regăsit după liceu bătând la ușa Conservatorului "Ciprian Porumbescu" (citește Universitatea Națională de Muzică din București), la un an diferență. Fiecare pe drumul său, separați de tot atâtea câte, de fapt, ne-au legat într-o prietenie de-o viață.

Se spune că odată cu dispariția unui profesor dispărea o bibliotecă. Nimic mai adevărat în cazul lui Nicolae Coman. Casa sa din mahalaua Delea Veche din care nu a emigrat niciodată, mai întâi trăind singur într-o cameră friguroasă, apoi în două, cu dependențe permanente în curs de reamenajare, o casă dintr-o curte mai mult lungă decât lată, care în sfârșit, după Revoluție, i s-a retrocedat, aceasta s-a constituit în ani într-un imens depozit de cărți achiziționate fără încetare și – mai ales! – citite cu o pasiune fără egal. De unde și adevărata sa propensiune pentru cuvânt, literă și *vers*. Îmi vin în minte câteva fraze achiziționate din lecturi: "(...) *car les poètes mentent trop* (...)" sau : "vorba i-a fost dată omului spre a-și ascunde gândurile (...)". Trecând și peste Zarathustra și peste alții, stau și mă gândesc la câte și mai câte i-ar fi putut trece prin minte prietenului meu, care zeci de ani și-a petrecut toate nopțile într-un același fotoliu din Delea Veche, scriind fără încetare versuri albe și rimate. Nopti devenite un inepuizabil rezervor de *verb*. Câștigate prin veghe... (multe îți trec prin minte când îți dispar contemporanii, rând pe rând...).

Nicolae Coman a refuzat vehement zeci de ani să-și publice poeziile. A fost foarte zgârcit cu lumea, deși în fond era o natură generoasă. A educat cu o dăruire, talent pedagogic și strălucire intelectuală generații peste generații de studenți. Cursul său de armonie era de fapt un curs de cultură generală, de o aleasă consistență. Și-a publicat, după ani de tăcere, o selecție de poezii, încă în așteptare. Era un mare povestitor, un om al conversației. Își proiecta permanent propria lume în tot ceea ce făcea și îi cădea în mână. A fost, și mai ales pentru toți cei ce-l frecventau, un interlocutor excepțional, capabil să-și afirme interesul asupra oricui, oricând; și nu oricum, ci cu o capacitate culturală (adesea poetică) și o strălucire aparte. Știa (aproape) tot; și dacă nu știa, improviza la fața locului ca nimeni altul. Putea dezvolta indefinit orice temă pusă în discuție; în *cuvânt*. A știut să-și modeleze viața și timpul exact așa cum a dorit, fără rabat. Un alt coleg, un fin ironist, spunea mai în glumă, mai în serios că ai nevoie de geniu ca să trăiești o viață întreagă fără ca să faci nimic. Să-ți o trăiești după propriile tale reguli și atât. Pare a fi o

operă de geniu cu destul de puțini chemați. Adică, să-ți **creezi** integral *propria viață* privind în jur doar dacă simți nevoia; *dacă* simți nevoia. Autism? – haida' de!...

Cazul lui Nicolae Coman este altfel. A fost tot timpul în mijlocul lumii (mari?), aproape o viață întreagă în Conservator, în atenția tuturor, intersectându-se permanent cu toți și cu fiecare în parte și afirmându-și farmecul și originalitatea fără rezerve. Tributar zodiei Peștilor, era dăruit cu un talent muzical autentic. Nu a scris mult și aveam de multe ori impresia că mai ales în "timpul liber" (!); de care oricum a dispus berechet... A cules din jur și a experimentat în propria sa creație puțin din ideile estetice în uz la vremea sa (la vremea noastră). Și-a acordat o libertate absolută în creația sa: în fond, o

treabă a fiecăruia și de care singur autorul dă seamă. Adevărata sa viață, i-aș zice, vocația i-a fost litera, sintagma, cuvântul, ideea, versul, poezia cu întregul univers inclus (inclusiv *sunetul*).

A fost un om bun, un coleg și un prieten căruia îi vom simți cu toții lipsa. Dar numai Creatorul stabilește ordinea în care venim și plecăm din astă lume.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Nicolae BRÂNDUȘ

Nicolae Coman

Renumerele internațional al Universității Naționale de Muzică București s-a clădit prin contribuția de mare valoare a maestrilor care, de aproape două veacuri, au dăruit culturii muzicale românești capodopere și au cultivat afirmarea unor generații prețioase de artiști. Suntem nevoiți acum, ca la fiecare despărțire, când suferim mereu câte o nouă pierdere, să suportăm cu curaj o altă lovitură a destinului. Maestrul Nicolae Coman a fost unul dintre marile nume aparținând celei de a doua părți a secolului XX. Cu generozitate, cu un devotament plin de afecțiune pentru fiecare generație de studenți, a predat cu calm, atașament și pasiune Arta armoniei și Compoziției. Continuând pilda celor care i-au fost mentori, modele de măiestrie artistică, discipol al lui

Mihail Jora, Leon Kleper, Florica Musicescu, Paul Constantinescu asistent, încă din tinerețe, al lui Ion Dumitrescu, compozitorul și poetul Nicolae Coman a urcat treptele afirmării, ajungând până la gradul de profesor universitar, predând fără întrerupere, timp de peste o jumătate de secol, știința muzicii, oferind tinerilor spre cunoaștere, evoluție și afirmare, tainele și exercițiul elaborărilor creatoare. Devenit o personalitate remarcabilă în contextul generației sale, membru de excepție al Uniunii Compozitorilor și muzicologilor, Maestrul Nicolae Coman s-a impus prin considerabila sa operă creatoare. Cu o personalitate aparte s-a distins prin atracția nimbului poeziei, transformată în trăirile din lumea cântecului, a liedului, valorificând astfel multiple mijloace de comunicare cu contemporanii săi. Iubirea pentru arta și diversitatea exprimării ideilor, compozitorul s-a impus drept unul dintre cei mai însemnați creatori actuali de muzică vocală camerală, oferind, în cele șase decenii de activitate creatoare, colegilor săi de generație, discipoli, admiratori, interpreți, marile bucurii fără de moarte ale frumosului, viața trainică a imaginilor în care fiecare descoperă adevărul, înțelepciunea și iubirea. În domeniul vocal-simfonic, concertistic și în muzica de cameră, cu lucrări pentru vioară, violoncel sau muzică pentru pian, Nicolae Coman a fost un vizionar al lumii și visului, al devoțiunii și roadelor muncii fără preget. Versurile sale au stat la baza propriilor creații și lucrărilor unor confrăți compozitori, valoarea traducerilor poetice reprezentând pentru Nicolae Coman un izvor nesecat de inspirație muzicală. Parteneri de destin, prieteni și ucenici, melomani, membri ai Universității Naționale de Muzică, Uniunii compozitorilor și Muzicologilor trăim cu regret această violentă și neașteptată despărțire, prin care devenim mai săraci pierzând un mare artist.

Grigore CONSTANTINESCU

O evocare

Nicolae Coman, profesorul, compozitorul și poetul știa puterea sunetului, puterea cuvântului, dar și puterea tăcerii. Când vorbea, parcă sculpta în idee. Cunoscând bornele de energie ale discursului, știa să le pună în valoare prin gesturi parcă rituale, prin cuvinte alese și prin zâmbetul său adolescentin și fermecător. Știa că orice elimini din vers, din muzică și din idee nu face decât să le întărească, ieșind astfel, prin elementele lipsă, mai fortificate și mai apte de comuniune.

Era dintre cei puțini aleși. Cu el puteai vorbi despre toate subiectele. Nu o făcea pe atotcunoscătorul, dar se pricepea la toate și empatiza într-un mod inimitabil. El este profesorul care, având un student orb la compoziție, a învățat să citească în alfabetul Braille, pentru a-l putea ajuta pe student; care le era confident, duhovnic

și le dădea bani să mănânce sau să se îmbrace mai bine studenților aflați la ananghie. El este compozitorul care a preferat reținerea intimă a cântului și explozia instantanee a emoției în lied, după cum el este poetul care a cântat, cu infinită sensibilitate, meandrele sufletului modern în căutarea Absolutului.

Pasăre de noapte, trăitor marcat în adânc de farmecul Seleniei, nativ din zodia Peștilor, senzitiv și vizionar, maestrul Coman a pășit fulgerător într-o lume în care rămâne cu un ochi ațintit spre noi, ochiul minții și al amintirii. Cum ar spune Eminescu:

Dacă treci râul Seleniei se face pare că sara / Deși 'ntr'a soarelui lume, eternă noapte nu ține. / E-o sară frumoasă - adormită deși este ziuă.

Într-o după-amiază de la finele anilor '80 aveam practică la compoziție, pe care o făceam cu maestrul Nicolae Coman. Îmi dăduse ca temă să citesc poeziile lui Saint-John Perse, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale și *Estetica* lui Pius Servien. Discutam despre ele și apoi i-am

arătat ceva compus de mine. Mi-a spus imediat: "Scrii notele prea urât! Bobul nu trebuie scris așa de mic! Uită-te la Bach, sau la Mozart! Fac bobul mare, ca să se-nțeleagă și să aibe spor la scris. Nu ai spor la scris dacă faci bobul mic. Te poticnești!" Mi-am dat seama, încercând să fac după cum mă sfătuisese, că maestrul Coman avea dreptate. Odată cu maestrul dispăre o lume de idei mirifică, un mod de viață și o conștiință agilă, o știință aproape ezoterică de a simți viața și de a o valoriza.

Nouă, celor care l-au cunoscut, cred că ne-a transmis câte ceva din ceea ce avea de dat: ne-a făcut să înțelegem importanța unei forme de viață înaltă, ne-a făcut să înțelegem ce înseamnă duhul poeziei, dar și forța ei în modelarea caracterului și a minții.

Tot vorbind atunci, la acea oră de practică componistică, se înserase pe nesimțite. Am dat să aprind lumina. La care maestrul Coman mi-a spus: "Stai, știi *haiku*-ul lui Nichita?" Nu-l știam. Și atunci, mi l-a recitat, cu superb ton șoptit:

Întunecând întunericul / Iată porțile /Luminii.

Dan DEDIU

*Iubită familie mică – draga noastră dna profesoară Lavinia Coman,
Iubită familie mare – dragi prieteni,*

În slujba de înmormântare a preotului consemnată de manuscrisele din perioada bizantină, în canonul lui de întâlnire cu Cerul se spunea astfel: „Noi de mergem dintr-o țară într-altă țară avem nevoie de călăuzire. Ce să facem când ne vom duce în țara pe care nicidecum n-o cunoaștem? Multe călăuze îți trebuie fie suflete atunci, multe rugăciuni trebuie să meargă împreună cu tine, ca păzească sufletul până să ajungă la Hristos și să zică către Dânsul: Aliluia!”

În definitiv, Maestrul a plecat, după cum ne spune codicele bizantin și după cum Domnia sa însuși mărturisea într-un dialog realizat acum ceva ani de Mirela Zafiri, într-o țară de "dincolo" pe care și-o asumase, ca parte a libertății sale creatoare și a noastre, ca ființe create, cu mult înainte de călătorie. O călătorie la capătul căreia a ajuns împlinind promisiunea Mântuitorului adresată unui ales dintre pământenii: „Astăzi vei fi cu Mine în Rai, în Împărăția Cerului!”.

Cred că nu avem cuvinte mai frumoase pentru profesorul, poetul, compozitorul și traducătorul excelent din lirica bască, remarcabilul dascăl al Universității noastre, prietenul pe care l-am admirat și l-am iubit, pe care îl admirăm și îl iubim cu toții; pentru că, în definitiv, oamenii nu se conjugă niciodată la trecut, ci întotdeauna la prezentul continuu! Și oricât de greu ar fi momentul de astăzi, tot din cuvintele acestea trebuie să ne încurajăm, amintindu-ne de cuvântul Sfântului Apostol Pavel care spune atât de minunat: „Și de trăim, și de murim, ai Domnului suntem!”

Maestrul Nicolae Coman nu a fost străin niciunui dintre noi. Sigur că parte din cei prezenți l-ați văzut în vremea cununiei lui, v-ați bucurat cu bucuria lui și ați plâns la înfruntarea lui. Sigur că parte din clipele vieții noastre, mai mult sau mai puțin, s-au împletit cu secunde de viață ale sale. Rude, prieteni și ucenici ne aflăm alături să punem inimă lângă inimă, ca să mărturisim lui Dumnezeu că l-am iubit, că l-am respectat, că nu ne-a fost indiferent.

Și așa mai avea ceva de adăugat: sunt puține vocații pe care Dumnezeu ni le îngăduie pe pământ! Unele aduc mărire, altele aduc bani. Profesoratul și cercetarea ca descoperire și creație, aduc adevărul, te așează de la catedră în Catedrală și din catedrală în Împărăția cerurilor, lucrul cel mai binecuvântat pe care un suflet, care își împlinește vocația, îl împlinește ca atare. Maestrul Nicolae Coman știa foarte bine acest lucru! De aceea, îndrăznesc să spun că s-a mutat din catedrala pământească în catedrala cerească.

La vreme de sărbătoare, în chiar ziua praznicului Sfinților doctori fără de arginți Cosma și Damian și cu exact șapte zile înaintea Soborului Sfinților Arhangeli Mihai și Gavriil, Maestrul Nicolae Coman pornește către cer cu un dureros ecou. Desigur că ne va fi mai greu la întoarcerea acasă. Dar vreau să avem împreună convingerea și credința că nu îl ducem pe un ultim drum, ci spre puntea săpată în pământ, pentru ca Cerul să îl primească. Dacă ochii noștri duhovnicești ar mai fi atenți la cele ce se întâmplă, am vedea că, odată cu fiecare groapă săpată în pământ, o fantă de lumină sfărâmă tristețea cerului, luminând și tristețea noastră.

Îi mulțumim Maestrului Nicolae Coman pentru lecția deplină a vieții, pentru marea discreție, demnitate umană și profesională a Domniei Sale!

Și îl rugăm pe Bunul Dumnezeu să aibă grijă de el, să îl odihnească cu dreptii, iar familiei și nouă să ne dea har spre mântuire și mulțumire pentru bucuria că am avut șansa să ne petrecem împreună pe acest pământ! Amin și Dumnezeu să îl ierte și să îl odihnească!

Nicolae GHEORGHITĂ

La despărțirea de Nicolae Coman

A plecat dintre noi, sper că într-o lume mai bună (pentru el), Niki Coman. Ne cunoșteam aproape de o viață. Făceam parte din aceeași generație, să-i spunem cea a anilor 60 din secolul trecut. El a terminat Conservatorul din București (actuala Universitate Națională de Muzică) în anul 1960, iar eu 3 ani mai târziu. A fost coleg de promoție cu Mihai Mitrea Celarianu, Alexandru Hrisanide, Gheorghe Costinescu, cu Cornel Dumbrăveanu și Doru Drăgulescu. Dar, în același timp, am fost împreună cu Al. Hrisanide, Richard Oschanitzky, Corneliu Cezar, Mihai Moldovan și Cornelia Tăutu studenții clasei de

compoziție a reputatului profesor Mihail Jora. Îmi aduc aminte că ascultam împreună cu el (la mine acasă) muzică modernă interzisă pe atunci în România comunistă (1958-1963).

Nicolae Coman a fost (vai, o spun asta la timpul trecut!) nu numai un apreciat compozitor, dar și un remarcabil poet. Încă din perioada studenției s-a evidențiat acest dublu talent al său, apreciat și de unii literați. Cazul era asemănător cu cel al lui Corneliu Cezar (compozitor, poet și pictor) și Corneliu Dan Georgescu (compozitor, pictor și, mai recent, realizator de videoclipuri muzicale). Nu puțini sunt compozitorii din generațiile mai tinere care au scris muzică pe versurile lui Nicolae Coman. Din punct de vedere al

creației componistice, genul lui preferat era liedul.

A avut o carieră universitară prodigioasă și îndelungată, ca profesor de armonie și contrapunct la Conservatorul din București. Multe promoții de studenți au profitat de îndrumarea, cu multă competență, a profesorului universitar Nicolae Coman. Pe lângă toate acestea s-a remarcat și prin eleganța, noblețea și erudiția sa exemplară. Discuta, cu toată autoritatea, despre cărțile de literatură, operele de artă plastică, tratatele de filozofie sau despre capodoperele cinematografice. Mi s-a alăturat prietenește în marele meu necaz.

A fost sărbătorit, de curând, cu ocazia împlinirii a 80 de ani. Dar iată că, pe neașteptate, timpul șederii lui în trup s-a oprit în loc.

Dragă Niki, dezleagă-te, cât mai repede, de această lume și zboară cât mai departe!

Octavian NEMESCU

Regrete

Anul 2016 a fost un an negru pentru muzicienii din toată lumea: nu a existat o zi fără să aflăm că a mai decedat un artist din zona folk-rock-pop-jazz, dar și reprezentanți ai muzicii clasice. În măsura spațiului, am publicat câteva rânduri remember despre unii din cei mai cunoscuți muzicieni plecați dintre noi. Adăugăm acum încă câteva nume pe această sumbră listă.

JAZZ LONGA, VITA BREVIS

Aceste cuvinte aparțin maestrului **MARIUS POPP**. Semnificația dictonului s-a confirmat odată în plus în seara

de 8 noiembrie 2016, când apreciatul muzician a trecut în neființă, la vârsta de 81 de ani.

Îmbinare benefică a simțului constructiv ordonat de studiul matematicilor (a fost absolvent al Institutului de Arhitectură „Ioan Mincu”), cu spiritul creativ al artistului animat de inspirație, fantezie, înzestrare nativă pentru arta sunetelor, cel pe care l-am numit „monstru sacru” pentru dăruirea sa de o viață, omul de muzică **Marius Popp** (născut la Sibiu, la 21 septembrie 1935) și-a împlinit cu fervoare menirea de pianist, creator de teme, aranjor, mentor al tinerelor talente, promotor neobosit al jazz-ului. Cele mai multe dintre discurile sub nume propriu (LP-urile „Panoramic Jazz Rock”, „Nodul gordian”, „Acordul fin”, „Marius Popp” în Colecția „Jazz Restitutio”, „Flaşnetarium”, CD-urile „Essential”, „Semințe prăjite”, „Marius Popp Live”, „Margine de lume”, reeditarea pe CD a albumului „Panoramic Jazz Rock”), precum și creațiile sale incluse în antologiile-compilații pe CD-uri „Compozitori români de jazz” (volumele 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 și 8), culegerea de 15 teme proprii apărută mai demult sub

sigla **Editurii Muzicale a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor** (uniune al cărei membru activ a fost timp de decenii), dar și mai recent tipărită colecție „34 de teme de jazz”, au cuprins multe din compozițiile sale ce înfruntă timpul, moda, uitarea, prin valoare și autenticitate a inspirației. Includerea numelui lui **Marius Popp** în volumul „Eurojazz Personalities” (1975), premiile de creație obținute pentru compoziții de jazz, muzică de film și de scenă, aplauzele cumulate în țară și peste hotare pe zeci de scene festivaliere (precum cele de jazz de la Ljubljana, Varșovia, Praga, San Sebastian, Debrecen, Nagykanissa, Mannheim, Göttingen, Paris, Russe, Tel Aviv, Festivalul de Teatru de la Sao Paolo ori „Romania Jazz Meeting” de la Frankfurt), au venit să consfințească rezultatele prolificei sale activități interpretative și de creație. Ca dascăl, a impus atuul de întemeietor și conducător al primului „Curs de improvizație în jazz și muzică ușoară” din țară, organizat la Școala Populară de Artă în Capitală și meritul de a fi autorul prețiosului tratat „Armonia aplicativă în improvizația de jazz, pop, rock” nu demult retipărit de Editura Muzicală a UCMR. Iată argumente legitime pe seama cărora i s-a conferit maestrului **Marius Popp**, de către juriul „Galei Premiilor de Jazz pe 2003”, **Premiul de excelență** pentru întreaga activitate. În toamna anului 2005, muzicianul a fost sărbătorit la Festivalul Internațional de Jazz de la Brașov. A fost de asemenea invitat al Institutului Cultural Român din Viena. Cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, **Uniunea Compozitorilor** i-a închinat un Concert aniversar.

Spirit mereu iscoditor, pianistul lider a propus publicului, aproape de fiecare dată, formule instrumentale insolite, reunind interpreți din țară ori din străinătate, din generații diferite, colaboratori cu care a concretizat noi compoziții și aranjamente. Neîndoind, „arhitectul-pianist devenit pianist-arhitect apoi muzician pur și simplu” – cum inspirat îl caracteriza ilustrul om de artă și de spirit **Richard Oschanitzky** pe **Marius Popp** – rămâne peste vremi unul dintre stâlpii cheii de boltă a jazz-ului românesc!

Florian LUNGU

Marin Petrache Pechea

Părinții săi, deportați în Transnistria (după cum declară: „am o combinație de gene luate de la o mamă evreică și un tată țigan ungar”), au revenit în România după eliberare. Mama era însărcinată și tatăl său a spus că o să-i dea numele primului sat în care se va opri șatra: s-au oprit în județul Galați, la Pechea. S-a născut la 25

noiembrie 1944. Dar în buletin e scris Marin Petrache. Numele complet i-a fost popularizat de Octavian Ursulescu.

A terminat școala de muzică, apoi Conservatorul, a studiat clarinetul, dar s-a stabilit la saxofon. Și-a alcătuit o valoroasă orchestră de local, cu care a cântat peste hotare, iar în 1986 a cerut azil politic în Danemarca. A primit 7 ani condamnare. S-a întors în țară în '91, la îndemnul lui Titus Munteanu și al Alexandrei Cepraga și a participat la Festivalul "București '91", cucerind premii. Și-a deschis un restaurant "La Pechea" - fiul Roberto, este șef de sală, una din surori este bucătăreasă. Și-a alcătuit nu mai puțin de patru formații: Cromatic Band (șase instrumentiști), Cromatic Big Band (26 de instrumentiști), Trio Petrică Andrei și Rai Banda Mahala, cunoscuți și

rămânând apoi cu o funcție onorifică. "Cetățean de onoare" al acestui oraș, Panțir a cântat cu multe

în străinătate. A compus și a înregistrat cu diverși soliști la Radio și TVR câteva cântece de muzică ușoară. La un moment dat declara: "Încă n-am cunoscut apogeul vieții. Toată viața înveți și, când ești în fața morții, îți dai seama că nu știi nimic".

După o lungă suferință a pierdut lupta cu cancerul la 9 octombrie 2016, la București.

Cornel Panțir

S-a stins din viață, la numai 63 de ani, valorosul violonist Cornel Vasile Panțir. Originar din Roman, în 1984 a intrat prin concurs în Orchestra simfonică din

Joensen (Finlanda), unde a fost concertmaestru. A fost profesor la Conservatorul din Joensen până la pensionare,

ansambluri cunoscute, cum ar fi Orchestra Academiei de muzică din Tokyo, Galve Symphony Orchestra (Suedia), orchestra simfonică "Petroskoi" (Rusia). Violonist virtuoz, s-a făcut apreciat în toate genurile muzicale, în ultimii ani fiind invitat de onoare la Festivalul național al romanței "Crizantema de aur" de la Tîrgoviște. La ediția din octombrie a.c. s-a reîntâlnit cu bucurie cu compozitorii Dumitru Lupu, Mircea Drăgan și Viorel Gavrilă, membri în juriul de Creație. Pentru ultima oară, arcușul lui vrăjit a dat viață "Baladei" compozitorului Eugen Doga, în recitalul consacrat acestuia în seara de 22 octombrie...

... și alții

Bateristul cele-brei formații americane Megadeth (pionieră a stilului thrash) - **Nick Menza** a fost răpus la numai 51 de ani de un infarct; doi dintre componenții celei mai valoroase formații ungare, **Locomotiv GT** (prescurtat - LGT), bine cunoscută publicului nostru în urma concertelor susținute în România, bateristul **József Laux** (73 de ani) și **Tamás Somló** (bass, voce, 68 de ani) au fost învinși de cancer; **Frank Sinatra Jr.**, băiatul lui Frank Sinatra (fratele mai mic al lui Nancy Sinatra), un bun interpret vocal, a fost doborât de infarct la 72 de ani; cântărețul-compozitor **Alan Vega** a decedat la 78 de ani; violonistul formației engleze Fairport Convention (care a impus stilul folk rock) - **Dave Swarbrick** a decedat la 75 de ani; faimosul muzician argentinian de jazz Gato Barbieri (sax, compozitor) a murit la 84 de ani; **Merle Haggard**, legendă a muzicii country, a decedat la 79 de ani din cauza unei duble pneumonii.

Dan CHIRIAC

Festivalul Internațional de nai „Gheorghe Zamfir”

Festivalul „NAIULUI FERMECAT” a-nceput într-o atmosferă entuziastă la Clubul Arctic (fostul Conac Olănescu) situat în Parcul Central din Găiești, iar seara s-a încheiat cu un recital al maestrului Gheorghe Zamfir acompaniat de Orchestra Simfonică „Muntenia”, dirijor Alexandru Ilie, prezentatoare soprana Irina Baianț

Gheorghe Zamfir, ambasador cultural al României pe cele cinci continente ale globului, a făcut ca muzica naiului fermecat să fie ascultată de milioane de oameni, cântată în biserici, catedrale, în cele mai mari săli de concerte, stadioane, etc. Cea de a III-a ediție a „Festivalului Internațional de Nai” (care-i poartă numele) se desfășoară în urbea natală, orașul GĂIEȘTI, pe care l-a ridicat la rangul de „ORAȘ PLANETAR AL NAIULUI”.

În cea de a doua zi a festivalului, dedicată MUZICII SIMFONICE, concertul a avut loc în sala Casei de Cultură „Dumitru Stanciu”. Spectatorii au trăit momente înălțătoare, audiind celebrele lucrări interpretate magistral de Gheorghe Zamfir (1. Memories din „Cats” / Andrew Lloyd Webber; 2. Tango Violet / Gheorghe Zamfir; 3. La grand blond Avec Une Chaussure Noire / Vladimir Cosma; 4. Dansul pădurii / Gheorghe Zamfir; 5. Nessun Dorma / G. Puccini; 6. Hora Staccato / Grigoraș Dinicu) pe care le-a interpretat magistral la nai. Invitații săi: Aydin Yavaş - Turcia „Libertango” / A. Piazzolla; Cezar Mihalache „Balada pentru vioară și orchestră” / Ciprian Porumbescu; soprana Irina Baianț (1. „My Fair Lady” / Frederick Loewe / 2. „Muzica” / George Grigoriu); Jan Luc Faroux - „Ave Maria” / Franz Schubert; Claudia Iordache 1. „Aria Reginei Noptii din Opera „Flautul Fermecat” / W. A. Mozart, 2. Aria „Quando m'en vo” din Opera „La Bohème” / G. Puccini; Orchestra Simfonică Muntenia (dirijor Daniel Jinga) 1. Uvertura „Fantoma de la Operă” / Andrew Lloyd Webber, 2. „Valurile Dunării” / Iosif Ivanovici), care i-a și acompaniat pe artiști.

Muzică din repertoriul POP-SIMFONIC s-a cântat a treia zi în Parcul Central (cu un public minunat care a ovaționat și aplaudat minute-n șir pe îndăgîții interpreți care i-au urmat inegalabilului artist Gheorghe Zamfir):

Costel Enache - nai; prof. Cornel Pană - nai; Vlad Spătaru - nai; soprana Irina Baianț; soprana Ana Cebotari; Francesco Napoli - Italia, acompaniați de Orchestra Simfonică „Muntenia”, sub bagheta dirijorului Daniel Jinga.

Marea surpriză a constituit-o cea de a patra zi, care a cuprins un regal folcloric alături de Orchestra „Lăutarii” din Chișinău, dirijor Nicolae Botgros.

Cum era de așteptat, sărbătoritul Gheorghe Zamfir,

Ghe. Zamfir și orchestra „Lăutarii”

care și-a câpătat celebritatea din primii ani ai tinereții, a început să ne cânte Doina nemuritoare care este zborul spre zări albastre al „Ciocârliei măiastră”, cea care ne-a adus renumele peste toate meridianele globului.

Rodica Anghelescu

Festivalul Internațional de Nai „Gheorghe Zamfir”, ediția a-III-a - Găiești 2016, a fost o feerie a muzicii internaționale, patru zile de neuitat petrecute în compania marelui Maestru Gheorghe Zamfir și a invitaților săi: soprana Rodica Anghelescu a cântat „Maria Tănase spune, „iubește cât ești pe lume”, prof. Cornel Pană - Elveția, Jean Luc Faraux - Franța, Aydin Yavas - Turcia, Costel Enache - România, Vlad Spătaru - Austria, Vasile Iovu (artist al poporului) și Cezar Cazanoi - Republica Moldova, cu participarea extraordinară a Orchestrei Simfonice „Muntenia” condusă de dirijorul Daniel Jinga; evenimentul a fost prezentat de frumoasa Irina Baianț. Maestrul Gheorghe Zamfir, interpretul și compozitorul muzicii celeste la NAIUL INIȚIATIC, cel care

a unit pentru prima dată NAIUL cu ORGA (uimind întregul mapamond), este cel mai titrat artist român, cu milioane de discuri vândute și 300 de compoziții care cuprind patru genuri muzicale: cu influență FOLCLORICĂ, LUCRĂRI SIMFONICE CAMERALE SACRE, RELIGIOASE

Marin VOICAN GHIOROIU

Amurgul zeului...

Dan Spătaru a fost un idol, un artist popular, o vedetă în adevăratul sens al cuvântului, înainte de a se ști ce înseamnă "star sistem"-ul. Nu trebuia decât să apară, pe stradă sau pe scenă, nu contează, și declanșa, atât cât se putea înainte vreme, isteria. Când încă nu se inventaseră, la noi, bodyguarzii (și câtă nevoie ar fi avut de ei, adesea!), era nevoie de intervenția poliției călare pentru a stăvili mulțimile, la spectacolele ce aveau loc pe stadioane. Un impresar afirma că nu era nevoie decât să pui, într-un oraș, câteva anunțuri pe stâlpi cum că vine Dan Spătaru și sălile erau luate cu asalt. În URSS, unde filmase "Cântecele mării", pe muzica lui Temistocle Popa (cu care ocazie se născuse idila cu partenera sa, frumoasa actriță Natalia Fateeva), era venerat, întreprindea turnee de 3-4 luni, neavând, efectiv, ce face cu banii, după cum povestea, drept care seara, generos, făcea cinste tuturor celor din restaurant, cunoscuți sau nu, golind rezervele de șampanie și de caviar ale stabilimentelor! După 1989, însă, cu un ochi râdea, grație iubirii constante a publicului, cu altul plângea, datorită marginalizării la care era supus de "noua ordine" radio-TV-presă. Puteți crede că până la moartea sa n-a fost niciodată invitat să susțină un recital la "Cerbul de aur" (el, care reprezentase țara noastră în concurs la prima ediție, în 1968!) sau la Mamaia, unde lansase atâtea slagăre? Într-o discuție se întreba cu amărăciune, văzând cine erau cei preferați de mass-media: "Probabil că

se și boala, fiind operat în Italia și Germania. Dar era începutul sfârșitului, la care cu siguranță a contribuit și această durere din suflet. La câțiva ani de la moartea sa a fost organizat, din inițiativa văduvei sale, Sida Spătaru,

la Sala Palatului concertul "In memoriam Dan Spătaru", o manifestare fabuloasă, cu un omagiu adus de toate marile vedete ale genului în fața a 5000 de spectatori, TVR, grație realizatoarei Carmen Movileanu, transmițând înregistrările spectacolului câteva

trebuia și eu să rămân în străinătate, ca să mă ia acum și pe mine în seamă...". Dar el rămăsese alături de publicul său fidel, cântând în săli neîncălzite, în fața unor spectatori cu paltoanele pe ei, dar fericiți pentru două ore, uitând, și cei de pe scenă, și cei din sală de greutățile și lipsurile timpurilor. Așa încât în ultima parte a vieții a fost nevoit să procedeze exact invers, ducându-se în turnee pentru românii din diaspora, acolo declanșându-

săptămâni la rând. Dar Sida Spătaru își dorea un festival dedicat lui, o manifestare permanentă, găzduită de Medgidia, orașul copilăriei artistului. Din păcate, primele 3 ediții n-au dovedit respect față de memoria interpretului și de moștenirea lui muzicală: fiind organizate fără implicarea firească a familiei, ele s-au desfășurat sub genericul... „DanS”!! De la ediția a 4-a, însă, noul primar, Marian Iordache, care-l cunoscuse pe Dan Spătaru, a restabilit normalitatea: festivalul a căpătat numele "Dan Spătaru", a devenit internațional și mai ales a

descoperit un tânăr și pasionat director de festival, Daniel Gheorghe, care pur și simplu a schimbat fața manifestării. Începând cu ediția a patra a apărut, pentru acompaniament, valoroasa orchestră condusă de compozitorul Ionel Tudor, festivalul a fost transmis în direct la TV, premiile au căpătat consistență, au fost convocate personalități în juriu, iar întreaga organizare a devenit demnă de un Sanremo în miniatură. De altfel în

urmă cu câțiva ani revista "Actualitatea Muzicală" a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (și la actuala ediție între partenerii media, alături de "Ultima oră" și de Radio România) a acordat festivalului internațional "Dan Spătaru" de la Medgidia Premiul pentru cea mai bună manifestare de profil din țară. Dar după 8 ediții

superbe, tipic pentru România, politicianul și-a băgat și aici coada, noul primar are pesemne alte preferințe muzicale, l-a destituit pe directorul festivalului și se pare că ediția a XI-a a fost ultima în orașul Medgidia, atât de drag lui Dan Spătaru... Dar legat de asta vom reveni la final, important este că acest veritabil "cântec de lebedă" a fost un veritabil triumf.

Organizatori ai festivalului au fost și de această dată Primăria și Consiliul local Medgidia, alături de Asociația națională a Caselor de cultură ale sindicatelor din România. Ca de obicei, scenografia, inspirată, a fost semnată de un om cu mare experiență în TVR, Virgil Popa, scena casei de cultură "Lucian Grigorescu" beneficiind de luminile și dotările de sunet puse la dispoziție de "Media Rent" (Sorin Gheorghe). Ca și la celelalte festivaluri majore din țara noastră ("George

Grigoriu" - Brăila, "Trofeul tinereții" - Amara), greutatea o dă orchestra, indiscutabil cea mai bună din țară, cu mulți instrumentiști din big-band-ul Radio, trei dintre ei membri ai Uniunii Compozitorilor. Formația i-a acompaniat impecabil pe toți finaliștii, orchestrând și repetând săptămâni în șir, dar și pe câteva dintre vedetele invitate, în componența: Ionel Tudor, Andrei Tudor - claviaturi, Eugen Tegu - chitară bas, Marian Georgescu, Daniel Bouroșu - chitare, Marin Dan Ioniță, saxofon, percuție, Vlad Tohăneanu - baterie, Gilberto Ortega Torres Asen (Cuba) - percuție, o contribuție importantă având colaboratorii Liviu Elekeș și Marius Văduva. Juriul a fost și de această dată prea numeros, cu nu mai puțin de trei textiere în componență, de unde și unele notări care i-au nemulțumit pe componenți (Cristian Faur s-a și exprimat în acest sens, cu obidă: "Pe viitor vreau numai profesioniști în juriu!"), dovadă că doi soliști buni, cu palmares bogat, Teodor Manciulea și Sebastian Tudor, n-au figurat în ierarhia finală... Dar iată componența juriului: Voicu Enăchescu (președinte), Titus Andrei, Sida Spătaru, Pompilia Stoian, Andreea Andrei, Cristian Faur, Mirela Fugaru, Andrei Kerestely, Carmen Aldea Vlad, Enikő Georgescu (văduva lui Șerban Georgescu), Ionuț Dulgheriu (Radio "Doina" Constanța). Cum câștigătorul de anul trecut, Antonio Marino, n-a onorat invitația (așa cum de altfel fac toți soliștii italieni care triumfă la Brăila și Medgidia, dovedind o totală lipsă de respect față de public, organizatori, colegi, mai ales că pleacă de la noi cu premii consistente!), racordul cu ediția 2015 l-a făcut talentata, sensibilă câștigătoare a premiului I anul trecut, constanțeanca Eliza Nirlu, care ne-a reamintit versiunea rafinată a piesei lui Titel Popovici, "Iubirea noastră nu are apus", cu care a impresionat juriul la ediția

precedentă, adăugând o variantă jazz-istică (este eleva Ozanei Barabancea) a cunoscutei "Cine iubește și lasă". Procedând la o normală comparație cu ediția 2015, mulți

dintre cei prezenți au opinat că premiul I ar fi trebuit să meargă către tânăra de numai 17 ani din Republica Moldova, Mădălina Gaivas; solista din orașul Bălți a cântat strălucit "Linu-i lin" de Liviu Știrbu, confirmând numeroasele distincții internaționale. Juriul i-a acordat doar premiul II, dar, ca în multe alte ocazii, spectatorii "simt" mai bine calitatea: prin buletinele de vot introduse în căsuțele speciale (idee remarcabilă), solista a cucerit și Premiul Publicului! Dar să derulăm palmaresul în ordine inversă. Premiul Cetățeanului de onoare "Elena Frâncu" (să nu uităm că și Dan Spătaru a fost Cetățean de onoare la Medgidia) a fost înmănat

Ana Maria Roșu

Ionel Tudor, Ion Moise Bădulescu

acordă distincții la toate concursurile importante. Venită special din Germania, Pompilia Stoian a fost impresionată, la revenirea la Medgidia (a susținut un recital cu câțiva ani în urmă), de calitatea festivalului dedicat bunului său prieten de altădată și a acordat un premiu în nume personal ucraineanului de origine română Alexandru Tărățeanu, student la Iași, un obișnuit al podiumurilor de premiere de la noi; solistul de 23 de ani a cucerit îndeosebi cu piesa "Siniaia vecinăst" (Albastru veșnic), compusă de marele interpret Muslim Magomaeiev, care pe vremuri relua cu imens succes în URSS "Să cântăm chitara mea" de Temistocle Popa,

de fosta mare sportivă Mihaelei Mihăilescu din Călărași, 21 de ani, studentă; cum fiecare finalist a dat viață obligatoriu unei piese lansate de artistul omagiat, ea a cântat (foarte bine) "Se întâmplă câteodată" de Temistocle Popa. Mirela Fugaru a acordat premiul "Cornel Fugaru" solistei Veronika Doroș, 22, din Ucraina, care a impresionat prin interpretarea unei piese folclorice, "Vorota" (Poarta). Cu zeci de premii la activ și apariții la televiziunea italiană, Ion Moise "Johnny" Bădulescu din Pitești, copil-minune cândva, acum în vârstă de 19 ani, a fost recompensat cu distincția oferită de Fundația "Henry Mălineanu", care, iată, se ține de promisiune și

Sabrina Diačov

Lora

șlagărul lui Spătaru. De o frumoasă primire s-a bucurat distincția acordată în premieră de Paul Surugiu-Fuego, în cadrul proiectului său de mare generozitate "Art by Fuego-Artă pentru suflet", în cadrul căruia a ajutat, prin vânzarea tablourilor pictate de el, peste 80 de artiști, fie în vârstă, aflați în dificultate, fie tineri de perspectivă. Să nu uităm că Fuego este singurul artist român care a cinstit memoria interpretului printr-un turneu național, "Serenadă pentru Dan Spătaru", și un album discografic omonim! Superba diplomă și suma de bani corespunzătoare au fost înmânate frumoasei și înzestratei soliste de 18 ani Sabrina Diacov,

din București, care și-a completat astfel un palmares remarcabil. Cântând convingător piesa "A chi mi dice" (Blue/ Tiziano Ferro), napolitanul Luis Navarro a fost recompensat cu Premiul organizatorilor. Reprezentanta sponsorului principal, CRH Ciment România, a înmânat premiul III temperamentalei Ana Maria Roșu, 20, din Roman, aceasta fiind la un pas de a egala performanța de la "George Grigoriu", unde a cucerit premiul II. Dar n-a fost singura ei distincție: impresionat de calitățile ei vocale, Andrei Kerestely i-a oferit un premiu personal, constând în înregistrări la studioul profesionist Midi Sound! Studentă la București,

Adrian Daminescu

Sanda Ladoși

Ioana Gherghina, 22, a revenit cu succes la Medgidia (după "Popularitatea" de acum 3 ani), fiind distinsă cu premiul I. După premiul I la Brăila, tot anul acesta, napolitanul Marco Sentieri, muzician profesionist, 31 de ani, și-a văzut visul cu ochii, primind din mâinile Sidei Spătaru mult-râvnitul Trofeu. Este al treilea italian la rând care cucerește aici distincția supremă, dar indiscutabil a meritat-o, cu interpretări vibrante ale melodiilor "Nici o lacrimă" de Ion Cristinoiu și "Yes, I Know My Way" de Pino Daniele. O bună impresie, dintre cei nepremiați, au lăsat Ionuț Danil (Buzău), Darina Rudneva (Rusia) și simpaticul vietnamez Nguyen Van

Hung, un favorit al publicului local în urma evoluției de acum 3 ani. Laureatilor le-a fost oferită și originala carte "Enigme pe portativ" de Alexandra Veronica Stroe, cu 121 de rebusuri pe versurile artiștilor români.

Premiați sau nu, cei 20 de finaliști (de fapt 21, pentru că am avut și un duet feminin) ne-au reamintit, pe de o parte, cântece lansate de Dan Spătaru (cei mai mulți străini le-au cântat în limba română!), iar pe de alta melodii remarcabile ale compozitorilor noștri, în unele cazuri fiind emoționantă întâlnirea dintre soliști foarte tineri cu bijuterii muzicale datând de multe decenii. Astfel, s-au cântat compoziții de Alexandru Mandy ("Tudore"), Cornel Fugaru ("De vrei să știi ce înseamnă

Nguyen Van Hung

Adi Dedu

Pasha Parfeni

million stars", "Te-treb de ce"). La urma urmei, acesta este marele câștig al unui festival internațional, sperând că poate unii dintre concurenții străini vor păstra cântecele românești în repertoriul lor.

Un segment așteptat cu nerăbdare a fost acela al recitalurilor, în care an de an ne dorim să reascultăm colegi de generație cu Dan Spătaru sau măcar soliști care l-au cunoscut, i-au fost aproape în turnee și pot depăna la microfon amintiri emoționante. Din acest punct de vedere, la Medgidia, spre deosebire de alte festivaluri, au fost cele mai multe vedete ale muzicii ușoare tradiționale, actuala ediție nefăcând excepție, chiar dacă toți invitații mai fuseseră aici. Pompilia Stoian a oferit o piesă în primă audiere de Jolt Kerestely, "Dedicație pe un disc", dar nu putea să ocolească neuitatul "Prieten drag" de

român", "Mamă, nu pleca!"), George Grigoriu ("Te știu de mult"), Vasile Veselovschi ("Dar ce nu ai?", "Și dacă..."), Camelia Dăscălescu ("Amintiri, amintiri", "Cine sunt eu?"), Ion Cristinoiu ("Te-așteaptă un om"), Alexandru Imre ("Îți pare rău"), Temistocle Popa ("Se întâmplă câteodată", "Trecea fanfara militară", "Ce e cu tine?", "Spune-mi unde, spune-mi cine", "Să cântăm chitara mea"), Horia Moculescu ("Mai gândește-te"), Ionel Tudor ("Aproape de cer", "Oare?"), "Nunta" (Nicolae Covaci), Nicu Alifantis ("Ploaie în luna lui Marte"), Adrian Romcescu ("Mi-e dor de tine"), dar și de compozitori mai tineri, cum ar fi Andrei Tudor ("A

Veronica Doros

Radu Șerban. Sanda Ladoși s-a axat pe piesele lui Dan Iagnov și am regretat că Daniel Gheorghe a renunțat, la presiuni venite din partea superiorilor, la tradiționalul său duet cu o vedetă, moment așteptat, de culoare la fiecare ediție, căci pregătise o versiune savuroasă a piesei "Între noi mai e un pas", așa cum a făcut și cu discursul său de adio. Adrian Daminescu ne-a făcut surpriza interpretării câtorva titluri lansate de Spătaru, alături de

Spătaru, iar în parcul de peste drum s-a ținut o comemorare emoționantă la bustul artistului (chiar așa, ce artist de muzică ușoară mai are statuie?). Tocmai de aceea este de dorit ca pe viitor (dacă va mai exista un viitor...) chipul lui Dan Spătaru să fie mai folosit pe materialele publicitare și pe micul ecran (mai ales că festivalul a fost transmis în întregime de Neptun TV, de unde a venit și prezentatoarea Gabriela Bădilă). La

Pompilia Stoian

compoziții proprii și hit-uri internaționale, așa cum Costel Lăzăroi, din Râșnov, a oferit un recital compact Dan Spătaru, pe negativele originale încredințate lui de Sida Spătaru, datorită asemănării de timbru. Dinamicul, temperamentalul compozitor și interpret basarabean Pasha Parfeni, cu prezențe apreciate în finalele Eurovision, la Mamaia (premiul I la Creație, cu "Tu nu vezi cerul" de Andrei Tudor), "Cerbul de aur" și alte evenimente muzicale majore, a fost primit cu entuziasm de un public ce-l cunoștea foarte bine, acesta fiind și cazul Lorei (alături de propria formație), zeci de copii revărsându-se în primele rânduri, pentru a fi cât mai aproape de idolul lor.

Ne-ar fi greu să trecem în revistă zecile de plăcute surprize oferite de ediția 2016 a festivalului internațional "Dan Spătaru" de la Medgidia, cele mai multe datorate inimosului director Daniel Gheorghe: program de sală cum n-am mai văzut în alte părți, mape, afișe, panouri imense, defilarea de la Gala laureaților (fiecare țară cu drapelul ei, adus de copii frumoși), ecusoane, taloane pentru Premiul publicului. În foyer era amenajat un spațiu special, cu însemnele festivalului, unde se făceau fotografii care apoi se gravau pe magneți de frigider. Piața din fața sălii, unde intrai pe covorul roșu, ca la Cannes, răsună în fiecare seară de cântecele lui Dan

pare că nu e cazul noului primar din Medgidia, orașel care datora imens festivalului "Dan Spătaru". Ar fi dureros, dar cu siguranță așa se întrevade (fără Sida Spătaru, Daniel Gheorghe și orchestra Ionel Tudor

festivalul e de neconceput), după 8 ediții superlative ale echipei nominalizate mai sus, manifestarea va alege pribegia. Cine o va primi? Normal ar fi Constanța, în același județ, oraș unde Spătaru a cântat ani buni la Teatrul "Fantasio", dar nici la București n-ar fi rău. "Amurgul zeului Spătaru"? Ar fi mare păcat ca el să mai moară o dată... (Foto: Adi Dedu)

D. Gheorghe, Mădălina Gaivas

Octavian URSULESCU

“Olé, Tănase!” în Spania

La sfârșit de octombrie, colectivul Teatrului de Revistă “Constantin Tănase” din București, în frunte cu Stela Popescu, Vasile Muraru (directorul artistic al teatrului), Valentina Fătu, Alexandru Lulescu a efectuat un turneu în Spania (organizat de Valentin Potrivitu, actor de profesie), în cadrul proiectului “Români pentru Români”, demarat în 2007 împreună cu Primăria Municipiului București. Acesta a cuprins 5 reprezentații la Zaragoza și în regiunea Madrid cu spectacolul “Olé, Tănase” și a fost susținut și de Institutul Cultural Român (președinte Radu Boroianu).

Astfel, sala Auditorio Nuestra Señora del Pilar din Zaragoza a devenit neîncăpătoare pentru sutele de români sosiți din toate colțurile

Au urmat cu cel puțin același mare succes reprezentațiile susținute pentru Diaspora din regiunea Madrid, la Alcalá de Henares (Auditorio Paco de Lucia) - unde a participat și E.S. Gabriela Dancău, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al României în Regatul

Spaniei, împreună cu membri ai Ambasadei și Consulatului Român la Madrid - Aranjuez (Centrul Cultural Isabel de Farnesio), Getafe (Conservatorio Profesional de Musica) și Lominchar - Toledo (Polideportivo Municipal de Lominchar). Succesul de la Madrid al artiștilor Teatrului de Revistă “Constantin Tănase” din București a fost cel scontat, după “precedentul” de la Zaragoza. Cu siguranță că doar imaginile surprinse înainte de fiecare dintre reprezentații, cozile de la intrare, aglomerația din foyerele sălilor ce deveniseră arhipline, entuziasmul, aplauzele și bucuria spectatorilor români de a-și revedea idolii și artiștii preferați reflectă atmosfera și succesul de care s-au bucurat oaspeții români.

frumosului oraș și din împrejurimi la prima reprezentație a spectacolului “Olé, Tănase!”. Au fost prezenți Alexandru Ion Steriu, Consulul României la Zaragoza și Preotul Paroh Aurel Nae, de la Biserica Ortodoxă Adormirea Maicii Domnului din localitate. Toți actorii - Stela Popescu, Vasile Muraru și Valentina Fătu, Alexandru Lulescu, Ana Maria Donosa, Liliana Mocanu, Nae Alexandru, Cristian Simion și Tatiana Fecioru au fost răsplătiți cu ropote de aplauze. La fel și interpretele Daniela Tănase și Irina Ionescu, alături de Baletul Teatrului, cu momente artistice care au mers la sufletul publicului! Alexandru Ion Steriu, Consulul României la Zaragoza, a oferit superbe distincții de înaltă apreciere actorilor Stela Popescu, Alexandru Arșinel (absent din motive de sănătate, dar “suflet” al proiectului), Vasile Muraru (Director Artistic) și Alexandru Lulescu.

Organizatori și colaboratori ai turneului susținut de Primăria Bucureștilor, ICR, ICR Madrid, Tarom și Atlassib, au fost Compania de Teatru “Valentin Potrivitu”, “Casa de Rumania” en España, Asociación Cultural “¿Por Que No?”, Asociația

ACASĂ (Zaragoza), Uniunea Muncitorilor Români din Spania, Radio Românul, cotidianul “El Rumano”, Asociación hispano - rumana “San Apostol Jacobo”, Ayuntamiento Alcalá de Henares, Ayuntamiento Aranjuez, Ayuntamiento de Getafe, Ayuntamiento de Lominchar.

Text și foto: **Oana GEORGESCU**

Corul „Alexandrov”

Corul Armatei Roșii „Alexandrov” a concertat la București la Sala Palatului, oferind publicului un program muzical cel puțin ciudat: prelucrări ale celor mai îndrăgite hituri lansate de-a lungul vremii de The Beatles și Queen, în interpretarea soliștilor și a celor aproape 60 de muzicieni din componența corului, considerat cel mai mare ansamblu artistic din Rusia.

Deși publicul cerea cu insistență piese rusești, corul dirijat de Matthew Freeman (Marea Britanie) a interpretat doar „Kalinka” și „Oci ciornâie” (tradus în programul de sală „Les Yeux noirs”...). A acompaniat Orchestra Simfonică „Valahia” dirijată de Virgil Petanca, iar invitată a fost mezzosoprana Andreea Nina Achilov. Din programul serii nu au lipsit prelucrările corale ale pieselor celor două celebre formații „Yesterday”, „Twist And Shout”, „We Will Rock You”, „Show Must Go On”,

„Hey Jude”, „Yellow Submarine”, „Sgt. Pepper”, „Yesterday”, „Love of My Life”, „Don't stop me now”, „We are the Champions” s.a.

„Aurelian Andreescu” la majorat

Prin strădania directorului general, îndrăgitul actor Alexandru Arșinel, pe scena Teatrului de revistă „Constantin Tănase” s-a reluat, după o lungă întrerupere, festivalul cinstind memoria marelui interpret. Au fost 15 finaliști valoroși, laureați la cele mai importante manifestări de gen din țară, transmise în direct pe micul ecran („George Grigoriu”-Brăila, „Dan Spătaru”-Medgidia –

directorul acesteia, Daniel Gheorghe, s-a aflat în sală, „Trofeul tinereții”-Amara). Palmaresul: Adriana Gavrilă, Călărași (Trofeu), Ioana Gherghina, Sebastian Tudor-ex aequo (pr. I), Cristina Vasiu, Ion Moise Bădulescu-ex aequo (pr. II), Sabrina Diacov, Ioana Savu-ex aequo (pr. III). Președinte al juriului a fost reputatul compozitor Jolt Kerestely, autorul marelui șlagăr „Copacul”, iar regizor – Cezar Ghioca. Intrarea publicului a fost liberă, iar recitaluri au susținut Sanda Ladoși și prezentatorul festivalului, Alin Gheorghisan. (Carmen ALDEA VLAD)

Aranjamentele muzicale au combinat uneori cu succes instrumentele populare rusești – donara, balalaica și acordeonul cu butoane – cu instrumentele de suflat din metal și lemn.

Corul „Alexandrov” s-a înființat pe 12 octombrie 1928, atunci când a avut loc și primul concert pe scena

Casei Centrale a Armatei Roșii. Pe atunci ansamblul număra doar 12 persoane, pentru ca în anii '30, când notorietatea depășise demult granițele URSS, corul să numere aproape 300 de membri. Numele său se datorează fondatorului Alexander Alexandrov, compozitor și profesor la Conservatorul din Moscova, cel care și-a legat destinul de cel al grupului timp de 18 ani. „Frâiele” au fost apoi preluate de fiul acestuia, Boris Alexandrov, care a condus corul vreme de 41 de ani!

Din palmaresul impresionant al Corului Armatei Roșii „Alexandrov” putem enumera câteva realizări de excepție: a fost

invitat în legendarul concert „The Wall” al lui Roger Waters pentru a celebra căderea zidului Berlinului (1990, când a interpretat piesa „Bring The Boys Back Home”), în anul 2004 a susținut un concert la Vatican, primind binecuvântarea Papei Ioan Paul al II-lea, iar în 2007, a susținut un recital de excepție la sediul Alianței Nord Atlantice de la Bruxelles. Un an mai târziu au fost aniversați 80 de ani de existență a Ansamblului printr-un turneu pe întreg teritoriul fostei Uniuni Sovietice și în aproape 60 de țări din Europa, Asia, Africa și America. În 2009 a susținut un recital de o virtuozitate deosebită pe scena concursului Eurovision, organizat la Moscova, iar în 2015 a susținut cel mai special moment artistic al Galei Grand Prix-ului din Monaco, la invitația Prințului Albert de Monaco.

Oana GEORGESCU

Interziși la Galați!

Până de curând, la Galați se organizau spectacole frumoase, cu artiști de vază din toate genurile, toate sub egida Teatrului muzical "Nae Leonard" din Galați, cea mai mare parte din ele inițiate de Alexandru Jula. Sala este însă mică, doar grădina de vară primind în câteva ocazii mai mulți spectatori (circa o mie atunci când Jula a lansat cartea Oanei Georgescu consacrată lui, "Ultimul romantic"). Pe drept cuvânt, gălățenii se întrebaau de ce vedetele muzicii ușoare nu erau niciodată invitate la marile manifestări organizate de Primărie, cu gratuitate

pentru public: "Zilele municipiului", Revelion, "Sărbătoarea scrumbiei", ș. a. Iată că explicația o căpătăm acum, dintr-un "regulament" elaborat (tare suntem curioși din mintea cui a emanat, sigur cineva cu prieteni impresari pe la București!) de Primăria din Galați. Ei bine, potrivit acestuia, orice artist care ar dori să cânte ("cu onorariu", se precizează, de parcă dâșii lucrează benevol la primărie!) la manifestările organizate de municipalitate trebuie să aibă obligatoriu un videoclip făcut în ultimii 2 ani și să fi pus pe Youtube cel puțin 3 videoclipuri care să fi făcut minimum 3 milioane de vizualizări fiecare!! Evident, cei mai mulți artiști de valoare, cu câteva mici excepții (Inna, de pildă, semn că primăria din Galați are pregătite zeci de mii de euro!), nu pot îndeplini aceste criterii absolut discriminatorii și abuzive, cei favorizați fiind probabil... maneliștii. Dintre aceștia, cel puțin 20, în frunte cu Florin Salam, îndeplinesc lejer condițiile aberante impuse de municipalitatea gălățeană, care are din iunie 2016 un nou primar. Criteriile au fost aplicate în premieră la concertele ocazionate de Ziua marinei 2016. Mai precis, potrivit documentației publicate pe SEAP (sistemul electronic de achiziții publice), "prestatorul va selecta artiștii pe baza următoarelor criterii: prezență cu cel puțin o melodie în Top 20 (radio, posturi muzicale TV) în ultimii 2 ani în-

Marina Florea, Gabriel Dorobanțu, Ileana Șipoteanu, Stela Enache

Revistă lunară de informare, opinie și dezbateri editată de
UNIUNEA COMPOZITORILOR ȘI MUZICOLOGILOR DIN ROMÂNIA
și finanțată cu sprijinul MINISTERULUI CULTURII

ACTUALITATEA MUZICALĂ

Redactor șef:

George BALINT

Redactori: Mihai COSMA, Octavian URSULESCU

Editorialist: Liviu DĂNCEANU

Secretar de redacție: Costin ASLAM

Colegiu redacțional:

Petruța MĂNIUȚ-COROIU, Mariana POPESCU,
Mihaela Silvia ROȘCA, Vasilica STOICIU-FRUNZĂ,
Cristina ȘUTEU

Semnează în acest număr:

Dumitru AVAKIAN, Loredana BALTAZAR, Nicolae BRÂNDUȘ,
Grigore CONSTANTINESCU, Dan DEDIU, Oana GEORGESCU,
Nicolae GHEORGHIȚĂ, Linda IANCHIȘ, Florian LUNGU,
Petruța MĂNIUȚ-COROIU, Carmen MANEA, Doina MOGA,
Octavian NEMESCU, Alexandru PĂTRAȘCU,
Despina PETECHEL-THEODORU, Vasile PRUTEANU, Cristina ȘUTEU,
Florin-Silviu URSULESCU, Marin VOICAN-GHIOROIU

www.ucmr.org.ro

Adresa redacției: București, Calea Victoriei 141, sect. 1, 010071,
România. **Tel./Fax:** +40-21-312.98.67

E-mail: em@edituramuzicala.ro, editura@unmb.ro

TIPOGRAFIA - INTERSIGMA-ERICOM SRL

TEL: 021-242.30.32

ISSN: 1220-742x

cheiați, cel puțin 3 videoclipuri care depășesc 3 milioane de vizualizări pe Youtube și cel puțin un videoclip realizat în ultimii 2 ani încheiați (cu difuzare pe TV)". Nici măcar numele grele din muzica internațională nu îndeplinesc toate condițiile impuse de șireții gălățeni, drept care Rolling Stones să nu viseze cumva că va concerta vreodată la malul Dunării, căci n-are nici o șansă în fața lui Nicolae Guță! Despre vedetele noastre de muzică ușoară sau folclor nu mai vorbim, gata, pentru ele orașul-port și-a închis barierele. Ridicol e faptul că nici legenda vie a Galaților, Cetățean de onoare al urbei, Alexandru Jula, nu se încadrează în tiparele incredibile fixate de primăria din orașul său! Nu-i vorbă, nu s-au omorât ei nici până acum să-l invite, căci nimeni nu-i profet acasă la el...

Al. Jula

Octavian URSULESCU